

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK
ANABİLİM DALI

TÜRK VE AZERBAYCAN HUKUKUNDA SOSYAL MEDYA
YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Elmaddin KHALILZADE

Ankara 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK
ANABİLİM DALI

TÜRK VE AZERBAYCAN HUKUKUNDA SOSYAL MEDYA
YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ
İHLALİ VE SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Umut ERKAN

Elmaddin KHALILZADE

ANKARA 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Elmaddin KHALILZADE

TÜRK VE AZERBAYCAN HUKUKUNDA SOSYAL MEDYA YOLUYLA
KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

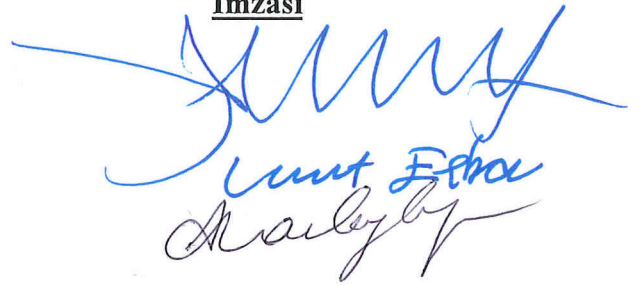
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Umut ERKAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

- 1) Doç. Dr. Süleyman YILMAZ
- 2) Dr. Öğr. Üyesi Umut Vehbi ERKAN
- 3) Dr. Öğr. Üyesi Pınar Çağlayan AKSOY

İmzası

Tez Savunması Tarihi: 19.12.2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(.24../12../2019..)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Elmaddin Khalilzade

İmzası

[Signature]

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	vi

GİRİŞ

KONUNUN SUNUMU, SINIRLANDIRILMASI VE ÖNEMİ

I. KONUNUN SUNUMU VE SINIRLANDIRILMASI	1
II. KONUNUN ÖNEMİ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI VE SOSYAL MEDYA

§ 1. KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI, TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE KONUSU	4
I. GENEL OLARAK	4
II. KİŞİLİK HAKKININ TANIMI.....	9
III. KİŞİLİK HAKKININ ÖZELLİKLERİ.....	11
IV. KİŞİLİK HAKKININ KONUSU	15
A. MADDİ KİŞİSEL DEĞERLER.....	17
1. YAŞAM.....	18
2. BEDEN BÜTÜNLÜĞÜ	20
3. SAĞLIK.....	23
B. MANEVİ KİŞİSEL DEĞERLER	24
1. ŞEREF VE HAYSİYET	24
2. RESİM	28
3. SES.....	30
4. ÖZGÜRLÜKLER	31
5. AD	32

6. YAŞAM ALANLARI.....	34
a. ORTAK YAŞAM ALANI	35
b. ÖZEL YAŞAM ALANI	35
c. GİZLİ YAŞAM ALANI	37
C. MESLEKİ VE TİCARİ DEĞERLER.....	39
1. EKONOMİK ÖZGÜRLÜK VE VARLIK	40
2. MESLEKİ ŞEREF VE HAYSİYET	41
3. MESLEKİ VE TİCARİ SIRLAR.....	42
D. AZERBAIJAN HUKUKUNDA KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI	43
§ 2. SOSYAL MEDYANIN TANIMI, ÖĞELERİ, TARİHİ, ÖZELLİKLERİ, FONKSİYONLARI VE TÜRLERİ.....	47
I. TANIMI.....	47
II. ÖĞELERİ	49
A. PLATFORM.....	50
B. SANAL TOPLULUK	51
C. İÇERİK	52
D. İLETİŞİM ORTAM VE ARAÇLARI	54
III. TARİHİ	56
IV. ÖZELLİKLERİ	58
V. FONKSİYONLARI	60
A. KİMLİK.....	60
B. SOHBET ORTAMI.....	61
C. PAYLAŞIM	61
D. VARLIK	62
E. İLİŞKİLER.....	62
F. İTİBAR.....	63

G. GRUPLAR.....	64
VI. GÜNCEL SOSYAL MEDYA ARAÇLARI.....	64
A. BLOGLAR	65
B. MİKROBLOGLAR.....	67
C. WİKİLER.....	69
D. SOSYAL İŞARETLEME SİTELERİ.....	70
E. SOSYAL AĞ SİTELERİ	71
F. MEDYA PAYLAŞIM SİTELERİ	75
G. SANAL DÜNYALAR.....	77
H. PODCASTING.....	79

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE SONUÇLARI

§ 3. SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ	80
I. SOSYAL MEDYA KULLANICISI TARAFINDAN YAPILAN İHLALLER	80
A. PAYLAŞIMLAR YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER.....	82
B. GÜVENLİK SORUNLARI NEDENİYLE OLUŞAN İHLALLER.....	88
C. BİLİŞİM SUÇLARI NEDENİYLE OLUŞAN İHLALLER.....	90
II. SOSYAL MEDYA SUNUCUSU TARAFINDAN YAPILAN İHLALLER	96
A. SOSYAL MEDYA SUNUCUSU İLE KULLANICI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	96
B. SOSYAL MEDYA KULLANIM ŞARTLARI	98
C. GİZLİLİK VE VERİ KULLANIM ŞARTLARI.....	100
D. GÜVENLİK ŞARTLARI	103
E. REKLAM VE DİĞER TİCARİ İÇERİK ŞARTLARI	104

F. FİKRİ MÜLKİYET ŞARTLARI.....	107
§ 4. SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNİN	
HUKUKİ SONUÇLARI	108
I. ÖZEL HUKUK KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI.....	108
A. TESPİT DAVASI.....	109
B. ÖNLEME DAVASI	111
C. DURDURMA DAVASI	113
D. MADDİ TAZMİNAT DAVASI	115
1. GENEL OLARAK.....	115
2. ŞARTLARI.....	116
3. BELİRLENMESİ VE TAZMİNİ.....	120
E. MANEVİ TAZMİNAT	121
1. GENEL OLARAK.....	121
2. ŞARTLARI.....	124
3. BELİRLENMESİ VE TAZMİNİ.....	126
F. AZERBAIJAN ÖZEL HUKUKU KAPSAMINDA HUKUKİ	
SONUÇLARI.....	128
II. KAMU HUKUK KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI	130
A. TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI.....	130
1. HAKARET SUÇU	131
2. HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ VE GİZLİLİĞİNİN İHLALİ	
SUÇU	134
3. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİN İHLALİ SUÇU.....	135
4. KİŞİSEL VERİLERİN İHLALİ SUÇU.....	137
B. 5651 SAYILI KANUN KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI	140
1. İÇERİĞİN KALDIRILMASI.....	142

2. ERİŞİMİN ENGELLENMESİ.....	144
C. AZERBAYCAN KAMU HUKUKU KAPSAMINDA HUKUKİ	
SONUÇLARI.....	147
SONUÇ.....	150
ÖZET.....	153
ABSTRACT	154
KAYNAKÇA.....	155

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACK	Azerbaycan Ceza Kanunu (Azerbaycan Cinayet Mecellesi)
AIHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Art.	Article (Madde)
Aufl.	Auflage (Baskı)
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BBS	Bulletin Board System (Duyuru Tahtası Sistemi)
BGB	Alman Medeni Kanunu (Bürgerliches Gesetzbuch)
Bkz.	Bakınız
BK	818 sayılı Borçlar Kanunu
C.	Cilt
CD.	Ceza Dairesi
dpn.	Dipnot
E.	Esas No
f.	Fıkra
FSEK	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GPS	Global Positioning System (Küresel Konumlama Sistemi)
HD.	Hukuk Dairesi
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İ.İ.B.F	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İİK	İcra İflas Kanunu
K.	Karar No
KİAHK	Kitle İletişim Hakkında Kanun
md.	Madde
MK	743 sayılı Medeni Kanun
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı)
RSS	Really Simple Syndication (Gerçekten Basit Dağıtım)
s.	sayfa
S.	Sayı
T.	Tarih No
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TİB	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TT	Trend Topic (Trend Konusu)
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UK	United Kingdom (Birleşik Krallık)
vd.	Ve devamı
vs. (ve s.)	Ve saire
Vol.	Volume (Cilt)

Yarg.	Yargıtay
ZGB	İsviçre Medeni Kanunu (Schweizerisches Sivilgesetzbuch)
5651 sayılı kanun	5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”
§	Madde

GİRİŞ

KONUNUN SUNUMU, SINIRLANDIRILMASI VE ÖNEMİ

I. KONUNUN SUNUMU VE SINIRLANDIRILMASI

Sosyal medya yoluyla kişilik hakkının ihlali ve hukuki sonuçları çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir. Bu tür ihlal şekillerinde taraflar sosyal medya kullanıcıları ve sosyal medya sunucularından oluşmaktadır. Burada sosyal medya kullanıcıları hem mağdur hem de suçlu konumunda olabilmektedir. Çalışmamızda hem sosyal medya kullanıcıları hem de sosyal medya sunucuları tarafından gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri incelenmektedir. Özellikle yapılan bu ihlallerin Türk ve Azerbaycan Hukuku kapsamındaki hukuki sonuçları ele alınmaktadır.

Sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinin hukuki sonuçları çalışmamızda daha çok kişilik hakkı yönünden incelenmektedir. Bu incelemeler hem Türk hem de Azerbaycan Hukuku kapsamında yapılmaktadır. Ayrıca çalışmamızda bilişim suçları ve bu gibi diğer ihlal şekilleriyle ilgili genel bilgi verilmekle yetinilmiştir. Zira bilişim suçları geniş bir konu olmakla birlikte başka bir çalışma konusu teşkil etmektedir.

Çalışmamız giriş, iki esas bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişilik hakkının Türk ve Azerbaycan Özel Hukukundaki durumu ve sosyal medya ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu bilgiler, kişilik hakkının tanımı, özellikleri, konusu ile sosyal medyanın tanımı, öğeleri, özellikleri, tarihi, fonksiyonları ve türleri ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

İkinci bölümde, sosyal medya yoluyla kişilik hakkının ihlali ve bu ihlalin Türk ve Azerbaycan Hukuku kapsamındaki hukuki sonuçları incelenmektedir. Burada, iki konu ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi kişilik hakkının sosyal medya yoluyla hangi yöntemlerle ihlal edilebileceğidir. Sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalinin hem

Türk hem de Azerbaycan özel ve kamu hukuku kapsamındaki sonuçları ise bu bölümün ikinci konusunu teşkil etmektedir.

Sonuç kısmında ise çalışmada incelenen konular hakkında varılan kanaatler yer almaktadır.

II. KONUNUN ÖNEMİ

Kişilik hakkı, kişisel değerleri kapsayan ve koruyan bir haktır. Bu hak sonradan sahip olunan kişisel değerleri de kapsamaktadır. Kişilik hakkı insanların hayatları boyunca sahip olduğu veya vazgeçemeyeceği kişisel değerlerden oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle, kişilik hakkının korunması, kişinin korunması anlamına gelmektedir. Bu yüzden hem uluslararası hem de ulusal hukuk kurallarında bu konu önemli yer tutmaktadır.

Sosyal medya, günümüzde kullanıcıların hayatlarının bir parçası haline gelmiştir. Kullanıcılar sosyal medyada hayatlarının mikro modelini veya kendileri için başka bir hayat oluşturmaktadır. İnsanların sosyal medya ile bu denli iç içe olması, sosyal medyanın kapsama alanının genişlenmesine neden olmaktadır. Şöyle ki inanlar zaman ilerledikçe geleneksel medyadan uzaklaşmaktadır. Çünkü geleneksel medyanın onlara sunduğu hizmetlerin hepsi artık sosyal medya sunucuları tarafından karşılanmaktadır. Bu durumda geleneksel medya türlerinin sosyal medyaya geçişi gerçekleşmektedir. Artık geleneksel medya araçları ya sadece sosyal medya üzerinden ya da sosyal medyanı ilave bir hizmet türü gibi kullanarak faaliyet göstermektedir.

Sosyal medyanın insanların hayatında olumlu yönleri ile birlikte olumsuz yönleri de mevcuttur. Başkalarının kişilik hakkını ihlal etmek veya başkaları tarafından kişilik hakkının ihlal edilmesi bu tür olumsuz hallere örnek gösterilebilir. Bu olumsuzluklar günümüzde gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri listesinde ilk sırada yer almaktadır.

Çalışmamızın amacı sosyal medya yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlallerini, kişilik hakkının korunmasıyla ilgili her iki hukukta yer alan hüküm ve görüşler açısından incelemek Türk ve Azerbaycan Hukukuna bir katkı sağlamaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI VE SOSYAL MEDYA

§ 1. KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI, TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE KONUSU

I. GENEL OLARAK

İnsan doğduğu andan itibaren hak ehliyetine sahip olmaktadır. Türk Medeni Kanunun 8. maddesinde yer alan bu durum, insanlara hukuk çerçevesinde hak ve borçlara sahip olmada eşitlik tanımaktadır. İnsanın sahip olabileceği bu haklar içerisinde kişilik hakkı önemli yer tutmaktadır. Kişilik hakkı, TMK md. 28’de belirtildiği üzere insanın doğumuyla başlayıp, ölümüyle sona ermektedir. Kişilik hakkı insanın hayatı boyunca sahip olduğu bir haktır.

Kişilik hakkı kişiye bağlı bir hak olup, kişinin kişisel değerlerinin tamamını kapsamaktadır. Kişisel değerlerin tümü kişilik hakkının içeriğini oluşturmaktadır. Bu yüzden kişilik hakkı ile ilgili kararlar ve hukuki sonuçlar kişisel değerleri bağlamaktadır.

Kişilik hakkı mutlak bir haktır ve “bireysel” niteliktedir. Doktrinde mutlak hak deyimi yerine, bu deyimle eş anlamlı olan “tekelci” ve “yasaklayıcı” hak deyimleri de kullanılmaktadır. *Zevkliler*’ e göre, mutlak hak deyiminin kullanılması kişilik hakkının içeriğinin sınırsız olması konusunda yanlış fikirlerin ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Bu yüzden yasaklayıcı hak deyiminin kullanılması daha uygundur.¹ Ancak doktrinde ve kanunlarda mutlak hak deyimi kullanılmaktadır.

¹ **ZEVKLİLER**, Aydın, Medeni Hukuk (Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku) , 6.

Baskı, Ankara 2000, s. 395.

Bu tekelcilik, mahiyeti itibariyle kişilik hakkını bir sübjektif hak yapmaktadır. Kişilik hakkı, kişisel değeri korumakla beraber, kişiye kişisel değeri üzerinde hakimiyet kurmak imkanı da vermektedir.²

Kişilik hakkının mutlak bir hak olması, hak sahibine kişisel değeri üzerinde hakim bir yetki tanımaktadır. Kişilik hakkı kişinin kişisel değeri hem kişinin kendisinden, hem de başkalarının saldırılarından korumaktadır. Bu hak, kişiye kişisel değeri karşı başkalarının olumlu davranışlarda bulunmasını isteme yetkisi de vermektedir.³

Kişilik hakkı kavramı geniş bir kavramdır. Bu kavram içinde insana ait olan ve korunması kanunla düzenlenen birçok değeri yer almaktadır. Kişilik hakkı, kişinin varlığının bir parçasıdır. Bu hakka kişinin yaşamı, sıhhati, vücut bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, onuru ve diğeri bu gibi kişisel değeri dahil olmaktadır. Kişilik hakkı sadece insana mahsus olan değeri üzerindeki bir haktır.⁴

Kişilik hakkının kişisel değeri üzerindeki hakim hak konumunda olması doktrinde bazı görüş ayrılıklarına sebep olmaktadır. Bu görüş ayrılıklarının esasını, kişisel değeri genel bir kişilik hakkıyla mı, yoksa ayrı ayrı özel kişilik haklarıyla mı korunması teşkil etmektedir. Doktrinde bu konuyla ilgili görüşler dörde ayrılmaktadır. Birinci grupta yer alan görüşe gre⁵, genel bir kişilik hakkı yoktur. Kişilik hakkının

² **TANDOĞAN**, Haluk, “Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması”, AÜHFD, S. 1-4, 1963, s. 12.

³ **KILIÇOĞLU**, Ahmet, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1993, s. 7-8.

⁴ **ÖZTAN**, Bilge, Medeni Hukuk’un Temel Kavramları, 38. Bası, Ankara 2013, s. 274.

⁵ **ROETELMANN**, Nichtvermngsschaden und Persnallichkeitsrechte nach schweizerischem Rect, AcP, 160, s. 378; **REINHARDT**, Rudolf, Das Problem des allgemeinen Persnlichkeitsrechts, AcP, neue Folge, 33, 1954, s. 559 (**ZEVLİLER**, s. 396, dn. 5’ten naklen).

genel bir hak olarak kabul edilmesi içeriğinin belirsizliğine sebep olmaktadır. İçeriği belirsiz olan bir hakkın korunması sağlanamaz. Kişilik hakkının korunması için onun içeriğinin ve konusunun belirli olması gerekmektedir.⁶

İkinci gruptaki görüş sahipleri⁷, genel kişilik hakkı ile birlikte özel kişilik haklarından da bahsetmektedir. Genel kişilik hakkını oluşturan özel kişilik hakları, kişisel değerleri kapsamaktadır. Burada kişisel değerler özel kişilik hakları ile korunmaktadır. Bu görüşte olanlara göre, genel kişilik hakkı içeriği belirli bir haktır ve içeriğini özel nitelikteki kişilik hakları oluşturmaktadır. Bu haklar genel kişilik hakkına bağlı olduğu için genel kişilik hakkı ile birlikte korunmaktadır.⁸

Üçüncü gruptaki görüş sahipleri⁹ genel kişilik hakkının korunmasını sınırlı tutmamaktadır. Bu görüş sahiplerine göre genel bir kişilik hakkı, kişisel değerleri kapsayan haklardan oluşmaktadır. Burada kişisel değerler ve onu kapsayan haklar sınırlı

⁶ **SIEBERT/ÖZTAN**, “Şahsiyet Hakları ile İlgili Meseleler”, AÜHFD, 1969, C. 26, S. 1-2, s. 222; **ZEVLİLER**, s. 396.

⁷ **HUBMANN**, Heinrich, Das Persönlichkeitsrecht, 2. Aufl. Köln/Graz, 1967, s. 129; **HOTZ**, Kaspar, Zum Problem der Abgrenzung des Persönlichkeitsschutzes nach Art. 28. ZGB, Zürich 1967, s. 27; **NIPPERDEY**, H. , Das allgemeine Persönlichkeitsrecht, Baden-Baden 1960, s. 7; **GELDBACH**, Manfred, Pressefreiheit und Persönlichkeitschutz, Köln 1962 (**ZEVLİLER**, s. 396-397, dnp. 7’den naklen); **SIEBERT/ÖZTAN**, s. 223 vd. .

⁸ **ZEVLİLER**, s. 396-397; **SIEBERT/ÖZTAN**, s. 223 vd. .

⁹ **GROSSEN J.M.** , La Protection de la personnalité droit privé, ZSR, 1960, 79, II, s. 6a; **MELLIGER**, Alphons, Das Verhältnis des Urheberrechts zu den Persönlichkeitsrechten, Bern 1929, s. 23 (**ZEVLİLER**, s. 397, dnp. 9’dan naklen); **TANDOĞAN**, s. 12-14; **AKİPEK**, Jale, Türk Medeni Hukuku: Cilt:- Başlangıç Hükümleri - Şahsın Hukuku, Cüz-1: Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, Ankara 1973, s. 106-107.

olarak kabul edilmemiştir. Kanunda yer alan kişisel değerlerden başka bir kişisel değere saldırı ile ilgili kararı doktrin ve hakim belirlemektedir.¹⁰

Dördüncü gruptaki görüş sahiplerine göre¹¹, genel kişilik hakkı tabiri ile birlikte özel (tek) kişilik hakkı tabirinin kullanılması yanlıştır. Kişilik hakkı, hukuk rejimi tarafından korunan bölünmez bir haktır. Doktrinde ve kanunda birden çok kişilik hakkının yer alması kişilik hakkının korunmasını kolaylaştırmak ve yanlış kararları önlemek için uygulamada yapılan ayırmadır. Bunun kişilik hakkını kategorilere bölmek veya parçalara ayırmak görüşleri ile bağlantılı bulunmamaktadır.¹²

Yukarıda yer alan görüşlerin hepsinin amacı, kişilik hakkının daha iyi korunmasını sağlamaktır. Bu koruma kimilerine göre genel kişilik hakkı ile kimilerine göre ise özel kişilik hakları ile yapılabilmektedir. Özel kişilik hakları, kişisel değerlerin tek tek korunması demektir. Kişisel değerlerin bu şekil korunması, özel kişilik haklarının kapsamı dışında kalan kişisel değerlerin korunmasının sağlanamayacağı anlamına gelebilir¹³. Oysaki kişilik hakkı kişisel değerlerin tümünü koruyan mutlak bir haktır.

¹⁰ **AKİPEK**, s. 106-107; **ZEVLİLER**, s. 397; **TANDOĞAN**, s. 12-14.

¹¹ **GRIOT**, Gubert, Das Recht am eigenen Körper, Sarnen 1921, s. 10-11; **TRACHSLER**, Walter, Rechtliche Fragen bei der fotografischer Aufnahme, Zürich 1975, s. 52-53 (**ZEVLİLER**, s. 396, dpn. 11'den naklen); **ÖZSUNAY**, Ergun, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul 1979, 4. Bası, s. 149.

¹² **ZEVLİLER**, s. 397; **ÖZSUNAY**, s. 149.

¹³ “Kişisel değerlerden şeref ve haysiyet İngiliz Hukukunda ayrı bir hak olarak korunmaktadır. Bu hakkı ihlal edilen şahsın dava hakkının bulunması koşulu saldırı zamanı üçüncü kişinin varlığına bağlanmaktadır. İngiliz Hukukunda tanık olmaksızın şeref ve haysiyete karşı yapılan saldırı davacıya dava hakkı vermemektedir. **ROGERS**, W, V.H: *The Law of Tort*, London Sweet&Maxwell 1989, s. 171; **BROWN**, Raymond: *The Law of Defamation in Canada*, v. 1, Carswell 1994, s. 341. İngiliz

Kanaatimce, kişilik hakkı deyiminin kullanılması daha doğru olabilir. Çünkü tek bir kişilik hakkı vardır. Özel kişilik hakları ise genel kişilik hakkının içeriğini oluşturmakla, sadece kişisel değerleri pratik olarak daha iyi korumaya hizmet etmektedir. Bu yüzden özel kişilik haklarının doktrinde değil, pratikte kullanılması daha uygun olabilir.

Kişilik hakkı sadece insanlara özgün ve kişiliği koruyan bir haktır. Bu hakkın korunması özel¹⁴ hukukta ve kamu¹⁵ hukukunda yer alan hükümlerle sağlanmaktadır. Kişilik hakkını TMK md. 23, 24, 25 genel olarak, md. 26, 27 ise özel olarak korumaktadır¹⁶. Bundan başka TMK md. 23 kişiyi, kendi rızası ile ona karşı yapılan dış saldırılardan, md. 24 ise üçüncü kişilerin saldırılarından korumaktadır. Aynı zamanda TMK md. 23 kişisel değerleri kişinin kendisinden de (iç koruma) korumaktadır.

Günümüzde kişilik hakkı birçok uluslararası ve ulusal hukuk kuralları ile korunmaktadır. Uluslararası hukuktan farklı olarak, ulusal hukuk kuralları kişilik hakkını ait olduğu ülkenin hukuk düzenine uygun bir şekilde korumaktadır. Ülkelerin farklı sistemlerle yönetilmesi ulusal hukuk kurallarına göre kişilik hakkının korunmasını

Hukukundan farklı olarak, İskoç Hukukunda saldırı zamanı tanık olması şartı aranmamaktadır. Id. s. 341 dñn. 6. Türk Hukukunda ise tanık aranmaksızın bu tip saldırılar kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir. Burada kişinin toplum içinde nüfuzu zarara uğramasa da, manevi bütünlüğü zarara uğradığından dava etmek hakkına sahiptir. Ayrıca kişilik hakkının tek ve genel bir hak olarak kabul edilmesi bu tip kapsam tartışmalarını önlemektedir” (ÖZEL, Sibel, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, İstanbul 2002, s. 26, dñn. 21) .

¹⁴ Türk Borçlar Kanunu md. 56, 58, Türkiye Ticaret Kanunu md. 54 vd. , Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 14 vd. , Basın Kanunu md. 16, 19.

¹⁵ Türk Ceza Kanunu md. 49, 193, 195.

¹⁶ ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 274; ÖZTAN, Bilge, Şahsın Hukuku, Ankara 2007, 7. Baskı, s. 113.

da farklı kılmaktadır¹⁷. Kişilik hakkının ulusal hukuk kuralları ile korunması ülkenin ne kadar bir demokratik ülke olduğunun da göstergisidir. Uluslararası hukuk kuralları kişilik hakkını genel olarak, ulusal hukuk kuralları ise özel olarak kabul edilen kararlar ile korumaktadır. Bazı ülkelerde kişilik hakkının korunmasında ulusal hukuk kuralları ile uluslararası hukuk kuralları aynı olsa da, bazılarında farklı olmaktadır. Bu yüzden kişilik hakkının korunması ile ilgili kararlarda uluslararası hukuk kuralları öncelik teşkil etmektedir.

II. KİŞİLİK HAKKININ TANIMI

Türk Medeni Kanunu ve diğer kanunlarda kişilik hakkının tanımı yapılmamıştır. Ancak doktrin¹⁸ ve yargı kararlarında¹⁹ kişilik hakkının çeşitli tanımlarına rastlanmaktadır. Genel olarak tanımlarda kişilik hakkının kişisel değerler üzerinde, şahsa bağlı, mutlak bir hak olduğu belirtilmektedir. Şeref ve haysiyet, yaşam, isim, resim, özgürlükler²⁰ ve bu gibi diğer kişisel değerler üzerindeki haklar kişilik hakkını

¹⁷ Örneğin Kanada’ da yaşayan birinin kişilik hakkı daha iyi korunduğu halde, Kuzey Kore’de yaşayan birinin kişilik hakkı aynı şekilde korunmamaktadır.

¹⁸ Örnek olarak bkz.:**DURAL**, Mustafa, Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, İstanbul 1987, s. 112; **SERDAR**, İlknur, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999, s. 2; **DURAL**, Mustafa/ **ÖĞÜZ**, Tufan, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014, 15. Baskı, s. 100; **KILIÇOĞLU**, s. 4; **SEROZAN**, Rona, Medeni Hukuk (Genel Bölüm, Kişiler Hukuku), İstanbul 2013, 4. Bası, s. 453; **ÖZSUNAY**, s. 149.

¹⁹ 4. HD. 15.02.2001 T. , E. 2000/10596, K. 2001 / 1501 (YKD. 2001, C. 27, S. 8, s. 1170); 4. HD. 06.02.2001 T. , E. 2000 / 9223, K. 1103 (UYAR T. , Türk Medeni Kanunu Kişiler Hukuku MK madde 8-117, Cilt I, Ankara 2002, s. 427).

²⁰ Hak arama özgürlüğü de kişilik hakkı olarak kabul edilmiştir. Burada, kişinin hak arama özgürlüğünün kısıtlanması ile kişinin manevi zarara uğraya bileceği belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.:Yarg. 4. HD. 3.3.1986, E. 9861/1286, K. 1991 sayılı karara karşı, üye Çetin Aşçıoğlu’nun karşı oy yazısı (**KILIÇOĞLU**, Ahmet, Medeni Hukuk, Ankara 2016, s. 301, dpn. 484).

oluşturmaktadır. Bu değerlere karşı yapılan saldırı, kişilik hakkına karşı yapılan saldırıyı ifade etmektedir.

Kişilik hakkı içerik olarak değişken bir haktır. Bu değişkenlik kişilik hakkına yapılan saldırı şekillerinde de kendini göstermektedir. Zaman, toplumun ve teknolojinin gelişimi bu değişkenliğin oluşmasını sağlayan en önemli etkenlerdedir. Kişilik hakkının tanımı Türk Medeni Kanunu ve diğer kanunlarda yapılmamıştır. Bu kanunlarda kişilik hakkı tek ve genel bir hak olarak kabul edilmektedir.²¹

Türk Hukukunda genel bir kişilik hakkının kabul edilmesinde en büyük etken İsviçre Medeni Kanunu’(ZGB)dur. Kişilik kavramı Türk Medeni Kanunu’nun kaynağını oluşturan İsviçre Medeni Kanunu’nda genel bir hak olarak düzenlenmektedir. Her iki kanunda yer alan kişilik hakkı ile ilgili maddeler (ZGB Art. 28 ve TMK md. 24) neredeyse aynıdır²². Ancak her iki hukukta genel kişilik hakkı ile birlikte, kişisel değerleri tek tek koruyan hükümlere de rastlanmaktadır. Örneğin, ad üzerindeki hak TMK md. 26, 27 ve ZGB Art. 28-30 ile özel olarak korunmaktadır.²³

Türk-İsviçre Hukukundan farklı olarak Alman Medeni Kanunu’nda (BGB) kişisel değerler özel kişilik hakları ile korunmaktadır. Burada genel bir kişilik hakkı yerine, kişisel değerlerin sayılmak yolu ile korunması tercih edilmiştir (BGB § 23) . Daha sonra kişiliğin korunmasına yönelik haklar Alman Anayasası’nda yer almıştır. Alman Hukukunda kişilik hakkının ilk defa diğer haklar ile birlikte kabul edilmesi, Federal

²¹ Türk Medeni Kanunu ve diğer kanunlarda kişilik hakkı deyimi kullanılmaktadır. Bununla kanun koyucu kişilik hakkını tek ve genel bir hak olarak kabul etmektedir.

²² İsviçre Medeni Kanunu md. 28 : “*Kişiliği hukuka aykırı olarak tecavüze uğrayan kimse, korunması için, tecavüze katılan herkese karşı mahkemeye başvurabilir*”, DURAL/ÖĞÜZ, s. 100.

²³ DURAL, s. 112-113.

Mahkeme'nin 25.05.1954 tarihli kararında yer almıştır. Bu kararla genel bir kişilik hakkının varlığı ve korunması Alman Hukuku tarafından kabul edilmiştir.²⁴

Kişilik hakkı soyut bir kavramdır. Kişilik hakkının içeriği TMK md. 24'te tam olarak belirtilmemiştir. Kanun koyucu genel bir kişilik hakkı düzenleyerek, zamanla ortaya çıkacak yeni kişisel değerlerin korunmasını sağlamaktadır.²⁵

Kişilik kavramı dar ve geniş anlamda kullanılan bir kavramdır. Dar anlamda kişilik kavramı hak ve borçlara sahip olan kişi kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Geniş anlamda kullanıldığında ise kişilik kavramı daha geniş bir içeriğe sahip olmaktadır. Kişinin sahip olduğu hak ve fiil ehliyetleri, maddi ve manevi kişisel değerleri üzerindeki hakkı ve kişisel durumları kişilik kavramını oluşturmaktadır. Kişilik hakkı ise, kişinin sahip olduğu maddi ve manevi kişisel değerleri koruyan bir haktır. Bu yüzden kişilik kavramı kişilik hakkını, kişinin ehliyetlerini ve kişisel durumlarını kapsayan bir üst kavramdır.²⁶

III. KİŞİLİK HAKKININ ÖZELLİKLERİ

Kişilik hakkı diğer haklardan farklı özelliklere sahip bir haktır. Bu özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

1. Kişilik hakkı mutlak haklar grubuna ait bir haktır. Herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Kişilik hakkının bu özelliği, ona karşı herkesin saygılı olmasını da gerektirmektedir. Aynı zamanda bu koruma şekli kişisel değerlerin tümünü

²⁴ **ÖZEL**, s. 26.

²⁵ **SERDAR**, s. 23.

²⁶ **KILIÇOĞLU**, s. 299.

kapsamaktadır. Kişilik hakkı kişinin kendini kişisel olarak geliştirmesi için, başkalarının onun kişiliğine saldırılarını önlemektedir.²⁷

2. Kişilik hakkı şahıs varlığı hakları grubuna aittir. Kişilik hakkının koruduğu değerler maddi değer taşımayan, parayla ölçülmeyen değerlerdir. Bu özellik kişilik hakkının maddi değerlerle, parayla bağlılığının olmaması anlamına gelmez. Şöyle ki kişilik hakkı ihlal edilen şahıs tazminat davası açma yetkisine sahiptir. Bu durumda bazı maddi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Sonuçların böyle olması kişilik hakkının şahıs varlığı özelliğini ortadan kaldırmaz. Çünkü bu sonuçlar kişilik hakkının koruduğu değerlerin ihlali sonucu ortaya çıkmaktadır.²⁸

²⁷ ZEVKLİLER, s. 398; DURAL/ÖĞÜZ, s. 103; KILIÇOĞLU, s. 320; ÖZTAN, s. 117; KAYA, Mine, Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2015, s. 32; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275; BELLİ, Doğan Bülent, Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırlardan Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara 2008, s. 26-27; HELVACI, Serap, Gerçek Kişiler, İstanbul 2010, s. 98-99; SERDAR, s. 29; TÜFEK, Ömer Faruk, Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve İ.H.A.S. Koruması, Ankara 2007, İkinci Tıpkı Basım, s. 15; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 7; SIRABAŞI, Volkan, İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara 2007, 2. Baskı, s. 26; ÖZEL, s. 27; ÖZSUNAY, s. 150; DURAL, s. 116; OĞUZMAN, M. Kemal, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Ankara 2009, s. 134; AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut, Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt (Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku), 9. Bası, İstanbul 2012, s. 347; ARPACI, Abdülkadir, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul 2000, s. 106; ATAAY, Aytekin, Şahıslar Hukuku, Birinci Yarım, Giriş-Hakiki Şahıslar, 3. Bası, İstanbul 1978, s. 124.

²⁸ KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 7; ZEVKLİLER, s. 400; ÖZTAN, s. 116; KILIÇOĞLU, s. 319; KAYA, s. 32; OĞUZMAN, s. 134; HELVACI, s. 99; DURAL, s. 116; DURAL/ÖĞÜZ, s. 103; BELLİ, s. 27; SIRABAŞI, s. 24; TÜFEK, s. 17; SERDAR, s. 27-28; ÖZEL, s. 27; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275; ARPACI, s. 106; ATAAY, s. 123-124.

3. Aynı ve fıkri haklardan farklı olarak kişilik hakkının, her hangi bir objesi yoktur ve sınırlı sayıda olmama ilkesine tabidir. Kişilik objeyle eşit tutulmayacak kadar soylu bir varlıktır. Bu yüzden kişilik her hangi bir hakkın objesi sayılamaz.²⁹

4. Kişilik hakkı vazgeçilemez veya feragat edilemez bir haktır³⁰. Kişilik hakkının bu özelliği TMK md. 23'te açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasında kimsenin özgürlüklerinden, hak ve fil ehliyetlerinden vazgeçemeyeceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca bu maddeye göre, kişi bu hak ve özgürlüklerini hukuka veya ahlaka aykırı şekilde sınırlayamaz.

Kişi, kişilik hakkından vazgeçemez. Ancak bazı kişisel değerlerinden (fotoğraf, isim) ve kişilik hakkına saldırı sonucu ortaya çıkan tazminat alacağından vazgeçebilir veya üçüncü kişilere devredebilir³¹.

5. Kişilik hakkı sadece hak sahibi tarafından kullanılan, tekerci ve bireysel bir haktır. Kişilik hakkını kullanma yetkisi yalnızca hak sahibine mahsustur³². Bu hakkın kazanılması için özel bir sebep aranmamaktadır³³. Kişilik hakkı kişinin yaşamı boyu sahip olduğu ve ona özgü bir haktır.

Bireysel veya tekerci hak olması kişilik hakkının diğer mutlak haklardan farklılaştırmaktadır. Şöyle ki kişilik hakkı diğer mutlak haklardan (örneğin aynı

²⁹ SEROZAN, s. 454.

³⁰ ZEVKLİLER, s. 399; DURAL/ÖĞÜZ, s. 104; ÖZTAN, s. 117; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275; KILIÇOĞLU, s. 319-320; KAYA, s. 32; BELLİ, s. 28; HELVACI, s. 99; SERDAR, s. 28; DURAL, s. 116-117; TÜFEK, s. 17; ÖZEL, s. 27; SIRABAŞI, s. 25; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 7; SEROZAN, s. 454; OĞUZMAN, s. 134; ATAAY, s. 125.

³¹ ÖZTAN, s. 117; HELVACI, s. 99.

³² ZEVKLİLER, s. 399.

³³ ÖZTAN, s. 116; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275.

haklardan) farklı olarak başkalarına devredilemez.³⁴ Bu kural TMK md. 23'te açık bir şekilde belirtilmektedir.

Kişinin ölümüyle, onun sahip olduğu birtakım ayni haklar kendiliğinden mirasçılara geçmektedir. Kişilik hakkı ise kişinin ölümüyle sona erdiğinden, mirasçılara geçmemektedir. Ancak kişilik hakkının ihlali sonucu açılan davadan doğan tazminat hakkı mirasçılara geçebilir. Mirasçılardan bu hakka sahip olması için miras bırakanın bunu ileri sürmesi gerekmektedir (TMK md. 25/f. 4). Kişilik hakkı ihlal edilen şahıs hayatta olmasa bile onun yakınları bu konuyla ilgili dava açma yetkisine sahiptirler. Bu yetki, ölenin hatırasına saygı duyulması konusunda sahip olunan özel bir kişilik hakkı ile sağlanmaktadır.³⁵

6. Kişilik hakkı haczedilemez ve iflas masasına girmez. Ancak kişilik hakkının ihlali sonucu ortaya çıkan tazminat alacağı icra takibine konu olabilmektedir.³⁶

Kişilik hakkı zamanaşımı ve hak düşürücü süreye tabi değildir. Lakin bu hakka saldırı sonucu ortaya çıkan alacak hakkı zamanaşımına tabidir.³⁷

³⁴ ZEVKLİLER, s. 399.

³⁵ ÖZTAN, s. 116; KAYA, s. 32-33; BELLİ, s. 27; ZEVKLİLER, s. 399; KILIÇOĞLU, s. 320; SERDAR, s. 28; HELVACI, s. 100; OĞUZMAN, s. 134-135; AKİPEK/AKINTÜRK, s. 347; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 7; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275; TÜFEK, s. 16; SIRABAŞI, s. 25; ATAAY, s. 125.

³⁶ ZEVKLİLER, s. 399; ÖZTAN, s. 117; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 7; BELLİ, s. 28; HELVACI, s. 101; SERDAR, s. 29; ÖZTAN (Medeni Hukuk), s. 275; TÜFEK, s. 16; SIRABAŞI, s. 26.

³⁷ HELVACI, s. 101; OĞUZMAN, s. 135; TÜFEK, s. 16; SIRABAŞI, s. 26.

IV. KİŞİLİK HAKKININ KONUSU

Hukuk kuralları ile korunan tüm kişisel değer ve varlıklar kişilik hakkının konusunu oluşturmaktadır³⁸.

İlk başlarda kişisel değerlerin karşılığı olarak, TMK md. 24 ve BK md. 49’da (TBK md. 58) “şahsi menfaatler” deyimi kullanılmaktaydı. “Şahsi menfaatler” deyimi kişilik hakkının konusunu tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü kişilik hakkının konusunu kişisel değerlerle ilgili çıkarlar değil, kişisel değerlerin kendisi oluşturmaktadır. Bu yüzden kanun koyucu tarafından TMK md. 24 ve BK md. 49’da kullanılan “şahsi menfaatler” deyimi “şahsiyet hakkı” (kişilik hakkı) deyimi ile değiştirilmiştir. Bu değişim 1988 yılında kabul edilen 3444 sayılı kanunla gerçekleştirilmiştir.³⁹

Kanunda kişisel değerlerle ilgili sınıflandırma yapılmamaktadır. Kişilik hakkının konusunu oluşturan kişisel değerlerde “*sınırlı sayı*” ilkesine başvurulmamıştır⁴⁰. Kişisel değerler, günlük yaşam koşulları, zaman, teknolojik gelişim ve en önemlisi insan düşüncesine göre değişen değerlerdir. Kişisel değerlerin kanunda sınırlı şekilde sayılmaması isabetlidir. Çünkü eskiden kişisel değer olarak kabul edilen değerler bu gün kişisel değer olarak kabul edilmeye bilir veya tam tersi olabilir.

Kişilik hakkı ile ilgili kanunda yer alan hükümler içi boş çerçeveye benzemektedir. Bu çerçevenin içine nelerin girip girmeyeceği hakim tarafından

³⁸ ZEVKLİLER, s. 400; BELLİ, s. 29; SERDAR, s. 30; YÜZER, Dilara, 1982 Anayasa’ında Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması, Ankara 2013, s. 98; ÖZTAN, s. 117; SIRABAŞI, s. 27; TÜFEK, s. 18.

³⁹ KILIÇOĞLU, s. 301; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 5; ZEVKLİLER, s. 400-401.

⁴⁰ OĞUZMAN, s. 135; KAYA, s. 33.

belirlenmektedir. Hakim bunu yaparken başta Anayasa olmak üzere, Türk Medeni Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve diğer kanun ve içtihatlardan faydalanmaktadır.⁴¹

Doktrinde kişisel değerlerle ilgili farklı ayrımlar yapılmaktadır. Bu ayrımların yapılması kişisel değerlerin neler olduğunu belirlemekten çok, kişisel değerlerin hangi çeşitlerinin olduğunu belirlemeye yardım etmektedir.

Egger, kişisel değerleri iç ve dış kişisel değerler olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Birinci gruba kişinin insan olması nedeniyle sahip olduğu iç kişisel değerleri dahildir. Bedensel bütünlükle bağlı olan değerler (vücut, yaşam, sıhhat gibi) ve ruhsal değerler (faaliyet özgürlüğü, ruhsal tamlik üzerindeki hak, kişisel iş gücü üzerindeki hak gibi) kişinin iç kişisel değerlerini oluşturmaktadır. İkinci gruba ise kişinin sosyal hayatı, yaşamı sayesinde sahip olduğu dış kişisel değerleri dahildir. Bu değerler kişinin toplum içinde yaşayarak sahip olduğu ve onun toplumdaki durumunu belirleyen değerlerdir. Şeref ve haysiyet, özel tanıtma araçları (isim, meslek unvanları, armalar, ticaret markaları, diğer ticari tanıtma araçları gibi), resim ve ses gibi değerler ise kişinin dış kişisel değerlerini oluşturmaktadır.⁴²

Diğer bir ayrıma göre kişisel değerler, psişik (ruhsal, duygusal), fiziksel (maddi) ve sosyal alanlara bölünmektedir. Duygu yaşamı (utanma duygularının korunması, ölümleri karşısında saygı gibi) , zihin ve irade yaşamının (serbest düşünme ve karar verme özgürlüğü) dokunulmazlığı kişinin psişik alanını oluşturmaktadır. Fiziksel alan kişinin bedensel dokunulmazlığı (yaşam, vücut gibi) üzerindeki haklarını kapsamaktadır. Kişinin mesleki durumu, ekonomik gücü, iş ve fabrika sırları, kişiyi

⁴¹ ÖZTAN, s. 118; OĞUZMAN, s. 135; BELLİ, s. 30; SIRABAŞI, s. 27; KILIÇOĞLU, s. 301-302; KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet), s. 5; ARPACI, s. 107; YÜZER, s. 98.

⁴² KILIÇOĞLU(Şeref Haysiyet), s. 6; KILIÇOĞLU, s. 302-303; ÖZSUNAY, s. 98; TÜFEK, s. 18-19; YÜZER, s. 100.

tanıtma şekilleri (ad, resim, ticari marka, arma, firma adı, adres gibi) ise onun sosyal alanını oluşturmaktadır. Kişinin sosyal alanına dahil olan kişisel değerler kişinin toplumdaki durumunu korumaktadır. Bu ayrımda şeref ve haysiyet ile özel yaşam kişinin sosyal alanına dahil olan değerler arasında yer almaktadır.⁴³

Doktrinde kişisel değerlerle ilgili başka ayrımlarda yapılmaktadır⁴⁴. Kişisel değerlerin maddi, manevi ve mesleki-ticari değerler olarak ayrımı doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilmektedir. Kanaatimizce, kişisel değerlerin bu şekilde kategorileştirilmesi isabetlidir.

A) MADDİ KİŞİSEL DEĞERLER

Kişinin maddi kişisel değerleri onun yaşam hakkını oluşturmaktadır. Bu değerlere kişinin vücut veya beden bütünlüğü ile ilgili değerleri girmektedir. Kişinin maddi kişisel değerleri üzerindeki hakkı onun bedeni, organları, sağlığı üzerindeki hakkıdır. Maddi kişisel değerleri saldırıya uğrayan şahıs TMK md. 25'te yer alan özel hukuk davalarını açabilmektedir. Bu davalar sonucu meydana gelen zararların tazmin edilmesi haksız fiilden doğan sorumluluğun kapsamındadır. Maddi kişisel değerleri zarara uğrayan taraf hem maddi, hem de manevi tazminat talep etme hakkına sahiptir. Ölüm halinde zarara uğrayan tarafın maddi tazminat isteme hakkı TBK md. 53 ile hükme bağlanmıştır. Maddi kişisel değerlere saldırı sonucu ölüm gerçekleşmemiş ise şahıs bedensel zarara uğramaktadır. Bu zaman şahsın talep edebileceği zararlar TBK md. 54'te yer almaktadır. Kişinin maddi kişisel değerlerine saldırı sonucu ortaya çıkan manevi

⁴³ **KILIÇOĞLU**, s. 303; **EREN**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2017, s. 824; **İŞGÜZAR**, Hasan, “Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları” , Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 1990/6, s. 857; **KILIÇOĞLU (Şeref Haysiyet)**, s. 6; **TANDOĞAN**, s. 7; **ÖZSUNAY**, s. 116.

⁴⁴ Bkz. **SIRABAŞI**, s. 27; **KILIÇOĞLU**, s. 303; **ARPACI**, s. 108-142.

zararların tazmin edilmesi ise TBK md. 56 ile hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre maddi kişisel değerleri saldırıya uğrayan şahıs ve onun yakınları manevi tazminat isteme hakkına sahiptir.⁴⁵

Kişinin maddi kişisel değerleri onun sağlıklı bedensel varlığa sahip olmasını ve bunu sürdürebilmesini sağlamaktadır. Bu değerlere yaşam, beden bütünlüğü ve sağlık gibi değerler dahildir. Burada sağlık değerlerine fiziki sağlık ile birlikte, ruhsal sağlık da girmektedir.⁴⁶

Bundan başka kişinin maddi kişisel değerlerine onun ölümünden sonra cesedi üzerindeki tasarrufları tespit hakkı da girmektedir.⁴⁷

Maddi kişisel değerler yaşam, bedensel bütünlüğü ve sağlık kavramlarından oluşmaktadır.

1. YAŞAM

Maddi kişisel değerlerin en önemlisi yaşamdır. Kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyabilmesi, bu bütünlüğü devam sürdürebilmesi ve varlığını farklı saldırılardan koruyabilmesi onun yaşam hakkıdır.⁴⁸

Kişilik hakkı kişinin ölümüyle sonra erdiğinden, bu hakkın ve kişisel değerlerin varlığı için kişinin yaşaması gerekmektedir. Herkes eşit şekilde yaşam hakkına sahiptir.

⁴⁵ KILIÇOĞLU, s. 303-304.

⁴⁶ ZEVLİLİLER, s. 402; SERDAR, s. 30; İŞGÜZAR, s. 857; BELLİ, s. 30; YÜZER, s. 101;

SIRABAŞI, s. 28.

⁴⁷ ÖZEL, s. 28.

⁴⁸ ÖZSUNAY, s. 99; HELVACI, 101; SERDAR, s. 31; DURAL/ÖĞÜZ, s. 104; YÜZER, s. 102;

TÜFEK, s. 20.

Bu hak üzerinde tasarruf yapılamaz. Kişi, ne kendi yaşamına ne de başka biri onun yaşamına son veremez.⁴⁹

Kişinin yaşamına son verilmesi kendi rızası ile olsa bile hukuka aykırılık ortadan kalkmaz. Şöyle ki, iyileşmesi imkansız olan hastanın daha fazla acı çekmemesi için kendi rızası ile hayatına son verilmesi hukuka aykırıdır. Ötenazi olarak adlandırılan bu durum Ceza hukukunda “adam öldürme suçu”, Özel hukukta ise kişilik hakkına saldırı olarak kabul edilmektedir.⁵⁰

Ötenazi hukuka aykırı bir eylemdir. Ötenazinin yapılması sadece mirasçılarının talep edeceği tazminatın indirilmesine veya tamamen ortadan kalkmasına sebep olabilir⁵¹. Bu görüş TBK md. 52 ile hükme bağlanmıştır.

Yaşam hakkı üzerinde yapılan tasarruf hukuka aykırı olarak kabul edilse de, kişinin intihar etmesi suç olarak kabul edilmemektedir. Bu durum yaşam hakkı üzerinde tasarrufun mümkün olması anlamına gelmez. Çünkü intihara teşebbüs sonucu kişi ölmemiş olabilir. Bu durumda kişiyi cezalandırmak, onu kendini öldürmeye teşvik etmek demektir.⁵²

⁴⁹ **BELLİ**, s. 30; **ATAAY**, s. 126; **ZEVKLİLER**, s. 402; **ARPACI**, s. 110-111; **ÖZSUNAY**, s. 99; **HELVACI**, s. 102.

⁵⁰ **ÖZSUNAY**, s. 99; **ARPACI**, s. 110; **HELVACI**, s. 102; **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 105; Azınlık bir görüş bu durumu, intihara ikna ve yardım suçu (TCK md. 454) olarak da kabul etmektedir. (**ARPACI**, s. 110); Hasta Hakları Yönetmeliği md. 13: “Ötenazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahi, kimsenin hayatına son verilemez.” (**YÜZER**, s. 103, dpn. 81’den naklen).

⁵¹ **ÖZTAN**, s. 120; **HELVACI**, s. 102-103.

⁵² **ARPACI**, s. 110.

Yaşam hakkı hem uluslararası, hem de ulusal hukukta en önemli kavram olarak korunmaktadır. Uluslararası hukukta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilk maddeleri yaşam hakkı ile ilgilidir⁵³. Türk Hukukunda ise yaşam hakkı Anayasa başta olmakla hem özel, hem de kamu hukuku kuralları ile korunmaktadır. Anayasa'nın 17. maddesi yaşam hakkı ve onun korunması ile ilgilidir. Bundan başka TCK md. 81 vd. , TMK md. 23-25, TBK md. 45, 47 yaşam hakkının korunmasını sağlayan düzenlemelerdir.

2. BEDEN BÜTÜNLÜĞÜ

Beden bütünlüğü kişilik hakkının ilk belirlediği veya tezahür ettiği alandır. Beden bütünlüğü hakkı kişinin fiziki, biyolojik ve maddi olarak bütünlüğünün somut bir şekilde tezahürüdür. Kişinin beden bütünlüğünün dokunulmazlığı onun fiziki ve biyolojik anlamda sağlam olması demektir.⁵⁴

Kişinin beden bütünlüğü onun yaşamı kadar önemlidir. Yaşam hakkının uzantısı olan beden bütünlüğü diğer kişisel değerler gibi kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Kişinin beden bütünlüğünü oluşturan her hangi bir organa yapılan saldırı kişilik hakkına yapılan saldırı niteliğindedir.⁵⁵

⁵³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi md. 2: *“Herkesin yaşama hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez”*

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi md. 3: *“Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır”.*

⁵⁴ YÜZER, s. 103.

⁵⁵ BELLİ, s. 31.

Kişi onu oluşturan organları, dokuları ve diğer bedensel değerleri üzerinde mutlak bir kişilik hakkına sahiptir⁵⁶.

Kişinin vücudundaki organlar onun bedensel bütünlüğünü oluşturmaktadır. Kişinin vücuduna sonradan eklenen protez ve ortopedik parçaların beden bütünlüğü kapsamına girmesi için bunların vücut ile sıkı bir bağlılığının olması gerekmektedir. Bundan başka kişinin vücudundan ayrılmış veya ameliyatla alınmış herhangi bir organı kişilik hakkının kapsamı dahilinde değildir. Bu organın bedensel bütünlük hakkı ile bağlantısı yoktur.⁵⁷

Kişinin vücudundan ayrılan organı ekonomik değer taşıyorsa (saç gibi), sadece eşya niteliğinde korunmaktadır. Bu durumda bu organa yapılan saldırı eşyaya yapılan saldırı niteliğindedir.⁵⁸

Kişinin beden bütünlüğünün ihlali, onun kişilik hakkının ihlalidir. Yaşam hakkında olduğu gibi bedensel bütünlüğün ihlali de kişinin kendi rızasıyla gerçekleşebilmektedir. Ancak yaşam hakkının ihlalinden farklı olarak burada kişinin rızası her zaman hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır. Müdahalenin hukuka uygun olması için müdahalenin ahlaka, adaba ve kamu düzenine uygun olması gerekmektedir. Örnek olarak kişinin kangren olan organının kesilmesi için verdiği rıza hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır.⁵⁹

Bazen kişinin beden bütünlüğüne yapılan müdahaleler, kişinin rızası olmasa bile hukuka aykırı olmamaktadır. Bu müdahaleler daha çok toplumun çıkarlarını korumak

⁵⁶ ZEVKLİLER, s. 403; KÖPRÜLÜ, Bülent, Medeni Hukuk, Genel Prensipler-Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), 2. Bası, İstanbul 1984, s. 265; ATAAY, s. 127; YÜZER, s. 103.

⁵⁷ BELLİ, s. 31; KÖPRÜLÜ, s. 272; ZEVKLİLER, s. 403-404; YÜZER, s. 103.

⁵⁸ ZEVKLİLER, s. 403.

⁵⁹ YÜZER, s. 104; ZEVKLİLER, s. 404; BELLİ, s. 31; SERDAR, s. 32.

için yapılmaktadır. Bunlar salgın hastalıklara karşı aşı olma zorunluluğu, kuduz veya kolera gibi hastalıkların olduğu yaşam yerlerinde olan diğer insanların aşılınması ve belirli cinsel hastalıklara karşı savaş şeklinde olmaktadır. Bu gibi durumlarda kişinin beden bütünlüğüne yapılan müdahaleler onun kişilik hakkına saldırı niteliğinde değildir.⁶⁰

Kişinin beden bütünlüğü hakkı onun ölümüyle sona ermektedir. Kişi öldükten sonra cesedine yapılan herhangi bir saldırı onun beden bütünlüğünün ihlali değildir. Bu saldırı ölenin yakınlarının kişilik hakkına yapılan saldırıdır.⁶¹

Yaşam hakkı gibi beden bütünlüğü de hem uluslararası, hem de ulusal hukuk kurallarıyla korunmaktadır. Beden bütünlüğünün korunması ilk defa İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi' ile hükme bağlanmıştır⁶². Daha sonra beden bütünlüğünün korunması ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "işkence yasağı" başlıklı maddeye yer verilmiştir⁶³. Kabul edilen bu maddeler sayesinde kişi beden bütünlüğünü hem başkalarının, hem de devletin saldırılarından koruyabilmektedir.

Türk Hukukunda beden bütünlüğü Anayasa md. 17 başta olmak üzere, TMK md. 24-25, TCK md. 86 vd. ve diğer hukuk kuralları ile korunmaktadır. Kanun koyucu

⁶⁰ ÖZSUNAY, s. 102; SERDAR, s. 32.

⁶¹ BELLİ, s. 31-32; ATAAY, s. 129.

⁶² İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi md. 5: "Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez".

⁶³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi md. 3: "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz".

Anayasanın 17. maddesinin 3. fıkrasında İHEB md. 5 ve AİHS md. 3'te olduğu gibi işkenceyi yasaklamaktadır⁶⁴.

3. SAĞLIK

Kişinin maddi kişisel değerlerine sağlık kavramı da girmektedir. Sağlıkla beden bütünlüğü farklı kavramlardır. Beden bütünlüğü kişinin doğuştan sahip olduğu değerlerin tümlüğünü ifade etmektedir. Sağlık ise bu değerlerin düzenli işleyişine bağlı bir kavramdır.⁶⁵

Sağlık kavramı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “*sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik hali*” olarak kabul edilmektedir. 1946 yılında Dünya Sağlık Örgütü’nün anayasasında yer alan bu tanıma sonradan “*sosyal ve ekonomik olarak üretici bir yaşam sürebilme*” de dahil edilmiştir.⁶⁶

Sağlık kavramı bedensel bütünlük kavramından daha geniş bir kavramdır. Sağlık kavramı hem bedensel bütünlüğü oluşturan, hem de ruhsal sağlığı oluşturan unsurları kapsamaktadır. Kişinin fiziksel sağlığı onun bedensel bütünlüğünün tamlığının ifade etmektedir. Ancak bu durum kişinin sağlığı için geçerli değildir. Şöyle ki kişinin sağlığının tam olması, onun fiziksel ve ruhsal sağlığının yerinde olması demektir.⁶⁷

Sağlık, sadece bedensel sağlığı kapsayan bir kavram değildir. Bedensel sağlıktan başka, ruhsal sağlık da bu kavrama girmektedir. Ruhsal sağlık, kişinin insan olması nedeniyle sahip olduğu önemli kişisel değerlerdendir. Diğer kişisel değerlerde olduğu

⁶⁴ Anayasa md. 17/f. 3: “*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz*”.

⁶⁵ ZEVKLİLER, s. 406; BELLİ, s. 32; SERDAR, s. 32; KAYA, s. 35; YÜZER, s. 105; TÜFEK, s. 22.

⁶⁶ KESGİN, Coşkun/TOPUZOĞLU, Ahmet, “Sağlığın Tanımı; Başa çıkma”, Journal of İstanbul Kültür University, S. 3, 2006, s. 47; YÜZER, s. 104.

⁶⁷ YÜZER, s. 105.

gibi bedensel ve ruhsal sağılığa saldırı da, kişilik hakkına saldırı niteliğindedir. Kişiy e yapılan psikolojik baskı, onun ruhsal bozukluğuna sebep olabilecek saldırı ve bu gibi diğer eylemler hukuka aykırıdır.⁶⁸

B) MANEVİ KİŞİSEL DEĞERLER

Manevi kişisel değ erler maddi olmayan ve kişiy e özel değ erlerdir. Bu değ erler kişinin toplumsal ve sosyal ilişkilerine bağlı olarak değ işkenlik ve çeşitlilik göstermektedir.⁶⁹ Bu kısımda manevi kişisel değ erleri oluşturan şeref ve haysiyet, resim, ses, isim (ad), özgürlük (hürriyet) ve yaşam alanları kavramları incelenmiştir⁷⁰.

1. ŞEREF VE HAYSİYET

Şeref ve haysiyet kavramı kişilik hakkının önemli unsurlarındandır. Şeref ve haysiyet, kişinin toplum tarafından objektif olarak değ erlendirilmesi sonucu sahip olduğu manevi değ erlerden oluşmaktadır. Kişi bu manevi değ erlere hem doğ uştan, hem de sonradan beceri ve yetenekleri ile sahip olabilmektedir. Kişinin toplum tarafından değ erlendirilmesi sadece onun insan olması ile sahip olduğu değ erlere ilişkin değ ildir. Buraya, kişinin davranışları ve yetenekleri ile de ilgili değ erlendirme girmektedir. Aynı zamanda bu değ erlendirme kişinin ahlaksal yönüne ilişkin de olabilmektedir.⁷¹

⁶⁸ YÜZER, s. 105; SERDAR, s. 33; BELLİ, s. 32; ZEVLİLER, s. 406; TÜFEK, s. 22.

⁶⁹ BELLİ, s. 32; YÜZER, s. 105.

⁷⁰ Özel, manevi kişisel değ erleri “*kişinin ruh bünyesi ve toplum içindeki yeri ile ilgili*” olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. (Bkz. ÖZEL, s. 29).

⁷¹ KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 304; KILIÇOĞLU, s. 61; TÜFEK, s. 26.

Şeref, kişinin doğuştan sahip olduğu manevi değerlerin tümüdür. Haysiyet ise başkalarının kişiye karşı gösterdiği saygıyı oluşturan, kişinin sonradan sahip olduğu manevi değerlerden oluşmaktadır.⁷²

Kişinin doğuştan sahip olduğu manevi değerler genel bir şeref ve haysiyet kavramında toplanmaktadır. Buradaki değerler insana özgü ve onun hayatı boyu kaybetmeyeceği değerlerdir. Şöyle ki herhangi bir şahsın gerçekleştirdiği zararlı eylemler, onun insan olmasıyla sahip olduğu değerlerin ihlalini hukuka uygun hale getirmez.⁷³

Kişi, şeref ve haysiyeti oluşturan birçok manevi değerleri sonradan kazanmaktadır. Bu değerler kişinin toplumdaki davranışları ve becerisi ile kazanılmaktadır. İyi veya kötü olmaksızın herkes bu değerlere sahip olabilmektedir. Kişi toplumun kendisiyle ilgili değerlendirmeye bizzat etki edebilmektedir. Kişinin toplum tarafından hoş karşılanmayan, ahlaka ve hukuka uygun olmayan davranışlarda bulunması veya bu eylemleri desteklemesi toplumda kişinin bu değerlere sahip olmaması görüşünü oluşturmaktadır. Bu sebeple faşizmi, anarşizmi ve bu gibi diğer eylemleri destekleyen kişiye bu nitelikteki suçlamaların yapılması, onun şeref ve haysiyetinin ihlali olarak nitelendirilemez. Çünkü kişi yaptığı destekle bu değerlere sahip olmadığını göstermektedir.⁷⁴

Kişinin şeref ve haysiyeti içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁷⁵. İçsel şeref ve haysiyet, kişinin kendisine karşı duyduğu saygıdır. Dışsal şeref ve haysiyet ise

⁷² YÜZER, s. 106; BELLİ, s. 33.

⁷³ KILIÇOĞLU, s. 61; KILIÇOĞLU(Medeni Hukuk), s. 305.

⁷⁴ KILIÇOĞLU, s. 62; KILIÇOĞLU(Medeni Hukuk), s. 305.

⁷⁵ Zevkliler, böyle bir ayrımın yapılmasını gereksiz bulmaktadır. Zevkliler'e göre içsel şeref ve haysiyet de toplumsal ilişkilerin etkisiyle oluşmaktadır. Kişi, içsel şeref ve haysiyetinin oluşması zamanı

objektif ve sübjektif değer yargısından oluşmaktadır. İçsel şeref ve haysiyetin korunması ile ilgili fikir ayrılıkları mevcuttur. *Helle*, kişinin içsel şeref ve haysiyetinin korunmasını gereksiz bulmaktadır. *Helle*'ye göre kişinin kendisine karşı duyduğu saygının başkaları tarafından ihlal edilme olanağı yoktur. Ancak *Özsunay*'a göre ise kişiye yapılan işkence ve eziyet, ona hakaret edilmesi, kişinin psikolojik baskıya maruz kalması ve bu gibi diğer saldırılar kişinin içsel şeref ve haysiyetinin ihlalinin farklı türleridir.⁷⁶

Serdar, kişinin doğuştan sahip olduğu manevi değerleri, pasif şeref ve haysiyet, sonradan sahip olduğu manevi değerleri ise aktif şeref ve haysiyet olarak ikiye ayırmaktadır.⁷⁷ Kişi pasif şeref ve haysiyetini kaybetmez. Ancak bu kural kişinin aktif şeref ve haysiyeti için geçerli değildir. Kişi zamana, kendi davranışlarına ve toplumun objektif değerlendirmesine bağlı olarak sonradan kazandığı aktif şeref ve haysiyetini kaybedebilir.⁷⁸

Şeref ve haysiyetin korunmasında toplumun objektif değer yargısı esas alınmaktadır. Herhangi bir kişinin kendisine daha fazla değer vermesi, toplumun da aynı görüşte olduğu anlamına gelmez. Kişinin toplum tarafından önemli olmayan bir ihlali

başkalarından etkilenmekte, onları kendine örnek almakta veya kendiyle kıyaslamaktadır. Bu sebeple içsel şeref ve haysiyetle dışsal şeref ve haysiyet arasında pek bir fark kalmamaktadır. Her iki kavramın oluşması toplumsal ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Kişinin tek başına içsel şeref ve haysiyete sahip olması pek de mümkün değildir (*ZEVLİLER*, s. 410), Aynı görüş için bkz.; *ÖZEL*, s. 38.

⁷⁶ *ÖZSUNAY*, s. 117.

⁷⁷ Doktrinde bu ayrımlara ilave olarak *Kılıçoğlu*, hukuksal ve ahlaksal şeref ve haysiyet, toplumsal şeref ve haysiyet, *Özsunay* ise mesleki ve ticari şeref ve haysiyet ayrımını da yapmaktadır (bkz. *KILIÇOĞLU*, s. 64 vd. ; *ÖZSUNAY*, s. 118).

⁷⁸ *SERDAR*, s. 33-34.

önemli olarak kabul etmesi veya tam tersini yapması hukuk açısından önem taşımamaktadır.⁷⁹

Herkesin doğuştan sahip olduğu manevi değerler aynı olsa da, sonradan kazandıkları manevi değerler kişiden kişiye değişmektedir. Çünkü kişi yetenekleriyle de bu değerlere sahip olabilmektedir⁸⁰. Örneğin, ressamın ve sporcunun sahip olduğu toplumsal değerler farklı olabilmektedir.

Şeref ve haysiyet kişinin sosyal çevresine, onun toplumdaki yerine ve zamana göre değişen nispi bir kavramdır. Şeref ve haysiyet kavramının kapsamı ve buna yönelik saldırı şekilleri kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu durumda hakim toplumsal değerler, zaman ve bu gibi diğer değişkenlik gösteren unsurları göz önünde bulundurarak karar vermelidir. Şeref ve haysiyet nispi bir kavram olsa da, herkesin asgari şeref ve haysiyetinin olduğunu unutmamak gerekir.⁸¹

Günümüzde kişinin şeref ve haysiyeti en çok ihlal edilen kişilik haklarından. Şeref ve haysiyet kavramı uluslararası ve ulusal hukuk kuralları ile korunmaktadır. Uluslararası hukukta şeref ve haysiyet kavramı AİHS md. 3 ve İHEB md. 5 ile korunmaktadır.

Türk Hukukunda ise şeref ve haysiyet kavramı Anayasa md. 17, TMK md. 23-24, TBK md. 58, TCK md. 125 vd. ("*şerefe karşı suçlar*" başlığı altında yer alan

⁷⁹ KILIÇOĞLU, s. 62-63; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 305; SERDAR, s. 34; DURAL/ÖĞÜZ, s. 129; YÜZER, s. 107; TÜFEK, s. 27; ÖZEL, s. 35-36; SIRABAŞI, s. 30.

⁸⁰ KILIÇOĞLU, s. 62; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 305.

⁸¹ KILIÇOĞLU, s. 63; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 306; DURAL/ÖĞÜZ, s. 128; YÜZER, s. 107; DURAL, s. 134-135; ARPACI, s. 134.

maddeler), TRT Kanunu md. 5/j ve Basın Kanunu md. 3, 11, 13, 14 ve 18 ile korunmaktadır.⁸²

2. RESİM

Resim, kişinin dışa yansıyan görünümüdür. Bu görünüm, kişiyi başkalarından farklılaştırmaktadır. Kişinin resmi üzerindeki hakkına saldırı, onun kişilik hakkına saldırı niteliğindedir. Bu hak, resmin yer aldığı nesne üzerinde değil, o nesnede yer alan görüntü üzerindeki haktır.⁸³

Resim kavramı dar ve geniş anlamlarda kullanılmaktadır. Dar anlamda resim kavramı, kişinin fotoğraf makinesiyle veya ressam tarafından çekilen görüntülerinden oluşmaktadır. Geniş anlamda ise bu kavrama, kişinin karikatürü, onun heykeli, hareketli resimleri ve bu gibi diğer dışa yansıyan görünümleri de girmektedir.⁸⁴

Kişinin resmi üzerindeki hakkının ihlali, onun resminin izin alınmadan kullanılması veya yayınlanmasıyla⁸⁵ gerçekleşmektedir. Bu durumda kişinin aşağılanması veya küçük düşürülmesi olanağı aranmamaktadır. Böyle bir eylem olmasa bile, bu durum kişinin resim üzerindeki hakkının ihlali yani kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir.⁸⁶

Resim üzerindeki hakkın ihlali kişinin izni olduğu durumlarda da gerçekleşmektedir. Şöyle ki kişinin resminin kişiyle alakası olmayan başka birinin

⁸² **BELLİ**, s. 34.

⁸³ **ZEVKLİLER**, s. 412-413.

⁸⁴ **KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk)**, s. 315; **OĞUZMAN**, s. 145; **BELLİ**, s. 40; **KAYA**, s. 38; Alman hukukunda, bir *ölünün maskı* da resim kavramı kapsamında kabul edilmektedir (**ÖZSUNAY**, s. 145).

⁸⁵ Resmin yayınlanması sadece onun bir vitrinde sergilenmesi değildir. Buraya resmin sosyal medya, sinema ve televizyonda yayınlanması da girmektedir.

⁸⁶ **KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk)**, s. 315.

adıyla paylaşılması, izin verdiği çevreden daha büyük çevreye yayılması veya resmin, toplumda yanlış anlaşılacak şekilde paylaşılması bu durumlara örnektir.⁸⁷

Kişinin resmi üzerindeki hakkı, Türk Medeni Kanunu'nda kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Bundan başka resim üzerindeki hak, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. maddesiyle de korunmaktadır. Bu maddeye göre, bir kişinin resmi onun sağlığında izni olmadan, öldükten sonra ise on yıl içinde mirasçıların izni olmadan kullanılamaz. Bu maddenin üçüncü fıkrası, kuralı ihlal edenlerin TBK md. 58, TCK md. 134, 139, 140 kapsamında cezalandırılacağı öngörmektedir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 86/II' de yer alan üç başlıkta kişinin izni olmadan resminin çekilmesinin veya yayınlanmasının hukuka aykırı olmadığı durumlar yer almaktadır⁸⁸. Bundan başka, bazı durumlarda da bu kural uygulanmaktadır. Bu durumlara, kişinin resminin her hangi bir manzara veya mekanın çekimi zamanı genel resimde bulunmasını, toplumun güvenliği için tehlikeli olan şahısların resimlerinin yayınlanmasını, bilimsel gaye için kişinin izni olmadan onun resminin çekilmesini örnek olarak gösterilebilir⁸⁹.

Kişinin resminin izinsiz kullanılması, onun özel ve gizli hayatına veya şeref ve haysiyetine saldırı niteliğindedir. Resim üzerindeki hak, genel olarak bu iki değer

⁸⁷ ZEVKLİLER, s. 414.

⁸⁸ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 86/II : “Birinci fıkradaki muvafakatin alınması:

1. Memleketin siyasi ve içtimai hayatında rol oynayan kimselerin resimleri;
2. Tasvir edilen kimselerin iştirak ettiği geçit resmi veya resmi tören yahut genel toplantıları gösteren resimler;
3. Günlük hadiselerle mütaallik resimlerle radyo ve film haberleri; için şart değildir”.

⁸⁹ Bkz. ZEVKLİLER, s. 415-416.

kapsamında korunmaktadır. Ancak bu durum, resim üzerindeki hakkın bağımsızlığını ortadan kaldırmaz.⁹⁰

3. SES

Kişinin sesi, onu başkalarından farklılaştıran bir değerdir. Bu değer, kişilik hakkı ile korunmaktadır. Kişinin sesi, onun kişisel verilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kişinin tespit edilmesi için yapılan izinsiz ses kayıtları kişisel verilerin gizliliği hakkının ihlali niteliğindedir. Aynı zamanda telefon konuşmalarının kaydedilmesi, haberleşme özgürlüğünün ve gizliliğin ihlalidir.⁹¹

Kişinin sesinin izinsiz kullanılması hukuka aykırıdır. Bu durumda da kişinin aşağılanması veya bu gibi diğer eylemlerin yapılıp yapılmaması önem taşımamaktadır.

Diğer kişisel değerler gibi, ses de kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Eser niteliğinde kabul edilen insan seslerinin korunması Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 80. maddesinde "ıracı sanatçıların hakları"⁹² başlığıyla yer almaktadır. İracı sanatçının sesinin izinsiz çoğaltılması, değiştirilmesi, satılması veya bu kanunda yer alan diğer işlemlerin yapılması hukuka aykırı niteliktedir. Bunun dışında ıracı sanatçı ıcrasının kamuya sunulması zamanı isminin kullanılmasını isteme hakkına sahiptir. Bu durumda ıracı sanatçının hakkı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer alan eser sahiplerinin korunmasına ilişkin hükümler kapsamında korunmaktadır. İracı sanatçı bu hükümler gereğince FSEK md. 66-70' deki özel hukuk davalarıyla, md. 71-72'deki ceza davalarından faydalanabilmektedir.⁹³

⁹⁰ HELVACI, s. 129; DURAL/ÖĞÜZ, s. 40; BELLİ, s. 41.

⁹¹ KAYA, s. 41.

⁹² Her hangi bir sanat eserini seslendiren kişinin sahip olduğu haklar.

⁹³ KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 318-319.

Kişilik hakkı ve “ıracı sanatçıların hakları” kapsamında insana ait sesler korunmaktadır. Doğada bulunan diğer sesler ve doğa olaylarındaki sesler buraya girmemektedir. Bu sesleri ilk tespit edenlerin izni olmadan kullanılmasını önlemek için kanun koyucu FSEK md. 84’te haksız rekabet hükümlerini (TTK md. 56 vd.) uygulamaktadır.⁹⁴

4. ÖZGÜRLÜKLER

Özgürlükler, kişinin insan olması sebebiyle sahip olduğu önemli manevi kişisel değerlerdendir⁹⁵.

İnsan bir takım özgürlüklere sahip olmaktadır. İnsanın sahip olduğu bu özgürlükler başta Anayasa olmak üzere özel ve kamu hukuku kapsamında korunmaktadır. İnanç, düşünce ve ifade özgürlüğü Anayasa md. 12, 24, 25 ve 28 ile bedensel, komut dokunulmazlığı, çalışma ve haberleşme özgürlüğü ise TCK md. 109, 116, 117 ve 124 ile korunmaktadır.⁹⁶

Kanun koyucu TMK md. 23/f. 2 ile kişinin sahip olduğu özgürlükleri kendisinin yapabileceği ihlallere karşı korumaktadır. Bu hükme aykırı olarak yapılan sözleşmeler TBK md. 27 gereğince hükümsüzdür. Kişinin özgürlüklerinin kısıtlanması sadece hukuka ve ahlaka aykırı olmamak şartıyla gerçekleşebilir. Ancak bu kısıtlama süresiz olmamalı ve kişinin özgürlüğünü tamamen işlevsiz kılmamalıdır.⁹⁷

Kişinin özgürlüğü uluslararası hukuk kurallarıyla da korunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde kişilerin sahip olduğu

⁹⁴ KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 319.

⁹⁵ BELLİ, s. 32.

⁹⁶ BELLİ, s. 32-33; SIRABAŞI, s. 33-34.

⁹⁷ ZEVKLİLER, s. 408; BELLİ, s. 33.

özgürlükleri korumaya yönelik maddeler yer almaktadır. Örneğin, kişinin özgürlüğü ve güvenliği AİHS md. 5 ile düşünce, vicdan ve din özgürlüğü AİHS md. 9 ve İHEB md. 18, 19 ile hak arama özgürlüğü ise İHEB md. 10 ile korunmaktadır.

Özgürlük, insanın her istediğini yapabilmesi değildir. Özgürlük kamu hukuku ve özel hukuk kuralları ile sınırlandırılmaktadır. Bu sınırlama sayesinde kişi kendine özgü bir alana sahip olmaktadır. Kişi, hukuk kuralları ile sınırlanan bu alanda serbest karar vermekte, özgür ve korkusuzca hayatını sürdürebilmektedir. Kişinin sahip olduğu manevi değerlerin oluşması bu alan sayesinde sağlanmaktadır. Özgürlüğün sınırsız olması onun önemini ortadan kaldırmaktadır.⁹⁸

5. AD

Ad⁹⁹, kişiyi başkalarından ayıran, onu toplumsal ilişkilerde belirleyen, tanıtan kavramdır¹⁰⁰. Bu kavram kişiye daha kolay hitap edebilmek, kimin hakkında konuşulduğunu kısa şekilde belirtmek için de kullanılmaktadır¹⁰¹. Bu durumda ad kavramı gerçek ve dar anlamda kullanılmaktadır¹⁰².

⁹⁸ ZEVKLİLER, s. 407-408; BELLİ, s. 33; TÜFEK, 25.

⁹⁹ Eski Medeni Kanun'da isim terimi kullanılmaktaydı. İsim kelimesi, Arapçada bir şeyi tanıtmak için yukarıya kaldırmak anlamına gelen “*sümüv*” kelimesinden gelmektedir (ÖZDEMİR, Hayrunnisa, “Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, AÜHFD, C. LVII, S. 3, 2008, s. 563, dpn. 3).

¹⁰⁰ DURAL, s. 176.

¹⁰¹ HATEMİ/KALKAN OĞUZTÜRK, Kişiler Hukuku, İstanbul 2013, s.50-51.

¹⁰² Ad kavramı gerçek ve dar anlamda ad ve geniş anlamda ad olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gerçek ve dar anlamda ad, öz ile soyadından oluşmaktadır. Geniş anlamda ad, kişileri belirtmeye yarayan ve hukuken korunan diğer tanıtım araçlarından (müstear veya takma ad, lakap, işletme adı, ticaret unvanı) oluşmaktadır (AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 419-422).

Ad, kişinin toplumsal ilişkilerine bağlı bir kişisel değerdir. Bu değer üzerindeki hak kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Ad ile birlikte kişiyi ve ailesini toplumda tanıtmaya yönelik diğer değerler de (simgeler, ün, arma, takma isimler¹⁰³, unvan, rozet gibi) kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Çünkü bu tür değerler kişisel değerler olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁴

Kişinin ferdileşmesini sağlayan en önemli değerlerden biri de onun adıdır. Adın yukarıda yer alan fonksiyonlarından başka, ayırma ve statü belirtme fonksiyonları da bulunmaktadır. Ayırma fonksiyonu bütün adlara mahsus olan bir fonksiyondur. Bu fonksiyon kişinin ad ve soyadı elde etmesiyle gerçekleşmektedir. Adın statü belirtme fonksiyonu ise daha çok evli kadınlar ve çocukların statülerini belirlemeye hizmet etmektedir. Eski Medeni Kanun'da evli kadın kocasının soyadını taşımak zorundaydı. Bu durumda evli kadının statüsü kanun koyucu tarafından belirtilmekteydi. Daha sonra bu kural TMK md. 187 ile değiştirildi. Bu değişikliğe göre, kadın kocasının soyadı ile birlikte kendi soyadını da taşıma hakkına sahip oldu. Bundan başka, evli olmayan kadının çocuğu babası tarafından kabul edildikten sonra babasının soyadını taşıma hakkına sahip olmaktadır (TMK md. 314/f. 3).¹⁰⁵

Türk Medeni Kanunu'nda "*çocuğun adını ana ve babası koyar*" (TMK md. 339/f. 5) hükmü yer almaktadır. Eski Medeni Kanun'da babanın velayet hakkı daha üstün tutulmaktaydı. Şöyle ki ana ve baba velayet hakkında anlaşamazlarsa, babanın velayet hakkı üstün idi. Ancak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda bu kural değiştirilmiştir. Yeni Medeni Kanun'da ana ve baba evli değilse "velayet hakkı anaya aittir" hükmü yer

¹⁰³ Takma isim hukuka aykırı bir amaçla veya başkalarına saldırı amacıyla kullanılıyorsa bu koruma kapsamına girmez (BELLİ, s. 39-40).

¹⁰⁴ ZEVLİLİLER, s. 412; SERDAR, s. 46; TÜFEK, s. 45.

¹⁰⁵ ÖZDEMİR, s. 564-565.

almaktadır. Eğer ana ve baba evliyse, birlikte anlaşarak ad koyma hakkına sahip olmaktadır. Doğum sırasında velayet hakkı birine ait ise çocuğun adını da veli olan ana veya baba koymaktadır¹⁰⁶

Kişinin adı üzerindeki hakkı Türk Medeni Kanunu'nda hem kişilik hakkı kapsamında hem de özel olarak TMK md. 26, 27 kapsamında korunmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun bazı maddelerinde de (TMK md. 187, 314, 321, 339) ad ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bundan başka ad kavramı 2525 sayılı Soyadı Kanunu ve 7039 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında da korunmaktadır. Soyadı Kanunu ile herkesin soyadı taşıma yükümlüğü getirilmiştir.

Türk Medeni Kanunu md. 26 adın kullanılmasının çekişmeli olması veya adın haksız kullanılması hallerinde adı korumaktadır. Adın değiştirilmesiyle ilgili durumlar ise TMK md. 27' de yer almaktadır. Kiřinin adının aşağılanması veya gülünç duruma dūřürölmesine karşı korunması TMK md. 24 ile hükme bağlanmıştır. Bu durumda çoğunlukla şeref ve haysiyetin korunmasına yaklaşılır.¹⁰⁷

6. YAşAM ALANLARI

Kişinin sahip olduğu yaşam alanları onun kişiliğini yansıtmaktadır. Kişi, hayatında gerçekleşen bazı olayların başkaları tarafından bilinmesini istemeyebilir. Bu olaylar kişinin hayatının özelliği ve gizliliğini oluşturmaktadır. Kişinin hayatının özelliği ve gizliliğinin başkaları tarafından ihlali, şeref ve haysiyetin ihlali olmaksızın hukuka aykırıdır.¹⁰⁸

¹⁰⁶ HATEMİ/KALKAN OğUztürk, s. 51.

¹⁰⁷ BELLİ, s. 131-132; SERDAR, s. 46.

¹⁰⁸ DURAL, s. 142.

Yaşam alanları, öğretilerde genel olarak üç grup şeklinde incelenmektedir. Bunlar, ortak (kamuya açık), özel ve gizli yaşam alanlarından oluşmaktadır.

a. ORTAK YAŞAM ALANI

Ortak yaşam alanı, kamuya açık olan yerlerde gerçekleşen olayları içermektedir. Bu alanda gerçekleşen olay, her kesin izlenmesine ve bilgisine açık olan bir olay niteliği taşımaktadır.¹⁰⁹

Kişinin ortak yaşam alanı sosyal aktiviteleri, başkalarıyla birlikte gerçekleştirdiği toplumsal faaliyetleri kapsamaktadır. Bu alanda gerçekleşen olaylar kişinin başkaları tarafından bilinmesinde bir sakınca görmediği olaylardan ibarettir. Bu olayların paylaşımında kamu yararının olup olmaması aranmaz.¹¹⁰

Ortak yaşam alanı, kural olarak kişilik hakkının koruma kapsamı dışında kalmaktadır. Ortak yaşam alanında gerçekleşen herhangi bir olayın toplum tarafından bilinmesi, toplumda paylaşılması serbesttir. Bu olayların yanlış, kişiyi hakaret edecek veya onu aşağılayacak şekilde paylaşılması hukuka aykırıdır. Bu durum, kişinin şeref ve haysiyetinin ihlali ve kişilik hakkına saldırı olarak kabul edilir.¹¹¹

b. ÖZEL YAŞAM ALANI

Özel yaşam alanı kişinin yakınları (akraba, aile fertleri, iş arkadaşları vs.) ile paylaştığı, toplum tarafından bilinmesini istemediği yaşam alanıdır. Ortak yaşam alanından farklı olarak bu alanda gerçekleşen olaylar belirli kişiler tarafından

¹⁰⁹ KILIÇOĞLU, s. 83; TÜFEK, s. 29.

¹¹⁰ ÖZTAN, s. 134-135; SERDAR, s. 38-39; SIRABAŞI, s. 36.

¹¹¹ BELLİ, s. 36; SERDAR, s. 39; KAYA, s. 44-45; ZEVLİLİLER, s. 419; SIRABAŞI, s. 37.

bilinmektedir. Özel yaşam alanının içeriğini kamuya açık alanda gerçekleşmeyen olaylar oluşturmaktadır.¹¹²

Kişinin özel yaşam alanında gerçekleşen olaylar alenilik özelliğine sahip olabilmektedir. Bu özellik sadece belirli kişiler için geçerlidir. Bu alanın aleni olması, burada gerçekleşen olayların herkes tarafından bilinmesi anlamını taşımamaktadır. Bu yüzden bu alanda gerçekleşen olayların belirli kişiler dışında alenileştirilmesi doğru değildir. Çünkü kişi bu olayların herkes tarafından bilinmesini istememektedir.¹¹³

Özel yaşam alanı ortak yaşam alanı ile gizli yaşam alanı dışında kalan olayları kapsamaktadır. Kişinin gizli yaşam alanında gerçekleşen bazı olayların zamanla başkaları tarafından öğrenilmesi, bu olayın özel yaşam alanına dahil olmasına sebep olabilmektedir. Bu kural kişinin aile fertleriyle veya iş arkadaşlarıyla paylaştığı olaylar için de geçerlidir. Bu tür olaylar gizli yaşam alanına girmedikleri sürece özel yaşam alanı kapsamındadırlar.¹¹⁴

Kişinin özel yaşam alanı kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Bundan başka Anayasa md. 20 ile kişinin özel yaşamı aile yaşamıyla birlikte korunmaktadır. Bu maddeye göre, herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.¹¹⁵

Özel yaşam alanının ihlali bazı durumlarda hukuka aykırı kabul edilmemektedir. Kişinin rızasının ve üstün kamu yararının olması bu durumlara örnek olarak gösterilebilir. Kişinin rızasının olması durumunda ihlalin hukuka uygun sayılabilmesi için elde edilen bilgilerin kişinin rıza verdiği alan kapsamında, doğru ve olduğu gibi

¹¹² KAYA, s. 45.

¹¹³ ÖZTAN, s. 134.

¹¹⁴ KILIÇOĞLU, s. 84.

¹¹⁵ YÜZER, s. 111.

paylaşılması gerekmektedir. Üstün kamu yararının olması durumu ise genellikle kamu görevlileri ya da kamuya mal olmuş kişilerle ilgilidir. Bu durumda ihlalin hukuka uygun kabul edilmesi için paylaşılan bilgilerin kurumsal yarar, üçüncü kişilerin üstün yararı ve o kişilerin mal oldukları makamla ilgili nitelikte olması gerekmektedir.¹¹⁶

Özel yaşam alanı uluslararası hukuk kurallarıyla da korunmaktadır. Bu alan, uluslararası hukukta İHEB md. 12 ve AİHS md. 8 ile korunmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 12. maddesiyle ilk defa özel yaşam alanı kişilik hakkı niteliğinde kabul edilmiş ve koruma altına alınmıştır.¹¹⁷

c. GİZLİ YAŞAM ALANI

Gizli yaşam alanı, kişinin kendine özgün, başkaları tarafından bilinmesini istemediği bir yaşam alanıdır. Kişi bu alanda gerçekleşen olayların başkalarıyla paylaşılmasını istemeyebilir. O, bu olayları sır olarak saklama hakkına sahiptir.¹¹⁸

Kişi kendi duygu ve istekleriyle örülü alanda düşüncelerini ve kişiliğini geliştirebilmekte, fikir üretimi yapabilmektedir. Bu alanın başkalarının bakışlarından, gözetiminden uzak olması gerekmektedir. Bu durum kişinin “*yalnız kalma hakkı*”(right to be let alone) olanağına sahip olmasıyla gerçekleşebilir. “*Yalnız kalma hakkı*” kişinin sahip olduğu en önemli değerlerdendir. Bu değer sayesinde kişi yaratıcı faaliyetlerde bulunabilmekte, yeni bir fikir üretimi yapabilmekte ve kişiliğini geliştirebilmektedir.¹¹⁹

Kişinin gizli yaşam alanı mutlak bilinmezlik özelliği taşımamaktadır. Kişi, bu yaşam alanıyla ilgili olayları güvendiği birileri ile de paylaşabilir. Bu durum, gizli

¹¹⁶ DURAL/ÖĞÜZ, s. 139; KAYA, s. 46.

¹¹⁷ HELVACI, s. 113.

¹¹⁸ ZEVLİLER, s. 416.

¹¹⁹ ÖZSUNAY, s. 128; SERDAR, s. 40.

yaşam alanının gizlilik özelliğini ortadan kaldırmaz ve başkalarının bu alana müdahalelerini haklı kılmaz. Kişinin gizli yaşam alanını paylaştığı şahsın bu durumu başkalarıyla da paylaşma riski bulunmaktadır. Bu yüzden kişinin bu tür olayları sadece güvendiği bir iki kişiyle paylaşması daha güvenli olabilir.¹²⁰

Kişinin hayatında gerçekleşen her hangi bir olayın onun gizli yaşam alanı kapsamında olması için iki koşul aranmaktadır. Birinci koşul objektif koşuldur. Burada her hangi bir olayın gizli yaşam alanı kapsamında kabul edilmesi için bu olayın kimse tarafından bilinmemesi ve izlenmemesi gerekmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, gizlilik kuralı belirli kişilerle sınırlı tutulabilir.¹²¹

İkinci koşul ise sübjektif koşuldur. Sübjektif koşul daha çok kişinin dış yaşamıyla ilgili olmaktadır. Şöyle ki her hangi bir olayın gizli yaşam alanı kapsamında kabul edilmesi için kişinin bu olayı gizli tutabilme iradesinin de olması gerekmektedir. Kişinin olayı güvendiği belirli kişilere açıklaması onun bu iradesini ortadan kaldırmaz.¹²²

Kişinin gizli yaşam alanı, onun hem iç yaşamı hem de dış yaşamıyla ilgili olan olayları kapsamaktadır. Kişinin iç yaşamıyla ilgili olaylar aile ilişkileri, inançları, cinsel yaşamı, duyguları olabilmektedir. Dış yaşamıyla ilgili olaylara ise sağlık sorunlarıyla bağlı ilişkilerini, mektup, elektronik posta ve yazışmalarını örnek gösterilebilir.¹²³

¹²⁰ SERDAR, s. 42; ZEVKLİLER, s. 417; BELLİ, s. 38.

¹²¹ KILIÇOĞLU, s. 86; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 310; SERDAR, s. 41; BELLİ, s. 38; SIRABAŞI, s. 39; ÖZEL, s. 31; TÜFEK, s. 33.

¹²² KILIÇOĞLU, s. 87; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 312; SERDAR, s. 41; BELLİ, s. 38; SIRABAŞI, s. 39; ÖZEL, s. 31; TÜFEK, s. 33.

¹²³ SERDAR, 41; SIRABAŞI, s. 39; TÜFEK, s. 34.

Gizli yaşam alanının ihlali kişilik hakkına saldırı niteliğindedir. Gizli yaşam alanı uluslararası hukukta İHEB md. 12 ve AİHS md. 8 ile korunmaktadır. Türk hukukunda ise bu alan Anayasa md. 20, 21, 22, TMK md. 24, TBK md. 58, TCK md. 116, 132 vd., FSEK md. 85 kapsamında korunmaktadır.

Bundan başka, uluslararası hukukta gizli yaşam alanı kavramı kullanılmamaktadır. Bu tür belge ve kanunlarda özel yaşam kavramı kullanılmaktadır. Bu durum özel ve gizli yaşam alanları ayrımlarının yapılması konusunda tartışmaya sebep olmaktadır.¹²⁴

C. MESLEKİ VE TİCARİ DEĞERLER

Kişinin maddi ve manevi kişisel değerleri onun statik kimliğini oluşturmaktadır. Bu statik kimliğin korunması kişiliğin tam korunması için yeterli değildir. Kişiliğin tam korunması için onun statik kimliğiyle birlikte, toplumsal faaliyetleri sonucu elde ettiği değerlerden oluşan dinamik kimliğinin de korunması gerekmektedir. Kişinin dinamik kimliğine onun mesleki ve ticari değerleri girmektedir. Mesleki ve ticari değerler kişinin çalışma, beceri ve yetenekleriyle elde ettiği değerlerdir.¹²⁵

Mesleki ve ticari değerler de, kişilik hakkının konusunu oluşturmaktadır. Maddi ve manevi kişisel değerlerden farklı olarak, mesleki ve ticari değerler parasal sonuçlar doğurmaya elverişlidir.¹²⁶ Bu değerler daha çok kişinin dışsal yaşamıyla ilgilidir.

Mesleki ve ticari değerler; ekonomik özgürlük ve varlık, mesleki şeref ve haysiyet ve mesleki ve ticari gizlilik çevresi olmakla üç grup şeklinde incelenmektedir.

¹²⁴ **SIRABAŞI**, s. 41.

¹²⁵ **DURAL**, s. 150; **SIRABAŞI**, s. 41.

¹²⁶ **ZEVLİLER**, s. 423; **SERDAR**, s. 47; **BELLİ**, s. 42; **SIRABAŞI**, s. 41.

1. EKONOMİK ÖZGÜRLÜK VE VARLIK

Ekonomik özgürlük, kişinin serbest şekilde çalışmasını ve bu kapsamda sözleşmeler yapmasını ifade etmektedir. Kişi hukuk kuralları çerçevesinde istediği alanda, istediği kişilerle çalışma özgürlüğüne sahiptir. İşletme sahibi herhangi bir alanda tekel konumundaysa, bu durumda kişinin sözleşme yapma özgürlüğünden değil, sözleşme yapma zorunluluğundan bahsedilebilir. *Köprülü*’ye göre, tekel konumda olan işletme sahibinin çalışma ve sözleşme yapma özgürlüğü bulunmamaktadır. Bu durumda toplumun düzen ve yararının korunması öncelik teşkil etmektedir.¹²⁷

Kişinin ekonomik özgürlük ve varlığının ihlali iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan birincisi “*haksız rekabet*”tir. Haksız rekabet, hukuka ve ahlaka aykırı davranışlarla rakibin müşterilerinin azalmasına veya mesleki ve ticari şeref ve haysiyetinin ihlaline yönelik yapılan davranışlardan oluşmaktadır. Bu tür davranışlar, rakibin ekonomik varlığını yok etmek için yapılan saldırı niteliği taşımaktadır.¹²⁸

Haksız rekabet hukuka aykırı bir davranış olarak kabul edilmektedir. Türk hukukunda haksız rekabetle ilgili TTK md. 54-63 ve TBK md. 57 hükümleri yer almaktadır. Bundan başka kişinin ekonomik özgürlüğü ve varlığı kişilik hakkı kapsamında da korumaktadır.¹²⁹

Kişinin ekonomik özgürlük ve varlığına yapılan ikinci saldırı şekli ise “*boykot*”tur. Boykot, bir işyeriyle çalışılmaması, ondan mal alınmaması veya ona mal satılmaması ya da işyerleri tarafından işçinin işe alınmaması gibi eylemlerin toplu bir

¹²⁷ **KÖPRÜLÜ**, s. 287.

¹²⁸ **AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN**, s. 393; **SIRABAŞI**, s. 43; **ÖRS**, Fahri Halil, Türk Hukukunda Haksız Rekabet (Hukuki mahiyeti ve Rekabet hakkının himayesi), Doktora Tezi, Ankara 1958, s. 13; **ARKAN**, Sabih, Türk İşletme Hukuku, Ankara 2017, s. 342-343.

¹²⁹ **SIRABAŞI**, s. 43-44; **AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN**, s. 393; **DURAL**, s. 151.

şekilde yapılmasıdır¹³⁰. İlk defa İrlandalı çalışanlar tarafından İngiliz gayrimenkul kira avukatı Charles Baycott'a karşı yapıldığı için bu eyleme boykot ismi verilmiştir.¹³¹

Genel olarak baktığımızda boykot hukuka aykırı bir eylem olarak kabul edilmektedir. *Dural*, TBK md.27 (BK md. 20) ve TMK md. 23, 24 hükümlerine aykırı olması sebebiyle boykotu hukuka aykırı bir eylem olarak kabul etmektedir. Bundan başka İsviçre ve Alman hukuklarında da boykotun yapılması kişilik hakkına saldırı niteliğindedir. İsviçre hukukunda boykot serbest rekabeti engellediği için ZGB Art. 28 kapsamında hukuka aykırı olarak kabul edilmiştir. Alman hukukunda ise kişiliği yok etmeye yönelik bir eylem olarak kabul edilmektedir. Burada, Haksız Rekabet Hakkındaki Kanunu § 1 ve BGB § 826 kapsamında boykot hukuka aykırı bir eylem olarak kabul edilmektedir. Ancak, üstün ve haklı çıkarın bulunduğu durumlarda boykot kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaz.¹³²

Kişinin ekonomik özgürlük ve varlığı Anayasa'nın 17. ve 48. maddeleri kapsamında da korunmaktadır.

2. MESLEKİ ŞEREF VE HAYSİYET

Kişinin mesleki şeref ve haysiyeti onun ekonomik durumuyla bağlı kişisel değerlerdendir. Şöyle ki kişinin mesleki şeref ve haysiyetine saldırı onun ekonomik açıdan yok olmasına sebep olabilmektedir. Bu yüzden mesleki şeref ve haysiyetin genel şeref ve haysiyetten ayrı incelenmesi gerekmektedir.¹³³ Ancak doktrinde bazı yazarların

¹³⁰ **KÖPRÜLÜ**, s. 288; Farklı tanımlar için bkz.;**ÖZTAN**, s. 141; **ZEVKLİLER**, s. 424; **BELLİ**, s. 42; **SERDAR**, s. 48; **SIRABAŞI**, s. 44.

¹³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Boykot>, Erişim Tarihi: 05.06.2018.

¹³² **DURAL**, s. 152-154.

¹³³ **ZEVKLİLER**, s. 424; **TÜFEK**, s. 43.

mesleki şeref ve haysiyeti genel şeref ve haysiyet kapsamında kabul ettikleri görülmektedir¹³⁴.

Kanaatimce, kişinin mesleki şeref ve haysiyetinin mesleki ve ticari değerler kapsamında ayrı bir başlık altında incelenmesi daha doğru olabilir. Çünkü bu tür değerler kişinin mesleki ve ticari hayatının bir parçasıdır.

Kişinin ekonomik ilişkilerinin ve bu alanda yaptıklarının toplum tarafından değerlendirilmesinin sonucu olarak ortaya çıkan kişisel değerler onun mesleki şeref ve haysiyetini oluşturmaktadır.

Mesleki şeref ve haysiyetin ihlali, kişilik hakkının ihlali sonucunu doğurmaktadır. Kişinin mesleğiyle ilgili gerçek olmayan haberler yaymak, onu gereksiz yere eleştirmek, kişinin mesleki şeref ve haysiyetini sarsmak onun kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaktadır.¹³⁵

Kişinin mesleki yükümlülüklerini yerine getirmediğine ilişkin asılsız haberler yaymak onun mesleki şeref ve haysiyetine saldırı niteliğindedir.¹³⁶

3. MESLEKİ VE TİCARİ SIRLAR

Ekonomik sonuçlar doğura bilecek kişisel değerlerden biri de, kişinin mesleki ve ticari sırlarıdır. Kişinin mesleki ve ticari sırları onun ekonomik faaliyetlerine bağlı sırlarından oluşmaktadır. Buraya kişinin müşterileriyle olan ilişkileri, işletmenin kendine özgü teknik ve mesleki bilgileri ve bu gibi diğer bilgiler girmektedir.¹³⁷

¹³⁴ KILIÇOĞLU, s. 67; ÖZTAN, s. 129; SERDAR, s. 37.

¹³⁵ ZEVKLİLER, s. 424.

¹³⁶ KILIÇOĞLU, s. 67; SERDAR, s. 37; SIRABAŞI, s. 42.

¹³⁷ ZEVKLİLER, s. 425; ÖZSUNAY, s. 144; TÜFEK, s. 43; SIRABAŞI, s. 42.

Bu tür bilgi ve belgelerin izinsiz olarak paylaşılması, kopyalanması ve incelenmesi kişinin mesleki ve ticari sırlarına saldırı niteliği taşımaktadır.¹³⁸

Özsunay, kişinin mesleki ve ticari sırlarının doğru ve dürüst bir şekilde paylaşılmasının hukuka aykırı olmadığını belirtmektedir. Şöyle ki kişinin mesleki ve ticari alandaki durumu, faaliyeti, başarı veya başarısızlığıyla ilgili gerçek bilgilerin topluma aktarılması hukuka aykırı değildir. Örnek olarak, banka ve kredi kuruluşlarının müşterileriyle ilgili araştırma yapması ve bilgi elde etmesi, bu kuruluşların sır saklama yükümlülüklerini yerine yetirdiği sürece kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaz.¹³⁹

Bu tür eylemlerin yapılması kişi ve kuruluşların ekonomik açıdan mağdur olma riskini azaltmaya hizmet etmektedir. Bu yüzden ben de, bu tür eylemlerin başka amaçlar için kullanılmadığı sürece hukuka aykırı olmadığını görüşündeyim.

D. AZERBAIJAN HUKUKUNDA KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI

Genel olarak baktığımızda Azerbaycan hukukunda kişilik hakkı bir kavram olarak kullanılmamaktadır. Şöyle ki, Azerbaycan hukukunda, mevzuatlarda kişilik hakkı kavramının tanımı yapılmamaktadır. Burada kişisel değerler genel bir kişilik hakkı kapsamında değil, özel kişilik hakları kapsamında düzenlenmektedir. Türk hukukundan farklı olarak kişisel değerler, Alman, Fransız ve Rus hukukunda olduğu gibi ayrı ayrı sayılarak, özel haklar kapsamında korunmaktadır. Başta Azerbaycan Anayasa'sı (md. 24-71) olmakla Azerbaycan Mülki Mecellesi'nde (md. 1096-1127), Azerbaycan Ceza

¹³⁸ SERDAR, 43; ZEVLİLER, s. 425; SIRABAŞI, s. 43.

¹³⁹ ÖZSUNAY, s. 143; ZEVLİLER, s. 425; SERDAR, s. 43; SIRABAŞI, s. 43; TÜFEK, s. 44.

Kanunu'nda (md. 155-156) ve diğer yasalarda kişilik hakkı ile ilgili düzenlemelere yer verilmektedir.¹⁴⁰

Azerbaycan Anayasa'sında kişisel değerler "Temel insan ve vatandaş hak ve özgürlükleri" başlığı altında düzenlenmektedir. Anayasa'nın üçüncü faslında yer alan bu başlıkta, kişisel değerler sayılmakta ve özel haklar kapsamında korunmaktadır. Bu faslın ilk maddesinde yer alan "*Herkesin doğduğu andan dokunulmaz, ihlal edilemez ve vazgeçilemez hak ve özgürlükleri vardır*" (md. 24/f. 2) hükmü ile kişilik hakkı anayasal olarak korunmaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasında "*insan haysiyeti korunmakta ve ona saygı duyulmaktadır*"¹⁴¹ hükmü yer almaktadır. Sonuncu fıkrada ise hak ve özgürlüklerin insanların toplum karşısındaki sorumluluk ve vazifelerini kapsadığı ve bu hakların suistimal edilmesinin kabul edilemez olduğu belirtilmektedir.

Şeref ve haysiyet, özgürlük, yaşam, sağlık ve bu gibi diğer kişisel değerler kişilik hakkını oluşturan önemli unsurlardandır. Azerbaycan Anayasası md. 46'da kişinin şeref ve haysiyetini koruma hakkının olduğu ve aynı zamanda kişinin şeref ve haysiyetinin devlet tarafından korunduğu belirtilmektedir. Bu maddenin 3. fıkrası ile kişinin vücut bütünlüğü de koruma altına alınmaktadır.¹⁴²

¹⁴⁰ İSMAYILLI, İsmayıl, "Azerbaycan Hukukunda Kişinin Şeref ve Haysiyetine Yapılan Saldırıya Karşı Korunması", Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 2, Kayseri 2014, s. 261-262.

¹⁴¹ Bu fıkra Azerbaycan Cumhuriyeti Merkez Seçim Komisyonu'nun 11 Ekim 2016 20/83 numaralı kararıyla sonradan ilave edilmiştir.

¹⁴² Azerbaycan Anayasa'sı md. 46/f. 3 : "*Hiç kimseye işkence edilemez. Hiç kimse insan aşağılayıcı muameleyle veya cezaya tabi tutulamaz. Kendi rızası olmadan hiç kimsenin üzerinde tıbbi, bilimsel ve diğer deneyler yapılamaz.*"

Şeref ve haysiyetin korunmasına ilişkin düzenlemelere Azerbaycan Mülki Mecellesi md. 23 ve Azerbaycan Ceza Kanunu md. 147 ve devamında da rastlanmaktadır. Azerbaycan Mülki

Kişinin yaşam hakkı ile ilgili Azerbaycan Anayasa'sında düzenlenmeler iki şekilde yer almaktadır. Burada kişinin yaşam hakkından başka onun güvenli yaşamak hakkının da olduğu belirtilmektedir. Şöyle ki, md. 27'de kişinin “yaşam hakkı”, md. 31'de ise “güvenli yaşam hakkı” ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Azerbaycan Anayasa'sı md. 31/f. 2'de kişinin yaşam hakkı ile birlikte onun fiziki ve manevi sağlığı, mülkiyet ve konut dokunulmazlığı hakkı da korunmaktadır¹⁴³.

Kişinin hayat ve sağlığı Azerbaycan Mülki Mecellesi'nin 1096-1127. maddeleri kapsamında korunmaktadır. Azerbaycan Mülki Mecellesi md. 1097'de kişilik hakkının ihlali sonucu kişinin malvarlığında oluşan maddi zararlar ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Burada kişinin uğradığı maddi zararlar ile ilgili dava açabilmesi için gerekli olan haksız fiil şartları belirtilmektedir¹⁴⁴. Bundan başka 21. , 23. ve 26. maddelerde de kişilik hakkı ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Şöyle ki, md. 21'de kişinin uğradığı zararın giderilmesini, md. 23'te kişinin şeref ve haysiyeti ve ticari itibarının korunması, md. 26'da ise isim hakkı ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Azerbaycan özel hukukunda kişilik hakkının korunması ile düzenlemelerde bazı eksiklikler bulunmaktadır. Şöyle ki, Azerbaycan özel hukukun esasını oluşturan

Mecellesi'nin 23. maddesinde kişinin özel hayatıyla, şeref ve haysiyetini ve işgüzar nüfusunu zedeleyen haberlerle ilgili mahkemeye başvurarak tekzip yayınlama ve tazminat isteme hakkının olduğu belirtilmektedir. Buradaki hüküm tüzel kişileri de kapsamaktadır. Azerbaycan Ceza Kanunu'nun 147. maddesinde iftirayla, 148. maddesinde ise hakaretle ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bunlara ilave olarak, md. 148-1'de internet üzerinden fake hesaplarla yapılan iftira ve hakaretlerle ilgili cezalar belirtilmektedir.

¹⁴³ Azerbaycan Anayasa'sı md. 31/f. 2 : “ *Yasanın öngördüğü durumlar dışında şahsın hayatına fiziki ve manevi sağlığına, mülkiyetine, konutuna kast etmek, ona karşı zor kullanmak yasaktır.* ”

¹⁴⁴ “ *Bu şartlar, hukuka aykırı bir fiilin yapılması, bu fiilin maddi zarara neden olması ve bunlar arasında uygun illiyet bağının olmasıdır.* ” (İSMAYILLI, s. 274).

Azerbaycan Mülki Mecellesi'nde manevi zararlarla ilgili düzenlemeler bulunmamaktadır. Burada zararlarla ilgili düzenlemelerin yer aldığı md. 21'de, sadece maddi zarardan söz edilmektedir. Buna karşılık Azerbaycan Anayasa Mahkemesi'nin 31.05.2002 tarihli kararında Azerbaycan Mülki Mecellesi'nde yer alan md. 21'in maddi zararlar, md. 23'ün ise manevi zararlarla ilgili olduğu belirtilmektedir¹⁴⁵. Ancak md. 23'ü incelediğimizde burada manevi zarara ilişkin her hangi bir düzenlemenin olmadığını görebiliriz. Bu yüzden Azerbaycan hukukunda manevi zarar ve manevi zararlarla ilgili ödenecek tazminat konusunda bazı hukuki düzenlemeler esas alınmaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti ve Anayasa'sının taraf olduğu uluslararası anlaşmalar, bu konuyla ilgili Azerbaycan Anayasa Mahkemesi'nin *"Mülki Mecelle'nin 21. ve 23. maddelerinin yorumlanmasına dair"* 31.05.2002 tarihli kararı ve Azerbaycan Ali Mahkemesi'nin *"Manevi zararın ödenmesi konusunda düzenlemelerin mahkemelerce uygulanması tecrübesi hakkında"* 03.11.2008 tarihli İçtihadı Birleştirme kararını bu düzenlemelere örnek olarak gösterebiliriz.¹⁴⁶

Kanaatimizce, Azerbaycan hukukunda kişilik hakkı yeterli düzeyde korunmamaktadır. Bunun da sebebi Azerbaycan hukukunda kişisel değerlerin özel kişilik hakları ile korunmasıdır. Bu tür koruma şekli, kişisel değerleri tam kapsamamaktadır. Toplumun, teknolojinin zamanla gelişimi ve değişimi bunun esas sebeplerindendir. Çünkü kişisel değerlerin sayılarak özel haklar kapsamında korunması, bu değerler dışında kalan yeni kişisel değerlerin korunmadığı anlamına gelmektedir. Kişisel değerlerin sayılarak değil de, genel bir kişilik hakkı kapsamında korunması daha kapsamlı koruma demektir.

¹⁴⁵ Azerbaycan Anayasa Mahkemesinin 31.05.02 tarihli *"Azerbaycan Cumhuriyeti Mülkü Mecellesinin 21. ve 23. maddelerinin yorumlanmasına dair kararı"*. Ayrıntılı bilgi için bkz. www.constcourt.gov.az/delicions/57. Erişim tarihi: 24.06.2019.

¹⁴⁶ İSMAYILLI, s. 275.

§ 2. SOSYAL MEDYANIN TANIMI, ÖĞELERİ, TARİHİ, ÖZELLİKLERİ, FONKSİYONLARI VE TÜRLERİ

I. TANIMI

Teknolojinin gelişimi insanların hayatlarına etki etmektedir. Bu etki olumlu veya olumsuz birçok alanda kendini göstermektedir. Bilgisayar ve iletişim ağları, yapay bir iletişim atmosferi yaratmaktadır. Bu yapay iletişim atmosferi radyo linkleri, uydu bağlantıları ve kablo şebekelerinden oluşmaktadır. İnsanlar sosyal medya alanında bu iletişim atmosferi sayesinde sesli, görüntülü ve yazılı haberleşme yapabilmektedir.¹⁴⁷

Sosyal medya insanların hayatının bir parçasını oluşturmaktadır. İnsanlar sosyal medya aracılığıyla haberleşme, iletişim ve bu gibi diğer birçok faaliyetleri yerine getirmektedir. Sosyal medya sürekli gelişen ve kendini yenileyen bir ortamdır. Günümüzde bu ortam yeni medya¹⁴⁸ kapsamında kabul edilmektedir.

Sosyal medyanın genel bir tanımı yoktur. Şöyle ki, *Fox* ve *Borges* sosyal medya ve Web 2.0 teknolojisini aynı olarak kabul etmektedir.¹⁴⁹ *Postman*, *Bruns* ve *Bahnisch* ise bu iki kavram arasında farklılığın olduğunu söylemektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁷ **VURAL**, Z. Beril Akıncı/**BAT**, Mikail, “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Yaşar University* 2010 20 (5) 3348-3382, s. 3350; **KAYA**, s. 75.

¹⁴⁸ İnternet aracılığıyla oluşan, kullanıcıların etkileşimde olmasını sağlayan sanal ortam yeni medya olarak kabul edilmektedir. Yeni medyanın sadece çevrimiçi kullanılmaktadır. Yeni medyaya örnek olarak Facebook, Twitter, Wikipedia ve diğerlerini gösterebiliriz. Yazılı basın, radyo ve televizyon kanalları ise geleneksel medya kapsamında kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. en.wikipedia.org/wiki/New_media Erişim tarihi: 25.06.2019

¹⁴⁹ **AKAR**, Erkan, *Sosyal Medya Pazarlaması*, 1. Basım, Ankara 2010, s. 17.

Doktrinde sosyal medya ile ilgili farklı tanımlar yapılmaktadır. Şöyle ki bu tanımlarda sosyal medya iletişim, pazarlama ve diğer yönleriyle incelenmektedir¹⁵¹. Bu incelemeler sonucunda ortaya farklı tanımlar çıkabilmektedir. Aşağıdaki tanımlar bunlardan bazılarıdır;

- “Sosyal medya, Web 2.0’ın ideolojik ve teknolojik temellerini esas alan ve kullanıcı tarafından üretilen içeriğin oluşturulmasına ve değiştirilmesine olanak sağlayan internet tabanlı uygulama grubudur.”¹⁵²

- “Sosyal medya Web 2.0 teknolojileri üzerine kurulan, daha derin sosyal etkileşime, topluluk oluşumuna ve işbirliği projelerini başarmaya imkan sağlayan web siteleridir.”¹⁵³

- “İnsanların sınırlı bir sistem içinde herkese açık veya yarı açık profiller oluşturmasını sağlayan, bağlantıları paylaştığı diğer kullanıcıların listesini ekleme, sistemdekilerin başkalarıyla bağlantılarını görüntüleyip dolaşma izni veren web tabanlı hizmetlere sosyal medya diyebiliriz.”¹⁵⁴

¹⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTMAN**, Joel, “Social Corp: Social Media Goes Corporate, New Readers 2008, Chapter 3: What Are Social Media and Web 2.0?”, <https://learning.oreilly.com/library/view/socialcorp-social-media/9780321574343/ch03.html>, Erişim tarihi: 25.06.2019; **BRUNS**, Axel and **BAHNİSCH**, Mark, “Social Media: Tools for User Generated Content Social Drivers behind Growing Consumer Participationin User-Led Content Generations”, Volume 1, State of the Art, March 2009, s. 7.

¹⁵¹ **KAYA**, s. 75.

¹⁵² **KAPLAN**, Andreas M./**HAENLEIN**, Michael, “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunites of Social Media” Business Horizons, Vol. 53, Issue 1, 2010, s. 61.

¹⁵³ **AKAR**, s. 17.

¹⁵⁴ **BOYD**, Danah M./**ELLISON**, Nicole, “Social Network Sites: Definition, History and Scholarship” Journal of Computer-Mediated Communication, Volume 13 (2008), s. 211.

- “Sosyal medya, insanların bilgileri, fikirleri, kişisel mesajları ve diğerlerini paylaşmak için çevrimiçi iletişim kurduğu web sitelerden oluşmaktadır.”¹⁵⁵

- “Sosyal medya, kullanıcıların çift taraflı ve eş zamanlı haber almasını sağlayan medya sistemidir. Aynı zamanda sosyal medya insanların internet aracılığıyla gerçekleştirdiği sohbet ve paylaşımların tamamı olarak da kabul edilmektedir.”¹⁵⁶

Yukarıda da söylediğimiz gibi sosyal medya içerik olarak değişken bir kavramdır. Teknolojinin gelişimi bu değişkenliği yaratan en önemli etkenlerden biridir. Sosyal medyayla ilgili yapılan tanımlar, sosyal medyanın belli bir özelliğini ifade etmektedir. Bu tanımlar genellikle sosyal medyanın herhangi bir özelliği üzerinden yapılmaktadır. Oysaki sosyal medya, yukarıda yapılan tanımlardan daha geniş ortamı kapsamaktadır. Kanaatimce, sosyal medya kavramı, insanların bir biriyle iletişim kurmasını, bilgi alışverişini, paylaşımlar yapmasını sağlayan, çevrimiçi kullanılan bir sistemdir.

II. ÖĞELERİ

Sosyal medya, teknolojik ve sosyal platformlarla birlikte kullanıcı ve sanal topluluklardan oluşmaktadır. Teknolojik ve sosyal platform, kullanıcıların oluşturduğu sanal topluluk, bu sanal topluluk tarafından kullanılan içerik ve sosyal medya kavramının medya kısmını kapsayan iletişim ortam ve araçları sosyal medyanın öğelerini oluşturmaktadır¹⁵⁷.

¹⁵⁵ **FAIJUN**, Nahar Mim/**MOHAMMAD**, Ashraful Islam/**GOWRANGE**, Kumar Paul, “Impact of the Use of Social Media on Students’ Academic Performance and Behavior Change”, International Journal of Statistics and Applied Mathematics, 2018, 3(1), s. 299.

¹⁵⁶ **ÖZTÜRK**, Şerife, “Sosyal Medyada Etik Sorunlar”, Selçuk İletişim, 2015, 9 (1) 287-311, s. 289.

¹⁵⁷ **KAYA**, s. 78-82; **AKAR**, s. 11-16.

A. PLATFORM

Sosyal medya insanların birbiriyle iletişim kurabilmesini, paylaşımlar yapabilmesini ve bunların karşılıklı olarak gerçekleşmesini sağlayan bir platformdan (ortamdan) oluşmaktadır. İnsanlar için sosyal medya sanal bir platformu ifade etmektedir. Şöyle ki bu platform teknik ve sosyal platformlardan oluşmaktadır. Teknik platform, sosyal medyanın işlevlerini yerine yetirmesi için teknolojik imkan sağlayan bir platformdur. Bu platform, sosyal medyanın fiziki altyapısını oluşturmaktadır. Sosyal platform ise insanların teknolojik veya teknik platformu kullanması sonucu ortaya çıkan duygu ve düşüncelerin tamamını kapsamaktadır. Yani sosyal platform “ortaya çıkan ürün” niteliği taşımaktadır.¹⁵⁸

Platform ögesi hem sosyal medyanın kullanımını sağlayan hem de bu kullanım sonucu oluşan varlıkları kapsamaktadır. Genel olarak baktığımızda platform ögesini sosyal medyanın kullanıcıya kadar ve ondan sonra geçtiği yol haritasını özetleyen bir kavram olarak kabul edebiliriz.

Teknik platform sosyal medyanın teknolojik ögesini ifade etmektedir. Teknik platform internet ve web 2.0 teknolojisinden oluşmaktadır. Web 2.0 teknolojisi, web’in gelişimi kapsamında yenilikleri ifade eden prosedürler, teknolojiler ve platformlardan oluşmaktadır.¹⁵⁹ Bu terim ilk defa 2004 yılında üreticiler tarafından ticari konferansların bir serisini ifade etmek için kullanılmıştır¹⁶⁰. Açık kaynaklı ideolojiye dayanan web 2.0 teknolojisi sayesinde insanlar, ücretsiz araçlardan faydalanarak,

¹⁵⁸ KAYA, s. 77.

¹⁵⁹ AKAR, s. 11; KAYA, s. 77.

¹⁶⁰ VURAL/BAT, s. 3354; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61.

özgürce işbirliği ve birbirleriyle bilgi paylaşımı yapabilmektedirler¹⁶¹. Web 2.0 teknolojisi sayesinde insanlar hem tüketen hem de üreten konuma gelmiş, eski dönemlere göre daha aktif katılım yaparak, yeni içerikler üretme imkanına sahip olmuştur. Çünkü eskiden bunları web 1.0 ile yapmak pek mümkün değildi. Şöyle ki web 1.0 teknolojisi insanların doğrudan, her kes tarafından bilinen belli kaynaklardan bilgi aldığı ve tek taraflı kullanılan bir ortamı ifade etmektedir.¹⁶²

Sosyal platform sanal ortamda gerçekleşen sosyalleşmenin sonucu ve yine bu ortamda yer, zaman, mesafe ile sanal vücutların etkileşiminin yarattığı ve birbiriyle iç içe olan bir ortamdır oluşmaktadır. Bu ortamda bilgi, duygu ve düşünceler ile birlikte ses, görüntü, yazılar gibi fiziki varlıklar da paylaşılmaktadır.¹⁶³

B. SANAL TOPLULUK

Sosyal medya insanlara kendi fikirlerini ifade etmek, başkalarıyla etkileşim halinde olmak, yeni içerikler üretmek ve üretilen içeriklerden faydalanabilme imkanı sağlamaktadır. İnsanların sosyal medyada kendi görüşlerini paylaşması, bunu diğer kullanıcılar ile tartışması sanal topluluğun oluşmasına yardım etmektedir. İnsanlar sanal topluluk sayesinde kendisi ile aynı görüşlerde olan kullanıcılardan oluşan gruplar

¹⁶¹ **WOLF**, Maxim/**SIMS**, Julian/**YANG**, Huadong, “Social Media? What Social Media?”, UK Academy for Information Systems Conference Proceeding 2018, s. 3, aisel.aisnet.org/ukias2018/3/. Erişim Tarihi: 26.06.2019.

¹⁶² **AKAR**, s.14-15; **KAYA**, s. 77.

¹⁶³ **KAYA**, s. 77.

kurarak veya başka bir gruba katılarak ve bunları temel insani ihtiyaçlardan olan aidiyet duygusunu yaşayarak sosyalleşebilmektedir¹⁶⁴.

Sanal topluluk, sosyal medyanın kullanıcılardan oluşan “sosyal” kavramını ifade etmektedir. “Sosyal” kavramını oluşturan kullanıcılar tüketici, katılımcı ve üretici olmakla üçe ayrılmaktadır. Tüketici statüsünde olan kullanıcılar, sosyal medyada paylaşılanları sadece okuyan, izleyen veya görüntüleyen, fakat içerikle ilgili bir şeyler yapmayan bireyleri ifade etmektedir. Bunlar sosyal medyayla ilgili herhangi bir üretimde bulunmazlar. Bu statüde olanların sosyal medyayı eğlenmek ve bilgi edinmek için kullandıklarını söyleyebiliriz. Katılımcılar ise hem kullanıcıdan kullanıcıya hem de kullanıcıdan içeriğe etkileşime geçmektedir. Bu etkileşim ile katılımcılar mesajlaşma, içerikle ilgili yorum yapabilme veya içeriği oylama, paylaşma ve bu gibi diğer faaliyetleri yapabilmektedir. Katılımcılar, sosyal medya ile ilgili her ne kadar üretim yapmasalar bile, yaptıkları bu faaliyetler ile sanal toplumun biçimlendirilmesinde ve devamının temin edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Diğer kullanıcılardan farklı olarak üretici kullanıcılar adından da görüldüğü üzere yeni içerikler üreten bireyleri ifade etmektedir. Bu kullanıcılar metin, resim, ses ve video gibi kişisel içerikler üreterek başkalarıyla paylaşmaktadır. İnsanın tanınmak, şöhret elde etmek isteği ve en önemlisi kendini gerçekleştirme duygusu onu üretmeye iten önemli faktörlerdendir.¹⁶⁵

C. İÇERİK

İçerik, sosyal medya kullanıcısı veya sanal topluluk tarafından üretilen öğeyi ifade etmektedir. Bu öğe, sanal topluluk tarafından tüketilerek, değiştirilerek veya

¹⁶⁴ **SHAO**, Guosong, “Understanding the Appeal of User-generated Media: A Uses and Gratification Perspective”, Internet Research Journal, Volume 19, Number 1, Year 2009, s. 7-25, s. 8; **KAYA**, s. 77-78.

¹⁶⁵ **SHAO**, s. 10-15; **KAYA**, s. 78.

paylaşılarak kullanılmaktadır. İçerikle ilgili doktrinde “*kullanıcı tarafından oluşturulan içerik*”(User-Created Content), “*tüketici tarafından üretilen içerik*”(Consumer-Generated Content), “*kullanıcı tabanlı içerik*”(User-Based Content), “*kullanıcı türevli içerik*”(User-Derived Content) gibi isimler kullanılmaktadır.¹⁶⁶ Kanaatimce, bu isimlerden “*kullanıcı tarafından oluşturulan içerik*” ismi bu kavramı daha kapsamlı ifade etmektedir.

Uluslararası ekonomik bir örgüt olan “*Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)*” kullanıcı tarafından oluşturulan içerikle ilgili çalışmasını rapor halinde paylaşmıştır. 2006 yılında paylaşılan bu raporda kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımının olmadığı belirtilmiştir. Daha sonra raporda kullanıcı tarafından oluşturulan içerik, internet üzerinden herkesin ulaşabileceği, belli bir miktarda çaba isteyen, profesyonel rutin ve uygulamaların dışında oluşturulan çalışmalar şeklinde tanımlanmıştır.¹⁶⁷ Bu tanım kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin aşağıdaki özelliklerini ifade etmektedir:

1. İnternet aracılığıyla herkese açık bir şekilde sunulması: İçeriğin kullanıcı tarafından oluşturulan içerik kapsamında olması için herkesin ulaşabileceği web sitesinde veya herhangi bir grubun veya kullanıcının ulaşabileceği sosyal ağ sitesinde paylaşılması gerekmektedir. Bu yüzden insanlar arasında gerçekleşen e-posta ve sohbet mesajları kullanıcı tarafından oluşturulan içerik olarak kabul edilmemektedir.¹⁶⁸

¹⁶⁶ KAYA, s. 82; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61; “Working Party on the Information

Economy/Participative Web: User-Created Content” başlıklı **OECD Raporu**, s. 4; SHAO, s. 8.

¹⁶⁷ **OECD Raporu**, s. 4; KAYA, s. 82; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61.

¹⁶⁸ **OECD Raporu**, s. 8; KAYA, s. 82; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61.

2. **Belirli bir miktarda yaratıcı çaba:** Kullanıcı tarafından oluşturulan içerik, belirli bir miktarda yaratıcılık payı da taşımaktadır. Bu tür içerikler iki şekilde; sıfırdan ve mevcut içerikten faydalanmakla üretilmektedir.¹⁶⁹

3. **Profesyonel rutin ve uygulamaların dışında oluşması:** İçeriklerin ekonomik beklenti güdülmeden, profesyonel olmayan kişiler tarafından üretilmesi, kullanıcı tarafından üretilen içeriklerin en önemli özelliklerindendir. Kullanıcıların kendini ifade etme, tanınma veya ün kazanma gibi istekleri, bu tür içeriklerin oluşmasında destekleyici faktör rolünü oynamaktadır.¹⁷⁰

İlk dönemlerde kullanıcı tarafından oluşturulan içerikler, ticari veya ekonomik beklenti olmadan üretilmiştir. Zaman ilerledikçe ticari şirketlerin bu ortama merakının artması bazı değişikliklere sebep olmuştur. Şöyle ki ticari şirketler artık gelir elde etmek için içerikler üretmektedir. Bu üretimlerden gelirin elde edilmesi için beş temel model vardır; 1) Gönüllü katkılar; 2) Hizmetleri kullanıcılar için ücretlendirme veya abonelik (abonelik hem genel olarak hem de sadece tükettiği içerik sayısına göre yapılabilmektedir); 3) Reklam; 4) İçerik ve teknolojinin üçüncü taraflara lisanslanması; 5) Topluma mal ve hizmet satmak.¹⁷¹

D. İLETİŞİM ORTAM VE ARAÇLARI

Sosyal medyanın diğer bir ögesi olan iletişim ortam ve araçları, onun “*medya*” tarafını ifade etmektedir. İletişim ortamı kullanıcılara haberleşme, bilgi alışverişinde bulunma ve bu gibi diğer imkanlar sağlamaktadır. İletişim araçları ise bunları yapabilmek için kullanılan teknolojik üretimleri kapsamaktadır. Yazılı devir, matbaa ile oluşan basılı devir, daha sonra teknolojik üretimlerle oluşan telekomünikasyon devri ve

¹⁶⁹ OECD Raporu, s. 8; KAYA, s. 82; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61

¹⁷⁰ OECD Raporu, s. 8; KAYA, s. 82-83; KAPLAN/HAENLEIN, s. 61.

¹⁷¹ OECD Raporu, s. 5.

günümüzde “*yeni medya*” olarak adlandırılan etkileşim çağı, iletişim kavramının tarihini oluşturmaktadır. Teknolojinin gelişimi ve kullanıcıların buna ayak uydurması, yeni medya ile geleneksel medya arasında farklılıkların oluşmasına sebep olmuştur. Yeni medyanın temel özelliklerini ifade eden bu farklılıklar; etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansız olabilme şeklinde sıralanmaktadır.¹⁷²

Etkileşim sayesinde kullanıcılar daha aktif konuma geçmiştir. Geleneksel medya kullanıcısından farklı olarak içeriğe müdahale edebilmektedirler. Yeni medyanın bu özelliği çok taraflı iletişimi, içeriğin bireyselleştirilmesini ve diğer ilgili konuları ifade etmektedir. Etkileşim sonucu geleneksel medyada okuyucu, izleyici ve dinleyici olarak adlandırılan insanlar, kullanıcı olarak tanımlanmaktadır. Yeni medyada bu özellik kullanıcından-kullanıcıya, kullanıcından-topluma veya kullanıcından-teknolojiye/içeriğe şeklinde gerçekleşebilmektedir.¹⁷³

Yeni medyanın kitlesizleştirme özelliği, kullanıcıyla birebir iletişim kurma, ona özel olarak mesaj veya ileti yollama ve kabul etme gibi işlevleri kapsamaktadır. Bu özellik sayesinde içerikler, artık sadece genel toplum için değil, özel olarak bireyler için de üretilmektedir. Kitlesizleştirme hem kullanıcı hem de üretici için faydalı bir özellik konumundadır. Şöyle ki geleneksel medyanın tüm kitleyi hedefleyen içerikler yollaması, kullanıcıların istemedikleri içerikleri de kabul etmesine sebep olmuştur. Ancak yeni medyanın kitlesizleştirme özelliği sayesinde kullanıcı sadece gerek duyduğu ve ilgisini çeken içerikleri alma imkanına sahip olmaktadır.¹⁷⁴

¹⁷² **KAYA**, s. 78-79; **İSPİR**, Burçin, “Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi”, Dijital İletişim ve Yeni Medya, Eskişehir 2013, 1. Bası, s. 18.

¹⁷³ **İSPİR**, s. 18-19; **KAYA**, s. 79.

¹⁷⁴ **İSPİR**, s. 19; **KAYA**, s. 79.

Eşzamansızlık özelliği kullanıcıya kendisine uygun zamanda bilgi alışverişi yapma imkanı sağlamaktadır. Kullanıcı yeni medya sayesinde bilgi alışverişinin zamanını kendisi belirlemektedir. Bu da kullanıcının eski döneme göre daha serbest olması demektir. Bundan başka kullanıcının anlık paylaşılan bilgiler dışında, eskiden paylaşılan bilgilere erişebilmesi de yeni medyanın eşzamansızlık özelliğini ifade etmektedir. Yani içeriğe erişim ile bu erişimin yayınlanma tarihini aynı olmasa bile kullanıcı bu içerikten faydalanabilmektedir.¹⁷⁵

Üretilen içeriklerin değiştirilebilir, bir araya toplanabilir ve her zaman erişilebilir olması yeni medya ile geleneksel medya arasındaki farklılıkları ifade etmektedir. Yeni medyanın dijitallik özelliği ve teknolojik imkanları da bu farklılıklar kapsamında kabul edilmektedir. Tüm bunların sonucu olarak yeni medyanın; dijital olmak, interaktif olmak, bağlantı içeren metinlere sahip olmak, sanal olmak, ağ yapılı olmak ve simulasyon gibi özelliklerini sıralayabiliriz.¹⁷⁶

III. TARİHİ

Günlük yaşamımızın vazgeçilmezlerinden biri de sosyal medyadır. İnsanların talep ve isteklerinin artması ve teknolojinin bu doğrultuda gelişimi sosyal medyanın bu konumda olmasını sağlayan en önemli etkenlerdendir. Sosyal medyanın hızla popülerleşmesi 2000’li yıllardan başlamaktadır. Ancak sosyal medyanın oluşumu ve gelişimi daha eskiye dayanmaktadır.

Genel olarak baktığımızda sosyal medyanın tarihi 1970’li yıllardan başlamaktadır. Şöyle ki 1970 yılında aynı odada bulunan bir bilgisayardan diğerine e-posta

¹⁷⁵ İSPİR, s. 19; KAYA, s. 79.

¹⁷⁶ AKAR, s. 6; ayrıntılı bilgi için bkz., KAYA, s. 80-81; BİRSEN, Haluk, “Değişim Aracı Olarak Yeni Medya”, Dijital İletişim ve Yeni Medya, Eskişehir 2013, 1. Bası, s. 43; ÖZKAYA, Betül, “Reklam Aracı Olarak Advergaming”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. XXIX, S. 2, s. 455-478.

yollanılmıştır. Daha sonra 1978 yılında Ward Christensen ve Randy Suess tarafından ilk sosyal ağ örneği Bulletin Board System (BBS) isimli yazılım oluşturulmuştur. Bu yazılım kullanıcılara sohbet etmek, oyun oynamak ve bu gibi diğer imkanlar sunmuştur. İlk sosyal ağ olan Friends Reunited ise 1994 yılında kurulmuştur. Friends Reunited ilk başlarda ücretli olsa da daha sonra ücretsiz kullanıma sunulmuştur. Birleşik Krallık'ta kurulan bu sosyal ağ, faaliyetini aralıklarla devam ettirse de 2016 yılında kapanmıştır.¹⁷⁷

Günümüzde kullanılan formattaki sosyal medyanın ilk örneği, 1997 yılında kurulan Six-Degrees.com olarak kabul edilmektedir. Kullanıcıların arkadaşlarını listeleyebilmek, başkalarını davet edebilmek, diğer kullanıcıların bağlantılarını görebilmek gibi özellikler bir bütün olarak Six-Degrees.com ile gerçekleşmeye başlamıştır. Bu sosyal ağ kullanıcılara arkadaş listesini derecelere göre oluşturmak imkanı da sunmuştur. Six-Degrees.com 1999 yılında YouthStream tarafından satın alınmış ve bir yıl sonra kapanmıştır. Bundan başka 1999 yılında LiveJournal ve CyWorld gibi sosyal ağlar da oluşturulmuştur. LiveJournal kullanıcılara blog veya köşe yazısı yazmak, günlük tutabilmek ve bunları istedikleri kişilerle paylaşmak imkanı sağlayan sosyal ağ sitesidir. LiveJournal'dan farklı olarak CyWorld, sadece tanışma, sohbet ve bu gibi diğer amaçlar için kullanılmaktadır. Aynı yılda PyraLabs tarafından kurulan Blogger ise kullanıcılara kendi bloglarını kurma imkanı sunmaktadır. Daha sonra Google tarafından satın alınan Blogger internette ilk blog hizmeti veren sosyal ağ sitesidir.¹⁷⁸

¹⁷⁷ **ÖZTÜRK**, 290-291; <https://www.dgtraffic.com/a-brief-history-of-social-media/>, Erişim Tarihi:

24.04.2019; [sosyalmedya.co/sosyal-medyanin- tarihi/amp/](https://sosyalmedya.co/sosyal-medyanin-tarihi/amp/), Erişim Tarihi: 24.04.2019.

¹⁷⁸ **KAYA**, s. 83; **BOYD/ELLISON**, s. 214-216; en.wikipedia.org/wiki/SixDegrees.com, Erişim Tarihi:

24.04.2019; **ÖZATA**, Fatma Zeynep, “Sosyal Medya Platformları”, Dijital İletişim ve Yeni Medya,

Eskişehir 2013, 1. Bası, s. 78; wikiwand.com/en/SixDegrees.com, Erişim Tarihi: 26.06.2019;

historycooperative.org/the-history-of-social-media/, Erişim Tarihi: 26.06.2109.

Genel olarak baktığımızda güncel sosyal medya araçlarının 2000’li yıllardan başlayarak kurulduğunu görebiliriz. Şöyle ki 2000 yılında Wikipedia, 2003 yılında LinkedIn ve WordPress, 2004 yılında CouchSurfing, Facebook ve MySpace, 2005 yılında Flickr ve YouTube, 2006 yılında Twitter, 2007 yılında Tumblr, 2010 yılında Instagram ve 2015 yılında ise Periscope kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Tüm bu saydıklarımız ve diğer sosyal medya araçları kullanıcılara farklı hizmetler sağlamaktadır. Saydığımız bu sosyal medya araçlarından CouchSurfing seyahat edenlerin, LinkedIn iş dünyasında yer alanların, MySpace ise ünlüler ve hayranlarının bir araya geldiği ortamı oluşturmaktadır. Bundan başka Wikipedia kullanıcılara bilgi alışverişinde bulunmak, WordPress kendi blogunu kurmak, Flickr fotoğraflarını barındırmak veya depolamak, Tumblr bloglarını yönetmek, Periscope ise canlı yayım yapabilmek imkanı sunmaktadır.¹⁷⁹

IV. ÖZELLİKLERİ

Sosyal medyanın *katılım, açıklık, konuşma, topluluk ve bağlantılılık* gibi temel özellikleri bulunmaktadır. Sosyal medya, bu özelliklerin tamamını veya çoğunu kapsayan bir ortam olarak kabul edilmektedir.¹⁸⁰

- *Katılım*: Kullanıcıları yeni içerikler üretmeye teşvik eden ve kullanıcıyla sosyal medya arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran bir özelliktir. Bu özellik kullanıcıları tüketici konumundan üretici konuma taşımaktadır.¹⁸¹

¹⁷⁹ en.wikipedia.org/wiki/Social_media, Erişim Tarihi: 25.04.2019; ÖZTÜRK, s. 291;

sosyalmedyaklubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medyanin-tarihi.html/, Erişim Tarihi: 25.04.2019;

BOYD/ELLISON, s. 215-217.

¹⁸⁰ AKAR, s. 18; MAYFIELD, Anthony, What is Social Media (e-book),

www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf, Erişim

Tarihi: 15.04.2019, s. 5; KAYA, s. 84.

- *Açıklık*: Sosyal medya araçlarının çoğunda bulunan bir özelliktir. Bu özellik sayesinde kullanıcılar paylaşım, yorum ve oylama yapabilmektedirler. Günümüzde kullanımına veya ulaşımına engel olan içerikler kullanıcılar tarafından beğenilmemektedir.¹⁸²

- *Konuşma*: Sosyal medyanın geleneksel medyadan farklı özelliği olarak da kabul edilmektedir. Geleneksel medya kullanıcılara sadece bilgi paylaşımı yapmaktadır. Sosyal medya ise etkileşim kurma veya iki taraflı sohbet etme özelliğine sahip olmaktadır.¹⁸³

- *Topluluk*: Sosyal medya toplulukların hızlı ve etkili bir şekilde iletişim kurmasını sağlamaktadır. Bu topluluklar beğendikleri içerikleri (fotoğraf, siyasi bir konu, TV programları ve saire) sosyal medya aracılığı ile paylaşmaktadır.¹⁸⁴

- *Bağlantılılık*: Bu özellik sosyal medya araçlarının bağlantılarını nasıl geliştirdiğini ifade etmektedir. Bunun için herhangi bir sosyal medya aracı kullanıcılara, başka sitelere ve kaynaklara verdikleri bağlantıları (linkleri) kullanmaktadır.¹⁸⁵

İçeriklerin kolayca, mekan ve zaman kısıtlaması olmadan paylaşılması, takip etmek veya takip edilmek ve bu gibi diğer özellikler de sosyal medyayı ifade etmektedir.¹⁸⁶

¹⁸¹ KAYA, s. 84; AKAR, s. 18; MAYFIELD, s. 5.

¹⁸² AKAR, s. 18; KAYA, s. 84; MAYFIELD, s. 5.

¹⁸³ KAYA, s. 84; AKAR, s. 18; MAYFIELD, s. 5

¹⁸⁴ KAYA, s. 84; AKAR, s. 18; MAYFIELD, s. 5

¹⁸⁵ AKAR, s. 18; MAYFIELD, s. 5; KAYA, s. 84.

¹⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. MAVNACIOĞLU, Korhan, “İnternet Kullanıcılarının Oluşturduğu ve Dağıttığı İçeriklerin Etik Açısından İncelenmesi: Sosyal Medya Örnekleri”, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu, 07-09 Ekim 2009, Elazığ, s. 64.

V. FONKSİYONLARI

Sosyal medyanın hangi doğrultuda kullanıldığı, nasıl kullanıldığı, kullanıcılar arasında nasıl etkileşim oluşturduğu ve bu gibi diğer konularla ilgili doktrinde farklı çalışmalar bulunmaktadır. Stewart Butterfield sosyal medyanın beş (kimlik, konuşmalar, mevcudiyet, kişisel ilişkiler ve gruplar) fonksiyonunun olduğu fikrini ileri sürmektedir¹⁸⁷. Matt Webb ise ilave olarak tanınmak ve paylaşmak gibi fonksiyonların da olduğu görüşündedir¹⁸⁸. Bu fonksiyonlarla ilgili genel bir araştırma Kietzman, Harmenks, McCarthy ve Silvestre tarafından yapılmaktadır. Araştırma sosyal medya araçlarının nasıl kullanılacağı ve fonksiyonların tanımını kapsamaktadır.¹⁸⁹ Bu araştırma sosyal medya araçlarının sundukları hizmetleri ve kullanıcıların bu hizmetlerden nasıl faydalandıklarını öğrenmemize yardım etmektedir.

A. KİMLİK

Kimlik, kullanıcının sosyal medya ortamındaki temsilini ifade etmektedir. Sosyal medyada her kullanıcının kendine özgün kimliği bulunmaktadır. Kimlik, kullanıcı tarafından oluşturmaktadır. Kullanıcı bu kimlik ile kendini diğer kullanıcılara tanıtmakta ve diğer kullanıcılardan farklılaştırmaktadır. Söyle ki, kimlik kullanıcının kişisel bilgilerini (yaş, cinsiyet, iş vs.) ifade etmektedir. Bu bilgiler kişilik hakkı (özel hayat ve kişisel veriler) kapsamında korunduğu için kullanıcıların istedikleri düzeyde paylaşılmaktadır. Bunun için sosyal medya araçlarında “gizlilik” seçeneği

¹⁸⁷ KIETZMANN, Jan H./HERMKENS, Kristopher/McCARTY, Ian P./SILVESTRE, Bruno S. , “Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media” *Business Horizons*, Vol 54, Issue 3, 2011, s. 245-251, s. 241; KAYA, s. 84-85.

¹⁸⁸ WEBB, Matt, “On Social Software Consultancy”, interconnected.org/home/2004/04/28/on_social_software, Erişim Tarihi: 26.06.2019.

¹⁸⁹ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 241; KAYA, s. 84-85.

bulunmaktadır. Bu seçenek bilgilerinin paylaşımı konusundaki yetkiyi kullanıcıya vermektedir. Bundan başka kullanıcılar gerçek ve hayali kimlik de oluşturabilmektedir.¹⁹⁰

B. SOHBET ORTAMI

Sohbet ortamı, sosyal medyada kullanıcıların birbirileri ile kurdukları iletişimi ifade etmektedir. Bu iletişim sesli, yazılı ve görüntülü gerçekleştirilmektedir. Güncel sosyal medya araçları kullanıcılara tekli veya grup şeklinde sohbet ortamı kurma imkanı sunmaktadır. Kullanıcıların birbiriyle normal veya e-posta ile mesajlaşması, sesli veya görüntülü konuşması ve herhangi bir konuyla ilgili yorum yapması sosyal medyanın sohbet ortamı fonksiyonu kapsamında kabul edilmektedir. Kullanıcılar kendi ürettikleri veya başkaları tarafından üretilen konularla ilgili yorum yapmaktadır. Günümüzde sosyal medya araçları ile tanışma, sohbet ve bu gibi diğer farklı amaçlar için sohbet ortamı oluşturulmaktadır.¹⁹¹

C. PAYLAŞIM

Paylaşım, kullanıcıların içerik üretimini, içeriğin dağıtımını, içeriği kabul etmesini ve değiştirmesini ifade etmektedir. Bu fonksiyon sosyal medyanın güncel olmasını sağlayan en önemli etkenlerdendir. Kullanıcılar sosyal medya araçlarının onlara sunduğu imkanlar kapsamında fotoğraf, video, bilgi ve bu gibi diğer içerikleri paylaşabilmektedir. Sosyal medyada paylaşımın yapılıp yapılmaması veya nasıl yapılması, içeriğin durumuna göre belirlenmektedir. Şöyle ki, telif hakkı ve içeriğin suç faktörü taşıması bazı kısıtlamalara sebep olmaktadır. Bu kısıtlamalar kullanıcıya

¹⁹⁰ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 241; WOLF/SIMS/YANG, s. 5;

KAYA, s. 85.

¹⁹¹ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 244; WOLF/SIMS/YANG, s. 5;

KAYA, s. 85.

paylaşım yapılmadan önce uyarı şeklinde sunulmaktadır. Bundan başka sosyal medya araçları, filtreleme ve çalışanlar tarafından ayıklama yoluyla kullanıcılara içerikle ilgili bilgi verme imkanı da sağlamaktadır. Bu sayede uygun içeriklerin paylaşımı gerçekleştirilmektedir.¹⁹²

Kullanıcının sosyal medyada bir şeyler paylaşması etkileşimin oluşmasını sağlayan etkenlerdendir. Ancak bu paylaşım sonucu iletişimin kurulması ve bu gibi diğer olaylar sosyal medya araçlarının işlevsel amaçları doğrultusunda gerçekleşmektedir.¹⁹³

D. VARLIK

Varlık, kullanıcıların sanal veya gerçek hayatta nerede olduklarını ve kullanıcıların ulaşılabilirliğini ifade etmektedir. Kullanıcı hem kendisinin gerçek/sanal hayatta nerede olduğunu veya çevrimiçi/çevrimdışı olduğunu paylaşabilmekte, hem de diğer kullanıcıların bu tür bilgilerini göre bilmektedir. Bu fonksiyon “*aktif*”, “*meşgul*” gibi statüler, “*uygunluğu belirten*”, “*gizliliği isteyen*” ve bu gibi diğer durum güncellemeleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. İskelet fonksiyon olan varlık, gerçek hayat ile sanal hayatın birleşmesini sağlamaktadır.¹⁹⁴

E. İLİŞKİLER

İlişkiler, kullanıcıların gerçek hayattaki bağlantılarının sanal ortamdaki temsilini ifade etmektedir. Sosyal medya araçlarının “*takip etmek*” ve “*arkadaş listesine*

¹⁹² KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 245; KAYA, s. 85-86;

WOLF/SIMS/YANG, s. 5.

¹⁹³ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 245.

¹⁹⁴ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 245-246; KAYA, s. 86;

WOLF/SIMS/YANG, s. 5.

eklemek” gibi özellikleri kullanıcılara bağlantılarını oluşturmakta yardım etmektedir. Bu bağlantılar sosyal medya araçlarının özellikleri doğrultusunda tek veya çift taraflı olabilmektedir. Örneğin, Twitter’da kullanıcıların birbirini karşılıklı takip etme zorunluluğu bulunmamaktadır.¹⁹⁵ Bu fonksiyon kullanıcıların arkadaş veya takipçi listesini istediği gibi oluşturmalarını sağlayarak bağlantılarını belirginleştirmektedir.

Sanal ortamda ilişki fonksiyonunun oluşturduğu etkiler farklı ilişki özelliklerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Doktrinde bu özellikler sosyal ağ teorisinde de bulunan “*yapısal*” ve “*akışsal*” başlıklar altında incelenmektedir. Yapısal özellik, kullanıcının ilişkiye verdiği değeri, kullanıcının bağlantı sayısını ve bu bağlantılar ile ilişkilerini ifade etmektedir. Akışsal özellik ise, kullanıcının bireysel ilişkiler kurduğu kaynakları ve bu kaynakların nasıl kullanıldığı anlamına gelmektedir.¹⁹⁶

F. İTİBAR

İtibar, kullanıcıların kendileri de dahil olmak üzere sanal ortamda başkalarının duruşunu tanımlamasının ölçüsüdür. Sosyal medyada değerlendirme hem kullanıcılar hem de içerikler için yapılmaktadır. Bu değerlendirme sosyal medya araçlarının sunduğu imkanlar doğrultusunda “*takip etmek*”, “*beğenmek*” ve bu gibi diğer seçenekler ile gerçekleşmektedir. Şöyle ki takipçi sayısı kullanıcının, beğeni veya izlenme sayısı ise içeriğin ne kadar popüler olduğunu ifade etmektedir.¹⁹⁷

Günümüzde kullanıcılar farklı sosyal medya araçlarını entegre ederek paylaşımlar yapabilmektedir. Böylelikle, bir sosyal medya aracında paylaşılan içerik otomatik olarak entegre edilen diğer sosyal medya araçlarında da paylaşılmaktadır. Bu sayede

¹⁹⁵ WOLF/SIMS/YANG, s. 5.

¹⁹⁶ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 246; KAYA, s. 86.

¹⁹⁷ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 247; KAYA, s. 86-87;

WOLF/SIMS/YANG, s. 6.

sosyal medya araçları bireysel olarak değil, bir sistem olarak kabul edilmektedir. Sosyal medya araçlarının entegre edilmesi içeriklerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.¹⁹⁸

G. GRUPLAR

Gruplar, kullanıcıların toplulukları ve alt toplulukları ne ölçüde oluşturabileceğini ifade etmektedir. Sosyal medyada gruplar esasen iki şekilde oluşturulmaktadır. İlk şekilde gruplar kullanıcıların arkadaşları, tanıdıkları ve bu gibi diğer özellikleri taşıyan bireylerden oluşmaktadır. İkinci şekilde ise çevrimiçi gruplar ile çevrimdışı grupları aynı kabul ederek diğer kullanıcıları davet etme yoluyla oluşmaktadır. Gruplar kapalı veya gizli olabilmektedir. Kullanıcılar tarafından yönetilen bu gruplara katılım, onay veya davet etmek şeklinde gerçekleşmektedir.¹⁹⁹

Gruplar, kullanıcının sadece istediği kişilerle iletişim kurması, belirli bir konuyla ilgili bilgi alışverişinde bulunması, aktiviteler düzenlemesi veya bu gibi diğer amaçlarla oluşturulmaktadır. Günümüzde kullanıcılar, işlerini kolaylaştırmak veya zaman tasarrufu yapmak için bu fonksiyonu sıklıkla kullanmaktadır.

VI. GÜNCEL SOSYAL MEDYA ARAÇLARI

Sosyal medya gelişen, yenilenen ve doğru bir şekilde kullanıldığında topluma faydalı olan bir araçtır. İnsanlar iletişim kurmak, paylaşımlar yapmak, eğlenmek, oyunlar oynamak, değerlendirmelerde bulunmak, işbirliği kurmak ve bu gibi diğer faaliyetlerde bulunmak için sosyal medya araçlarından faydalanmaktadır.

¹⁹⁸ WOLF/SIMS/YANG, s. 6.

¹⁹⁹ KIETZMANN/HERMKENS/McCARTY/SILVESTRE, s. 247; KAYA, s. 87.

Günümüzde çeşitli sosyal medya araçları bulunmaktadır. Kullanım amaçları, teknolojinin gelişimi, farklı içeriklerin üretilmesi ve diğer özellikler çeşitliliğin oluşmasını sağlayan etkenlerdendir. Sosyal medya araçlarının sınıflandırılması doktrinde farklı şekillerde yapılmaktadır. Şöyle ki sosyal medya araçları hem “*işbirlikçi projeler, bloglar, içerik toplulukları, sosyal ağlar, sanal oyun dünyaları ve sanal sosyal dünyalar*”²⁰⁰ hem de “*sosyal ağlar, bloglar, wikiler, podcastler, forumlar, içerik toplulukları*”²⁰¹ şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bunlara ilave olarak, sosyal medya araçlarının sınıflandırılması Akar tarafından bloglar, mikrobloglar, sosyal ağ siteleri, medya paylaşım siteleri, wikiler, sosyal işaretleme siteleri, podcasting, sanal dünyalar şeklinde de yapılmaktadır²⁰². Kanaatimizce, Akar tarafından yapılan sınıflandırma sosyal medya araçlarının daha kapsamlı şekilde incelenmesini sağlamaktadır.

A. BLOGLAR

Sosyal medyanın ilk platformlarından olan blog, web ve log kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. İlk blog örnekleri 1980-1990’lı yıllarda kurulmaya başlamıştır. Bu yıllarda, Brian E. Redman kendi isminin baş harflerinden oluşan “*mod.ber*” isimli blog kurmuştur. Brian E. Redman sanal ortamda karşılaştığı içerikleri inceleyerek onlar hakkındaki görüşlerini blogunda paylaşmıştır. İlk başlarda blog yazarları (bloggerler) kendilerini “*günlükçüler*” veya “*haberciler*” olarak adlandırmışlar. Bu dönemlerde kolej öğrencisi Justin Hall, gerçek blog yazarı olarak faaliyete başlamıştır. Yıllar geçtikçe bloglar hızla gelişmiş ve yeni özellikler kazanmıştır. Şöyle ki 1994 yılında kurulan Wearable Wireless Webcam blogu sayesinde kullanıcılar yazı, resim ve video içerikli paylaşımlar yapmaya başlamıştır. Bundan

²⁰⁰ KAPLAN/HAENLEIN, s. 60.

²⁰¹ MAYFIELD, s. 6.

²⁰² AKAR, s. 21; KAYA, s. 87-88.

başka, 2000’li yıllarda yeni blog platformların (Blogger, WordPress) ortaya çıkmasıyla kullanıcılar artık kendi bloglarını oluşturabilmektedir.²⁰³

Bloglar, insanların hem bilgi almak hem de bilgi paylaşımı yapmak için sıklıkla kullandığı çevrimiçi dergilerdir²⁰⁴. Bu dergilerin kullanım amaçları veya içeriklerin farklı olması sebebiyle farklı türleri bulunmaktadır. Bu türleri “*kişisel, temasal, topluluk ve kurumsal*” bloglar şeklinde sıralayabiliriz. Kişisel bloglar, günlük özelliği taşıyan, kullanıcılar tarafından oluşturulan, genellikle kendisinin isim veya soyadıyla adlandırılan, kullanıcıların günlük hayatta karşılaştıkları olayların paylaşıldığı bloglardır. Temasal bloglarda, ise belli bir konuyla ilgili paylaşımlar yapılmaktadır. Topluluk bloglar, LiveJorunal sitesinin devamı olarak kabul edilmektedir. Topluluk blogu üyelik sistemiyle kabul edilen kullanıcıların paylaşımlarından oluşmaktadır. Son olarak kurumsal blog ise iş alanıyla ilgili olup, şirketler tarafından kullanılmaktadır. Bu bloglarda şirketler kendileri veya ürünler hakkında paylaşımlar yapmaktadır.²⁰⁵

Blog, güncel içeriklerden oluşmaktadır. Burada kullanıcılar kolay bir şekilde paylaşımlar yapabilmektedir. Bu paylaşımlar kullanıcının blogunda yeniden eskiye doğru sıralanmaktadır. Ayrıca kullanıcılar “*permalink*” olarak adlandırılan özellik sayesinde, tek tıkla diğer paylaşımlara da ulaşabilmektedir. “*Trackbak*” özelliği ise belirli bir içerikle ilgili olan diğer içeriklerin belirlenmesini sağlamaktadır. Blogların başka bir özelliği, kullanıcıya tavsiye edilen blogların linklerinden oluşan “*blogroll*”dur. Kullanıcılar içerikle ilgili yorum yaparak hem yazar hem de diğer kullanıcılarla iletişimde bulunabilmektedir. Ancak kullanıcıların yorum yapmasına

²⁰³ ÖZATA, s. 82.

²⁰⁴ MANING, Jimmie, “Definition and Classes of Social Media”, Encyclopedia of Social Media and Politics, Author: Kerric Harvey, Sage Publications, Thousand Oaks, California 2014, s. 1159.

²⁰⁵ wikipedia.org/wiki/Blog; Erişim Tarihi: 1.05.2019; livejournal.com/about/, Erişim Tarihi: 26.06.2019.

bazen izin verilmeyebilmektedir. Bunun sebebi yorumların spam veya yapıcı olmama özelliğine sahip olabilmesidir. Bloglar diğer web sitelerden farklı olarak bilgilendirici ve şeffaf olma özelliği sayesinde kullanıcılar tarafından daha çok beğenilmektedir.²⁰⁶

B. MİKROBLOGLAR

Mikrobloglar, blogların bir türü olarak kabul edilmektedir. Yazıların sınırlı sayıda karakter kullanılarak paylaşılabilmesi ve kullanıcıların bloglara göre daha kolay ve hızlı bir şekilde güncelleme yapabilmesi mikroblogları bloglardan ayıran özelliklerdendir. Kullanıcılar mikrobloglar aracılığıyla metin, resim video ve diğer içerikleri de kapsayan anlık paylaşımlar yapabilmektedir. Bu paylaşımların anlık olması kullanıcının içerik oluşturabilmesini, bu içerikleri paylaşabilmesini, diğer kullanıcılarla etkileşimde olmasını ve başka faaliyetlerde bulunmasını kolaylaştırmaktadır.²⁰⁷

Blog kullanıcılarının kısa ve öz yazma istekleri mikroblogların oluşum sürecini başlatan etkenlerdendir²⁰⁸. İlk mikroblog olarak bilinen *Tumblelogs*²⁰⁹, un kurulması ile başlayan bu süreç 2000’li yıllarda yeni mikroblogların ortaya çıkmasıyla devam etmektedir. Bu yıllarda kurulan *Twitter*, *Instagram* ve *Foursquare* gibi mikrobloglar dünya genelinde popüler konumda yer almaktadır.

Twitter, kullanıcıların sınırlı sayıda karakter kullanarak oluşturdukları yazıların paylaşıldığı mikroblogdur. “*Tweet*” adlanan bu yazılar ilk başlarda maksimum yüz kırk karakter ile yazılırken, 2018 yılında bu sayı iki yüz seksene çıkartılmıştır. Kullanıcılar “*follow*” (*takip etmek*) özelliği sayesinde kendi taraftar grubunu oluşturabilmekte veya bu gruba katılabilmektedir. Kullanıcılar paylaşılanlarla ilgili görüşünü yorum yaparak,

²⁰⁶ AKAR, s. 45-46; KAYA, s. 89; ÖZATA, s. 83; KAPLAN, s. 64.

²⁰⁷ KAYA, s. 89; ÖZATA, s. 85; AKAR, s. 55.

²⁰⁸ ÖZATA, s. 85.

²⁰⁹ wikipedia.org/wiki/Mikroblog, Erişim Tarihi: 01.05.2019.

beğenerek veya retweet ederek ifade edebilmektedir. Bu seçenekler içeriğin başkaları tarafından da görülmesini sağlamaktadır. Twitter'ın diğer bir özelliği ise *hashtag*'dir. *Hashtag* ile kullanıcılar içeriğin geniş kitleye ulaşmasını sağlamakla birlikte içerikle ilgili diğer görüşleri de kolay bir şekilde görebilmektedir. Kullanıcılar Twitter aracılığıyla hem kendi ülkesindeki hem de dünyadaki olaylardan anında haberdar olabilmektedir. “*Trending Topic*” (*TT*) adlanan özellik günlük gerçekleşen önemli konuların sıralandığı listeyi ifade etmektedir. Bu özellik lokal ve global olabilmektedir. Lokal kullanıcının kendi ülkesi, global ise dünya ile ilgili haberleri kapsamaktadır. Günlük olarak her ülkenin kendi *TT* listesi oluşmaktadır. Kullanıcılar Twitter aracılığıyla mesajlaşmak, canlı yayım ve medya içerikli paylaşımlar yapmak gibi faaliyetlerde de bulunabilmektedir. Son olarak 2011 yılında Twitter'ın Türkçe kullanım özelliği oluşturulmuştur. Türkiye’de Twitter diğer sosyal medya araçlarına göre daha fazla kullanılmaktadır.²¹⁰

Instagram, kullanıcıların fotoğraflarını paylaşabileceği bir mikroblog çeşididir. Twitter gibi Instagramda follow, yorum yapmak, hashtag özelliklerine sahiptir. İlk başlarda kullanımı sadece IOS sistemli cihazlar ile mümkün olsa da, daha sonra bu özellik Android sistemli cihazlar için de oluşturulmuştur. Kullanıcılar Instagram aracılığıyla canlı yayın ve video paylaşımı yapabilmektedir. Bu özelliklerin geliştirilmesi sonucu 2018 yılında yeni nesil televizyon IGTV kullanıcıların hizmetine sunuldu. Bundan başka, milyarın üzerinde kullanıcı sayısı olan bu mikroblog, 2017 yılında Facebook tarafından satın alınmıştır.²¹¹

Foursquare ise, kullanıcıların nerede olduklarını paylaşabildiği bir mikroblogdur. Bu paylaşımlar genellikle restoran, alışveriş merkezleri ve bu gibi diğer mekanlarla

²¹⁰ **KAYA**, s. 90; wikipedia.org/wiki/Twitter, Erişim Tarihi: 02.05.2019; **ÖZATA**, s. 85; **AKAR**, s. 59.

²¹¹ wikipedia.org/wiki/Instagram, Erişim Tarihi: 02.05.2019; **KAYA**, s. 90.

ilgili yapılmaktadır. Kullanıcının paylaşımları ona rozet veya puanlar kazandırmaktadır. Bundan başka, kullanıcı Foursquare sayesinde Facebook ve Twitter'daki arkadaşlarının gittiği yerleri de görebilmekte ve bu yerlerle ilgili görüşlerini ifade edebilmektedir.²¹²

C. WİKİLER

Wikiler, içeriklerle ilgili kontrolün kullanıcılarda olduğu web sitelerinin toplamını ifade etmektedir. Wikiler'de kullanıcılar moderatör özelliğine sahiptir. Şöyle ki, kullanıcılar hem kendi içeriklerini oluşturabilmekte hem de diğer içeriklerle ilgili düzenlemeler yapabilmektedir. Paylaşımların saklanması, diğer web sitelerinden farklı olarak içeriklerin düzenlenmesinin basit ve kolay bir şekilde yapılması Wikilerin temel özelliklerindendir. Burada saklanan paylaşımlar, düzenleme yapılmadan önceki ve sonraki içerikleri kapsamaktadır. Diğer web siteleri gibi Wikiler de, kullanıcıların yeni bilgiler öğrenmesini veya paylaşmasını sağlamaktadır. Ancak diğer web sitelerinden farklı olarak Wikilerde bilgi paylaşımı sadece belirli kişiler tarafından değil, herkes tarafından yapılabilmektedir. Bu şekilde yapılan paylaşımların doğruluğu ise diğer kullanıcılar tarafından incelenmektedir. Bundan başka, Wikilerde paylaşımların ve düzenlemelerin kim tarafından yapıldığı da belirtilmektedir. Wikilerde bazı içeriklerin düzenlenmesi kullanıcı tarafından kısıtlanmaktadır.²¹³

İlk Wiki örneği 1994 yılında Ward Cunningham tarafından Wiki Wiki Web adıyla oluşturulmuştur. Ticari amaç güdülmeden, reklamsız, ücretsiz faaliyet gösteren wikiler'in en yaygın örneği Wikipedia'dır. 2001 yılında Larry Sanger ve Jim Wales tarafından kurulan wikipedia günümüzde ansiklopedi özelliği taşımaktadır. Ana sunucu merkezi Amerika'nın Florida eyaletinde bulunan bu web site, iki yüz doksan dilde faaliyet göstermektedir. Wikipedia kullanıcılara her gün o tarihte gerçekleşen olayların

²¹² wikipedia.org/wiki/Foursquare, Erişim Tarihi: 02.05.2019; **KAYA**, s. 90.

²¹³ **ÖZATA**, s. 92; **AKAR**, s. 66-67; **KAYA**, s. 94.

listesini sunmaktadır. İçeriklerin herkes tarafından paylaşımı ve düzenlenmesine rağmen Wikipedia birçok olaylarla ilgili kaynak olarak kullanılmaktadır.²¹⁴

Wikilerin diğer bir örneği ise son zamanlarda popülerlik kazanan WikiLeaks'dir. 2006 yılında Julian Assange tarafından kurulan WikiLeaks hükümetlerin ve diğer kuruluşların gizli evraklarını yayınlamaktadır. Bu web sitesinde Wikipedia'dan farklı olarak kaynaklar gizli tutulmaktadır. Bundan başka, burada paylaşımlar ve düzenlemeler herkes tarafından değil, sitenin kurucusu tarafından yapılmaktadır. Bu yöntemin esas amacı kaynakların güvenliğini sağlamaktır.²¹⁵

D. SOSYAL İŞARETLEME SİTELERİ

İnsanlar beğendikleri web sitelere yeniden istedikleri zaman, kolayca erişebilmektedir. Bunu yapmak için kullanıcıların web sitenin ismini tekrardan yazmasına gerek yoktur. Şöyle ki kullanıcılar bu işlemleri web tarayıcılarının “bookmark” veya “favorites” özellikleri sayesinde yapabilmektedir. Ancak kullanıcılar beğendikleri siteleri başkalarıyla paylaşmak veya başkalarının kaydettiği web siteleri görebilmek için sosyal işaretleme sitelerinden faydalanmaktadır. Sosyal işaretleme siteleri, web tarayıcılarının “bookmark” veya “favorites” özelliklerinin daha geniş versiyonunu ifade etmektedir.

Sosyal işaretleme siteleri kullanıcılara beğendikleri web siteleri kaydetmek imkanı sunmaktadır. Böylelikle kullanıcılar beğendiği web sitelere kolayca erişebilmektedir. Kullanıcılar sosyal işaretleme siteleri sayesinde, diğer kullanıcıların kaydettiği web siteleri de görebilmektedir.²¹⁶ Genel olarak sosyal işaretleme siteleri kullanıcıların işini

²¹⁴ **WOODS**, Dan and **THOENY**, Peter, “Wikis for Dummies”, Wiley Publishing, Indiana 2007, s. 81-82; wikipedia.org/wiki/Wikipedi, Erişim Tarihi: 03.05.2019; **ÖZATA**, s. 92-93.

²¹⁵ wikipedia.org/WikiLeaks, Erişim Tarihi: 03.05.2019.

²¹⁶ **AKAR**, s. 86.

kolaylaştırmaya ve kullanıcılar arasındaki etkileşimi güçlendirmeye hizmet etmektedir. Bundan başka kullanıcılar sosyal işaretleme sitelerinden reklam veya tanıtım için de faydalanmaktadır. Sosyal işaretleme sitelerine örnek olarak *Delicious* ve *StumbleUpon*'ın gösterilebilmesi mümkündür.

Delicious, kullanıcıların beğendikleri bağlantıları kaydetmek, paylaşmak ve yeni içerikler bulmak için kullandığı popüler sitelerdendir. Bu site sayesinde kullanıcılar başkalarının içerikleri hakkındaki görüşlerini de öğrenmektedir. 2003 yılında Joshua Schachter ve Peter Gadjokov tarafından kurulan site 2005 yılından Yahoo tarafından satın alınmıştır. Kurulduğundan beri *del.ici.ous*, *delicious.com*, *delicio.us* şeklinde alan adları²¹⁷ kullanan *Delicious*, 2016 yılında faaliyetini sonlandırmıştır.²¹⁸

StumbleUpon, kullanıcıların yeni siteler bulmasını ve değerlendirme yapabilmesini sağlamaktadır. *StumbleUpon* bazı sitelerden farklı olarak kullanıcıların kolayca arama yapmasını sağlayan araç çubuğu yazılımıyla çalışmaktadır. Kullanıcılar araç çubuğuyla sitelerle ilgili değerlendirme yapabilmekte, bu siteleri paylaşabilmekte ve ilgilendikleri siteleri kolayca bulabilmektedir. Kullanıcılar bu imkanlardan hem kendi profillerini oluşturarak hem de başka sosyal medya profillerini (Facebook, Twitter gibi) buraya taşıyarak faydalanabilmektedir.²¹⁹

E. SOSYAL AĞ SİTELERİ

Sosyal ağ siteleri kullanıcıların gerçek hayatta sahip oldukları ilişkilerin sanal ortama taşınmasını sağlamaktadır. Kullanıcılar sosyal ağ sitelerinde hem gerek hayatta tanıdıkları hem de yeni insanlarla iletişim kurabilmektedir. Bunun için kullanıcılar

²¹⁷ Bu üç ismin hepsi tek domain'e bağlı olduğundan herhangi birini yazarak *Delicious* sitesine erişilebilmekteydi ([wikipedia.org/wiki/Delicious_\(web_sitesi\)](http://wikipedia.org/wiki/Delicious_(web_sitesi))), Erişim Tarihi: 05.05.2019).

²¹⁸ **AKAR**, s. 84-85; **KAYA**, s. 95; [wikipedia.org/wiki/Delicious_\(web_sitesi\)](http://wikipedia.org/wiki/Delicious_(web_sitesi)), Erişim Tarihi: 05.05.2019.

²¹⁹ wikipedia.org/wiki/StumbleUpon, Erişim Tarihi: 06.05.2019; **AKAR**, s. 85.

sosyal ağ sitelerinde kişisel bilgilerinin de yer adlığı profiller oluşturmaktadır. Kullanıcılar bu profiller ile arkadaşları veya tanıdıklarıyla sohbet etmek, paylaşımlar yapmak, yeni kişilerle tanışmak ve bu gibi diğer imkanlardan faydalanabilmektedir. Bundan başka sosyal ağ siteleri kullanıcılara geniş bağlantı ortamı kurma imkanı da sunmaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar hem kendi arkadaşlık listesini görüntüleyebilmekte hem de diğer kullanıcıların arkadaşlık listelerindeki kullanıcılara ulaşarak onları da arkadaşlık listesine ekleyebilmektedir. Ancak bu etkileşimi sağlamak için kullanıcının arkadaşlık listesinde olması veya profilinin herkese açık olması gerekmektedir. Sosyal ağ sitelerinde profiller kullanıcıların isteğine göre herkese açık veya yarı açık olabilmektedir.²²⁰

Kullanıcıların kendi profil sayfasını ve arkadaşlık listesini oluşturması, paylaşımlarıyla ilgili diğer kullanıcıların yorum yapmasına izin vermesi, özel mesajlaşma sistemi sosyal ağ sitelerinin temel özelliklerindedir. Kullanıcı profil sayfasında yaptığı paylaşımlarla kendi dünyasını oluşturmaktadır. Bu paylaşımlar, kullanıcının isteğine göre herkese açık veya belirli kişilerin görebileceğı şekilde olabilmektedir. Paylaşımlarıyla ilgili yorum yapılması da kullanıcının isteğine bağılı olarak gerçekleşmektedir. Şöyle ki kullanıcı paylaşımlarını yoruma açık veya kapalı olarak yapabilmektedir. Bu özellikler sosyal ağ sitelerindeki gizlilik ayarlarıyla düzenlenmektedir. Bundan başka kullanıcılar sosyal ağ sitelerinde oluşturdukları profiller aracılığıyla birbirleriyle özel olarak mesajlaşma imkanına sahiptir.²²¹

Yukarıda saydığımız özellikler sosyal ağ sitelerinin popülerliğinin artmasını sağlayan önemli etkenlerdendir. Günümüzde sosyal ağ siteleri insanların en çok

²²⁰ KAYA, s. 91; KAPLAN/HAENLEIN, s. 63; BOYD/ELLISON, s. 221; ÖZATA, s. 80.

²²¹ AKAR, s. 122; KAYA, s. 91.

kullandığı sosyal medya araçları listesinde ilk sıralarda yer almaktadır. Bunlara örnek olarak Myspace, Facebook ve LinkedIn'i gösterebiliriz.

Myspace, kullanıcılara kendi profillerini düzenlemek, medya içerikleri (müzik, video, fotoğraf vs.) paylaşmak ve yeni insanlarla tanışmak imkanı sunmaktadır. Diğer sosyal medya araçlarından farklı olarak burada profiller kullanıcılar tarafından daha fazla düzenlenebilmektedir. Aynı zamanda Myspace'in haber alma ve haberi değerlendirme ile ilanlar bölümü de bulunmaktadır. 2003 yılında Thomas Anderson tarafından kurulan Myspace genellikle genç kitle tarafından kullanılmaktadır. İlk başlarda rock grupları ve hayranlarının büyük ilgisinin olması Myspace'in popülerleşmesinde önemli rol oynamıştır. Ancak Myspace'in esas hedef kitlesi sadece rock grupları ve hayranları değildir. Şöyle ki bu ilginin oluşmasının sebebi, Myspace'in ortaya çıktığı dönemlerde diğer sosyal ağ sitelerinin profillerle ilgili yaptığı kısıtlamalardır. Bundan başka, kullanıcılar besteledikleri müzikleri profil sayfasında paylaşarak ücretsiz tanıtım da yapabilmektedir. Bu paylaşımların hedef kitlesi kullanıcı tarafından belirlenmektedir. Günümüzde Myspace daha çok ünlülerle hayranlarının buluşmasını sağlayan ortam olarak tanınmaktadır. Dünyaca meşhur olan bu sosyal ağ sitesi 2011 yılında Specific Media isimli şirket tarafından otuz milyon avro karşılığında satın alınmıştır.²²²

Facebook, 2004 yılında Mark Zuckerberg ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. Bu sosyal ağ ilk başlarda Harvard Üniversitesi öğrencilerinin kullanımı için düşünülmüştür. Facebook ismi üniversitede öğrencilerin birbirlerini tanımaları için doldurdukları "Paper Facebook" formundan gelmektedir. İlk başlarda sadece üniversitelerde kullanılan Facebook, zamanla teknik altyapısının da gelişimiyle tüm

²²² ÖZATA, s. 79; AKAR, s. 128-129; KAYA, s. 92; wikipedia.org/wiki/Myspace, Erişim Tarihi:

08.05.2019.

dünyada büyük ilgi toplamaya başlamıştır. 2006 yılından başlayarak e-posta adresi olan herkesin üye olabildiği Facebook’a günümüzde insanlar telefon numaralarıyla da üye olabilmektedir. Diğer sosyal ağ siteleri gibi Facebook da kişilere paylaşımlar veya yorum yapmak, sesli veya görüntülü iletişim kurmak, yeni kişilerle tanışmak imkanı sunmaktadır. Bundan başka Facebook’un kullanıcıların birbirine hediyeler yollayabilmek, alışveriş yapabilmek ve etkinlikler düzenleyebilmek gibi özellikleri de bulunmaktadır. Kullanıcıların sanal ortamda birbirlerine hediye yollayabilmesi için Facebook 2007 yılında “*gifts (hediyeler)*” bölümünü oluşturmuştur. Aynı yılda oluşturulan “*Marketplace*” özelliği ise kullanıcılara hem kendi ürünlerini ücretsiz tanıtarak satmak hem de istedikleri ürünleri almak imkanı sunmaktadır. Facebook kullanıcılara kolayca etkinlik düzenleme imkanı da sunmaktadır. Kullanıcılar bu özellik sayesinde etkinliklerine arkadaşlarını veya diğer kullanıcıları davet edebilmektedir.²²³

Dünyada insanların en çok kullandığı sosyal ağlar arasında ilk sıralarda olan Facebook’un 2008 yılından başlayarak “*translate (çeviri)*” özelliği kullanıcılara sunulmuştur. Bu özellik sayesinde kullanıcılar yabancı dillerde paylaşılan metinleri okuyabilmektedir. Diğer sosyal medya araçlarından farklı olarak Facebook kullanıcılara hem site üzerinden hem de başka bir uygulama aracılığıyla iletişim kurma imkanı sunmaktadır. Bu uygulama Facebook tarafından 2011 yılında kullanıma sunulan Messenger’dır.²²⁴

Son zamanlarda kullanıcıların sayının hızla artması Facebook’a karşı ticari ilgilinin daha da artmasına sebep olmuştur. Şirket veya kurumlar artık Facebook’u ürünlerini pazarlama ortamı olarak görmektedir. Facebook’ta yapılan tanıtımlar ücretli

²²³ wikipedia.org/wiki/Facebook, Erişim Tarihi: 09.05.2019; newsroom.fb.com/company-info/, Erişim Tarihi 09.05.2019; **ÖZATA**, s, 79, **AKAR**, s. 130-131; **KAYA**, 91.

²²⁴ wikipedia.org/wiki/Facebook, Erişim Tarihi: 09.05.2019; **AKAR**, s. 131.

ve ücretsiz olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Ücretsiz tanıtım kullanıcının kendisi tarafından kendi profil sayfası veya ayrıca bir profil sayfasıyla gerçekleştirilmektedir. Ücretli tanıtım ise Facebook yani hizmet sunucu şirket tarafından yapılmaktadır. Genellikle Facebook'ta yapılan tanıtımlarda viral reklama üstünlük verilmektedir.

LinkedIn, iş dünyasının sanal ortama taşınmasını sağlayan sosyal ağ sitesidir. 2002 yılının Aralık ayında kurulan bu site, 2003 yılının Mayıs ayında kullanıma sunulmuştur. Burada iş profesyonelleri paylaşımlar yaparak yeni ilişkiler kurabilmektedir. Kullanıcıların çoğunun iş profesyonellerinden oluşması LinkedIn'in daha çok bu alanla ilgili paylaşımlar yapılmasına sebep olmaktadır. LinkedIn kullanıcısı hem işveren hem de iş arayan konumunda olabilmektedir. İşverenler iş yerinin tanıtımını yaparak yeni iş ve işçi imkanlarını kendine çekebilmektedir. İş arayanlar ise LinkedIn aracılığıyla yeni iş imkanları bulabilmekte ve iş yeri ve iş verenle ilgili bilgi elde edebilmektedir. Günümüzde LinkedIn Türkçe de dahil olmakla yirmi dilde kullanılabilir.²²⁵

F. MEDYA PAYLAŞIM SİTELERİ

Medya paylaşım siteleri, kullanıcıların fotoğraf, video içerikleri paylaşabildiği ortamı ifade etmektedir. Kullanıcılar bu işlevleri sosyal ağ sitelerinde olduğu gibi oluşturduğu profiller ile yapmaktadır. Medya paylaşım sitelerinin bu özelliği sosyal ağ sitelerinden farklı olarak genellikle paylaşımlar yapmak için kullanılmaktadır. Bu paylaşımların diğer sosyal medya araçlarında da yer alabilmektedir. Bunun için kullanıcı hesapları arasında kurduğu bağlantılarda yararlanmaktadır. Kullanıcılar medya paylaşım sitelerinde hem kendi ürettiği hem de hazır fotoğraf veya videoları paylaşabilmektedir. Ancak kullanıcıların hazır içerikleri paylaşması telif hakkı ile ilgili sorunlara neden olabilmektedir. Bu yüzden güncel medya paylaşım sitelerinin bu

²²⁵ wikipedia.org/wiki/LinkedIn, Erişim Tarihi: 09.05.2019; **KAYA**, s. 92; **AKAR**, s. 129; **ÖZATA**, s.78.

konuyla ilgili sert kulları vardır.²²⁶ Yukarıda da söylediğimiz gibi, medya paylaşım sitelerinde paylaşımlar fotoğraf veya video şeklinde yapılmaktadır. Günümüzde fotoğraf paylaşımı için Flickr.com, video paylaşımı içinse YouTube önemli medya paylaşım sitelerindendir.

Flickr.com, kullanıcıların fotoğraflarını paylaşmasını ve depolamasını sağlamaktadır. Kullanıcılar fotoğraflarının başkaları tarafından görülmesini sağlamak ve fotoğraflarını düzenleyerek istedikleri biçimde paylaşmak için Flickr.com adresini kullanmaktadır. Bu medya paylaşım sitesi 2004 yılında Ludicorp tarafından kurulmuş, bir yıl sonra ise Yahoo tarafından satın alınmıştır. 2013 yılına kadar kullanıcılar Flickr.com’da “free” ve “pro” hesaplar oluşturabilmekteydi. Bu hesaplar arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Şöyle ki free hesaplarda sınırlı olan depolama, erişilebilirlik ve etkileşim gibi özellikler pro hesaplarda sınırsızdır. Ancak 2013 yılından sonra kurulan hesaplarda pro özelliği bulunmamaktadır. Bundan başka kullanıcılar paylaşımlarında fotoğrafların nerede çekildiğini belirtmekle orada çekilen diğer fotoğrafları da görebilmektedir.²²⁷

YouTube, insanların en çok ziyaret ettiği medya paylaşım siteleri sırasında ilk sıralarda yer almaktadır. 2005 yılında PayPal çalışanları tarafından kurulan bu site, bir yıl sonra Google tarafından satın alınmıştır. Kullanıcılar YouTube aracılığıyla hem video paylaşımı hem de bu paylaşımlarla ilgili değerlendirmeler ve yorumlar yapabilmektedir. Aynı zamanda YouTube’da en çok izlenen videoların yer aldığı “trending” listesi de bulunmaktadır. Kullanıcılar YouTube aracılığıyla canlı yayımlar da yapabilmektedir. Burada kullanıcı profilleri “Youtuber (normal YouTube profilleri),

²²⁶ AKAR, s. 92; KAYA, s. 93; LIETSALA, Katri/SIRKUNEN, Esa, “Social Media”, Tampere 2008, s.

42.

²²⁷ wikipedia.org/wiki/Flickr, Erişim Tarihi: 09.05.2019; KAYA, s. 93; AKAR, s. 94.

Director (film yapımcılarına ait profiller), Musician (müzikle uğraşanların profilleri), Comedian (komedyenler ve mizah videoları yapımcılarının profilleri), Guru (belli bir alanla ilgili video çekenlerin profilleri) ve Reporter (uygunsuz videoları belirtenlerin profilleri)” şeklinde gruplara ayrılmaktadır.²²⁸ YouTube’ un diğer özelliklerinden biri de kullanıcıların videoları indirerek çevrimdışı izleyebilmeleridir. Bu özellik, tüm videolar için geçerli değildir²²⁹. Kullanıcı sadece indirmek seçeneği bulunan videoları çevrimdışı izleyebilmektedir. Günümüzde YouTube kullanıcıların para kazanmak için kullandıkları medya paylaşım sitesi konumundadır. Şöyle ki kullanıcılar izlenme sayısına göre YouTube’dan, yaptıkları reklam karşılığında ise şirketlerden para almaktadır.

Kolayca video paylaşımı yapabilmesi ve videoları istediği zaman, istediği yerde izleyebilmesi özelliği YouTube’un kişiler arasında hızla yayılmasını sağlayan etkenlerdendir. Artık kişiler yavaş yavaş geleneksel medyadan uzaklaşmaya başlamaktadır. Çünkü insanlar bazı dizileri, filmleri, TV kanallarını YouTube aracılığıyla da izleyebilmektedir.

G. SANAL DÜNYALAR

Sanal dünyalar, kullanıcıların gerçek hayatta yaptıkları işlerin çevrimiçi gerçekleşmesini sağlayan veya kullanıcıların birlikte oyunlar oynamak için oluşturdukları ortamı ifade etmektedir. Sanal dünyaların oluşması için bazı şartlar

²²⁸ wikipedia.org/wiki/YouTube, Erişim Tarihi: 10.05.2019; **KAYA**, s. 93; **GARCIA**, Tania Lorena Islas, Youtube as a Business, Bachelor’s thesis, JAMK University of Applied Sciences, January 2016, s. 5-6.

www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105042/YouTube_as_a_Business_Tania_Islas.pdf?sequence=1, Erişim Tarihi: 04.07.2019.

²²⁹ Türkiye’de kullanıcılar belli bir ücret karşılığında kullanılabilen YouTube Premium’da bu özellikten faydalanabilmektedir.

gereklidir. Bunlara örnek olarak internet, üç boyutlu ortam ve “*avatar*”ları söyleyebiliriz. İnternet sanal dünyaların oluşmasında esas rol oynamaktadır. Diğer sanal ortamlardan farklı olarak burada nesneler üç boyutlu dizayn edilmektedir. Avatarlar ise kullanıcıların sanal ortamda canlandırdıkları karakterlerdir. Kullanıcılar sanal dünyalarda alışveriş yapmak, iletişim kurmak, gezmek veya genellikle oyun oynamak gibi faaliyetlerde bulunabilmektedir. Sanal dünyalar, sanal oyun dünyaları ve sanal gerçeklik dünyalarından oluşmaktadır. Sanal oyun dünyaları, kullanıcıların çevrimiçi oyunlar oynamasını ve bunu yaparken başkalarıyla iletişim kurmasını da sağlamaktadır. Sanal oyun dünyaları insanlarda bağımlılık yapabilmektedir. Bu oyunlara örnek olarak PUBG, Counter Strike ve diğerleri gösterilebilir. Sanal gerçeklik dünyalarında ise kullanıcılar avatarlar aracılığıyla gerçek hayattaki faaliyetlerini yapabilmektedir.²³⁰

Sanal dünyaların en yaygın örneklerinden biride Second Life’dir. 2003 yılında Linden Research şirketi tarafından kurulan Second Life, kullanıcıların yeni bir dünyada olmasını sağlamaktadır. Burada avatarlar kullanıcılar tarafından, kullanıcıların istedikleri şekilde oluşturulmaktadır. Kullanıcılar avatarlar aracılığıyla gerçek hayatta yaptığı faaliyetleri yapabilmekte ve yeni insanlarla iletişim kurabilmektedir. Bundan başka sanal dünya kullanıcıların para kazanmasını da sağlamaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar burada kazandıkları paraları gerçek hayata aktarabilmektedir.²³¹

H. PODCASTING

Podcasting, kullanıcıların kendi radyo programlarını yapmasını, müzik veya video içerikli dosyaları indirerek çevrimdışı kullanımlarını sağlamaktadır. Kullanıcıların

²³⁰ **KAYA**, s. 96-97; **ÖZATA**, s. 88; **AKAR**, s. 144-145; wikipedia.org/Sanal_d%C3%BCnya, Erişim Tarihi:10.05.2019.

²³¹ wikipedia.org/wiki/Second_Life, Erişim Tarihi: 10.05.2019; **KAYA**, s. 97; **ÖZATA**, s. 91; **AKAR**, s. 149.

indirdikleri dosyalar “*podcast*” olarak adlandırılmaktadır. Bu dosyalar genellikle RSS (Really Simple Syndication veya Çok Basit Besleme) yoluyla indirilmektedir. Podcast kelimesi iPod’daki “*pod*” ve Broadcast’taki “*cast*” kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Bu kelime ilk defa 2004 yılında The Guardian gazetesi yazarı Ben Hammersley tarafından kullanılmıştır. Podcast’ın popülerleşmesinde Apple şirketinin ve kullanıcıların kendi radyo yayımlarını paylaşma isteğinin büyük rolü olmuştur. Şöyle ki, Apple şirketi 2005 yılında sunduğu iTunes yazılımında podcast desteğinin olmasını açıklamasıyla Podcasting’i iPod kullanıcılarına tanıtmıştır. İlk başlarda sadece ses içerikli paylaşımların yayınlanması ve indirilmesini sağlayan Podcasting’in, daha sonra video formatında olan içerikler içinde bu özelliklerin bulunduğu “*Vodcast*” isimli sürümü kullanıcıların hizmetine sunulmuştur.²³²

²³² ÖZATA, s. 86; KAYA, s. 96; AKAR, s. 106; wikipedia.org/wiki/Podcast, Erişim Tarihi: 10.05.2019.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ VE SONUÇLARI

§ 3. SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKININ İHLALİ

Günümüzde en yaygın olan medya türleri sosyal medya araçlarını oluşturmaktadır. Geleneksel medyadan farklı olarak sosyal medya araçları belli kişiler tarafından değil, herkes tarafından kullanılabilir. Burada yer alan “belli kişiler” kavramı geleneksel medya araçlarında (radyo, televizyon, gazete ve s.) çalışanlardan oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle, geleneksel medyada paylaşılan içerikler sadece çalışanlar tarafından hazırlanmaktadır. Sosyal medyada ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Herkes sosyal medya aracılığıyla paylaşımlar yapabilmektedir. Tüm bunların sonucu olarak sosyal medya yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlalleri geleneksel medya yoluyla yapılan ihlallerden daha yaygın olmaktadır.²³³ Durumun böyle olması hem kişilik hakkı ihlallerinin artmasına hem de ihlalleri yapan şahısların belirlenmesinde zorlukların oluşmasına sebep olmaktadır.

Genel olarak baktığımızda sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalinin sosyal medya kullanıcısı ve sosyal medya sunucusu tarafından yapıldığını görebiliriz.

I. SOSYAL MEDYA KULLANICISI TARAFINDAN YAPILAN İHLALLER

Teknolojinin gelişimi, sosyal medya araçlarının popülerliğinin artması, insanların sosyal medya araçlarını serbestçe veya istedikleri şekilde kullanabilmeleri sosyal

²³³ **AKKURT**, Sinan Sami, “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkan Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 329-373, s. 355; **FIRAT**, Muhammed Sabır, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(2) 2015, s. 101-116, s. 109.

medyanın nasıl bir toplumsal güce sahip olduğunu göstermektedir. Bu gücün herkes tarafından kolayca, kendi menfaatleri için kullanabilmesi bazı olumsuz sonuçların gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Genel olarak baktığımızda bu olayların çoğunun insanların kişisel değerlerinin yani kişilik haklarının ihlali olduğunu görebiliriz. Sosyal medya kullanıcıları tarafından yapılan bu ihlalleri gerçekleşme şekline göre doğrudan ve dolaylı yolla olmakla iki gruba ayırabiliriz.

Kullanıcılar tarafından başkalarının kişilik hakkını ihlal eden içeriklerin sosyal medya aracılığıyla yayınlanması kişilik hakkının doğrudan ihlali kapsamında kabul edilmektedir. Diğer yandan kullanıcının içerik üretmeden, başkalarının yayınladığı içerikleri kendi profilinde paylaşması ise kişilik hakkının dolaylı yolla ihlalini ifade etmektedir. Burada kullanıcının kendi profilinde başka kullanıcıların yayınladığı içerikleri paylaşması sosyal medya araçlarında bulunan “retweet” veya “share (paylaşmak)” seçenekleriyle yapılabilmektedir. Bu durumda kullanıcı, içeriğin başkasına ait olmasından dolayı sorumluluk taşımamaktadır. Kullanıcının sorumluluk taşıması, içeriği paylaşım şeklinden ve bu gibi diğer amaçlardan dolayı gerçekleşebilmektedir.²³⁴

Sosyal medyada kullanıcılar tarafından kişilik hakkının ihlali, yapılan paylaşımlar, güvenlik sorunları ve bilişim suçları nedeniyle gerçekleşmektedir²³⁵.

²³⁴ **KAYA**, s. 187. **ÇAKIR**, Cihangir, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017, s. 174.

²³⁵ **SOLMAZ**, Meryem, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017, s. 205; **KAYA**, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, TBB Dergisi, 2015 (119), s. 291.

A. PAYLAŞIMLAR YOLUYLA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER

Sosyal medya kullanıcılarının paylaşımlarla yaptığı ihlaller, paylaşılan içeriklerin sebep olduğu ihlalleri ifade etmektedir. Buradaki içerik kavramı iki anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi sosyal medyanın kullanıcılara kendilerini ifade etmeleri için sunduğu imkanlardan oluşmaktadır. Bu imkanlar sosyal medya araçlarının özelliklerine göre farklı olabilmektedir. Kullanıcılar sosyal medya araçlarının onlara sunduğu imkanlar doğrultusunda paylaşımlar yapabilmektedir. Yani kullanıcılar video paylaşım özellikli sosyal medya araçlarında video, metin paylaşımı özellikli sosyal medya araçlarında ise metin veya yazılarını paylaşabilmektedir. İçerik kavramının diğer bir anlamı ise paylaşılan içerikleri yani kullanıcıların oluşturdukları ve paylaştıkları materyalleri ifade etmektedir. Bu tür içerikler kullanıcılar tarafından üretilmekte ve onların sorumluluğu kapsamında kabul edilmektedir.²³⁶

Geleneksel medyadan farklı olarak sosyal medyada herhangi bir kısıtlama veya filtreleme bulunmamaktadır. Daha önce de söylediğimiz gibi burada kullanıcı hem yazar hem de editör konumundadır. Sosyal medyada kullanıcılar için tek kısıtlama başkalarının hak ve özgürlüklerinden oluşmaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar sosyal medyada istedikleri içerikleri istedikleri şekilde paylaşabilseler de, bu paylaşımların başkalarının hak ve özgürlüklerine yani kişilik hakkına saldırı niteliği taşıması bazı kısıtlamaların uygulanmasını gerektirmektedir. Bu kısıtlamalar hem sosyal medya sunucusu hem de kişilik hakkı ihlal edilen şahıs tarafından gerçekleştirilmektedir. Sosyal medya sunucusu tarafından kullanıcının şeref ve haysiyet, ad, resim, ses gibi kişisel değerleri her ne kadar korunsun da kullanıcıların kişisel değerleri ihlal

²³⁶ **ARSLAN**, Mehmet Emir, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017, s. 135; **KAYA**, s. 186.

edilebilmektedir.²³⁷ Ancak bu değerler özel hukukta kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Şöyle ki kişilik hakkı ihlal edilen şahıs mahkemeye başvurarak yapılan paylaşımların karşısını alabilmektedir.

Sosyal medyada kısıtlamanın veya filtrelemenin olmaması paylaşılan içerikle ilgili tüm sorumluluğun kullanıcıya ait olduğu anlamına gelmektedir. Başkalarının kişilik hakkını ihlal eden paylaşımların sonucunda sosyal medya sunucusu değil paylaşımı yapan kullanıcı cezai ve hukuki sorumluluk taşımaktadır. Sosyal medya araçlarının kullanım koşullarında da bu görüş belirtilmektedir.²³⁸

Paylaşımlarla yapılan ihlallerin çoğu hakaret, tehdit, iftira, özel hayata müdahale niteliği taşıyan içeriklerden oluşmaktadır. Hakaret, kişinin şeref ve haysiyetine saldırı, onun aşağılanması, küçük düşürülmesi, küfür ve bu gibi diğer eylemlerden oluşmaktadır²³⁹. Bu kavramın tanımı TCK md. 25'te yapılmaktadır²⁴⁰. Hakaret suçu ile kişinin onur, şeref ve saygınlığı gibi manevi değerleri korunmaktadır²⁴¹. Kişinin hakarete uğraması farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Örneğin, doktora rüşvet aldığıyla ilgili suçlamada bulunmak her ne kadar bu eylemi yapmış olsa bile ona karşı hakaret niteliği taşımaktadır. Kişiye karşı yapılan bu hakaret hem hukuki hem de cezai

²³⁷ ARSLAN, s. 135.

²³⁸ ÇAKIR, s. 174.

²³⁹ ONAR, Ali Osman, Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Ankara 2016, s. 3.

²⁴⁰ Türk Ceza Kanunu md. 125/f. 1: “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun غيابında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir (5377 sayılı yasayla değişik)”. ÇETİN, Erol, Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları, Ankara 2008, s. 18; ONAR, s. 3, 18.

²⁴¹ ARISOY, Mine, “Hakaret”, TBB Dergisi, Sayı 72, 2007, s. 154.

sorumluluk kapsamında kabul edilmektedir. Ayrıca yapılan bu eylemin ispat edilmesi hakaret eden kişinin hukuki sorumluluğunu değil cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bu kural hırsız, fahişe ve bu gibi diğer hakaret içeren kelimeler için de geçerli olmaktadır. Diğer bir hakaret şekli ise insanların fiziksel ve ruhsal hastalıkları ile yapılmaktadır. Örneğin, kişiye “sağır”, “kör”, “engelli”, “deli” ve bu gibi diğer kelimelerle müracaat edilmesi hakaret niteliği taşımaktadır. Bundan başka kişinin toplumda küçük düşürülmesi, aşağılanması amacıyla bazı kelimelerden de istifade edilmektedir. Bunlara örnek olarak “faşist”, “mülteci”, “diktatör” ve bu gibi diğer kelimeleri gösterebiliriz.²⁴²

Sosyal medyada yapılan hakaretler, paylaşımlar ve bu paylaşımlara yapılan yorumlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Paylaşımlarla yapılan hakaretlerin engellenmesi için hakarete uğrayan kullanıcı bazı seçeneklerden faydalanabilmektedir. Paylaşımı yapan kullanıcı veya sosyal medya sunucusu ile iletişim kurmak, mahkemeye başvurmak bu seçeneklere örnek olarak gösterilebilir.²⁴³ Bu durumlarda içeriğin kaldırılması yetkisi hakarete uğrayan kullanıcının yetkisi dışında kalmaktadır. Ancak yorum aracılığıyla gerçekleşen hakaretler de bu yetki hakarete uğrayan kullanıcıya aittir. Şöyle ki, yorum aracılığıyla gerçekleşen hakaretler kullanıcıların kendileri tarafından engellenebilmektedir. Bunun için paylaşımları yoruma kapamak, yapılan yorumları silmek ve şikayet etmek seçenekleri bulunmaktadır. Genellikle kullanıcılar paylaştıkları içerikler doğrultusunda paylaşımlarını yoruma kapamayı tercih edebilmektedir.

Tehdit, TCK md. 106/f. 1’de “*kişinin veya yakının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına ve malvarlığına yönelik saldırıların gerçekleşebileceğini söylemesi*”

²⁴² AKKURT, s. 357-358.

²⁴³ KAYA, s. 188.

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu maddenin ikinci fıkrasında ise tehdit suçunun işlenme şekilleri belirtilmektedir²⁴⁴. Bundan başka tehdit, kişilerin irade özgürlüğünü ihlal eden, onların huzurunu, sükunetini ve güven duygusunu zedeleyen eylemler olarak da tanımlanmaktadır²⁴⁵. Tehdit, kişinin özgürlüğüne karşı yapılan bir suç olarak kabul edilmektedir. Tehdidin suç olarak kabul edilmesi için eylemin gerçekleşip gerçekleşmemesinin bir önemi yoktur. Eylemin gerçekleşmesi sadece cezanın artmasına etki etmektedir.²⁴⁶ Sosyal medyada yapılan tehditler genellikle kişilerin özel hayatlarına yönelik saldırılardan oluşmaktadır.

İftira kavramı, kişi hakkında asılsız, gerçek olmayan ve uydurma isnatlarda bulunmayı ifade etmektedir²⁴⁷. Bu isnatların suç olarak kabul edilmesi için TCK md. 267/f. 1'deki eylemlerin yapılması gerekmektedir²⁴⁸. Eski Ceza Kanunu'ndan farklı

²⁴⁴ Türk Ceza Kanunu md. 106/f. 2: “Tehditin; a) Silahla, b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle, c) Birden fazla kişi tarafından birlikte, d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak, işlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

²⁴⁵ **ÜZÜLMEZ**, İlhan, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, Ankara 2007, s. 63.

²⁴⁶ Türk Ceza Kanunu md. 106/f. 3: “ Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.” **AKKURT**, s. 359; **ÜZÜLMEZ**, s. 63-65; **ÇINAR**, Ali Rza, Tehdit Suçu, Ankara 2002, s. 46.

²⁴⁷ **YILDIRIM**, Akif, “İftira Suçu”, TBB Dergisi, Sayı 69, 2007, s. 177; **AKKURT**, s. 360; sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.05.2019.

²⁴⁸ Türk Ceza Kanunu md. 267/f. 1: “Yetkili makamların ihbar veya şikayette bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulamasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”; **YILDIRIM**, s. 178; **AKKURT**, s. 360.

olarak TCK md. 267’de “*şekli*” ve “*maddi*” iftira suçları ayrımı yapılmamıştır²⁴⁹. Burada şekli iftira esas alınmış, maddi iftira ise cezayı ağırlaştıran suçlar olarak kabul edilmektedir. Genel olarak baktığımızda iftira suçu TCK md. 267 ile birlikte TCK md. 269’da da düzenlenmektedir. Türk Ceza Kanunu md. 267’den farklı olarak, TCK md. 269’da bu suçun failinin pişmanlığıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır.²⁵⁰

Günümüzde iftira suçları sosyal medya araçları aracılığıyla da kolayca yapılabilmektedir. İnsanlar sosyal medya hesaplarından yaptıkları paylaşımlar ve yorumlarla başkalarına iftira atabilmektedir. Bu paylaşımlar metin, resim, video veya ses kayıtları şeklinde olabilmektedir. Bu tür iftiralarda genellikle yanlış bilgileri yazmak, montaj yapmak veya kendi işine yarayacak kısımları paylaşmak gibi yöntemler kullanılmaktadır. Geleneksel medyadan farklı olarak sosyal medyada iftiraya uğrayan kişi hakkında sonradan doğruların paylaşılması veya suç niteliği taşıyan içeriklerin kaldırılması pek de mümkün olmamaktadır. Buna sebep olarak sosyal medyada kullanıcılara sunulan kullanım özgürlüğünü gösterebiliriz. Sosyal medya araçlarında iftira niteliğindeki paylaşımların sosyal medya sunucusu tarafından kaldırılması bazen mümkün olsa da, bazen de bu yetki kullanıcıların iradesine bırakılmaktadır.²⁵¹

Kullanıcılar sosyal medyada hem kendileri hem de başkalarıyla ilgili paylaşımlar yapabilmektedir. Genellikle bu paylaşımlar kullanıcıların gerçek hayatta yaptıkları faaliyetlerden oluşmaktadır. Kullanıcılar fotoğraf veya videolarını, gittikleri mekanları, yaptıkları aktiviteleri ve bu gibi diğer kendilerine ait bilgileri paylaşarak sosyal

²⁴⁹ Şekli iftira, kişi hakkında yetkili makamlara ihbar, suç duyurusu ve şikayette bulunulması, maddi iftira ise kişi hakkında sahte maddi eser ve delillerin düzenlenmesi anlamına gelmektedir. **ARTUK**, Mehmet Emin/**GÖKÇEN**, Ahmet/**YENİDÜNYA**, Caner, Ceza Hukuku, Ankara 2005, s. 736, **YILDIRIM**, s. 189.

²⁵⁰ **YILDIRIM**, s. 177; Ayrıntılı bilgi için bkz. TCK md. 269 “*Etkin Pişmanlık*”.

²⁵¹ **KAYA**, s. 187.

medyada kendileri için bir ortam oluşturmaktadırlar. Bununla da kullanıcılar hayatlarını sanal dünyaya taşımaktadır. İnsanların sosyal medya hesaplarını kendilerinin sanal dünyadaki bir figürü olarak kullanması, onlarda sürekli bir şeyler paylaşmak gereksinimi oluşturmaktadır. Bu gereksinimin oluşmasını sağlayan diğer etkenler ise popülerlik ve ilgi odağı olma isteğidir. Sosyal medyada insanların kendileriyle ilgili her şeyi paylaşması, özel hayatlarının neredeyse yok olması anlamına gelmektedir. Bu paylaşımlar hem kullanıcıların kendileri hem de arkadaşları veya yakınları tarafından da yapılabilmektedir. Kullanıcıların popüler veya ilgi odağı olma istekleri paylaşımların herkese açık şekilde yapılmasına sebep olmaktadır. Bu durumda kullanıcıların yaptığı paylaşımlar başkaları tarafından kolayca elde edilerek, reklam ve bu gibi diğer amaçlar doğrultusunda kullanılabilir. ²⁵²

Kullanıcılara ait içeriklerin (resim, video ve s.) başkaları tarafından izinsiz kullanılması veya paylaşılması kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir. Bu paylaşımların kullanıcıların izni alındıktan sonra yapılması gerekmektedir. Ancak bu durumda bile içeriklerin kötü amaç doğrultusunda veya kullanıcının kişilik hakkına saldırı niteliğinde paylaşılması, hukuka aykırı olarak kabul edilmektedir. ²⁵³ Çünkü TMK md. 23 ile kişilik hakkı kişinin kendisine karşı da korunmaktadır ²⁵⁴.

Kanaatimizce, kişinin özel hayatı sosyal medyada iki şekilde ihlal edilebilmektedir. Bunlardan ilki yukarıda anlattığımız şekilde yani sosyal medyada paylaşılan içeriklerle yapılabilmektedir. İkincisi ise gerçek hayatta elde edilen bilgilerin

²⁵² **AKKURT**, s. 360; **KAYA**, s. 189; **SOLMAZ**, s. 208-209.

²⁵³ **KAYA**, s. 189; **AKKURT**, s. 361.

²⁵⁴ Türk Medeni Kanunu md. 23 ile kişinin hak ehliyeti, fiil ehliyeti ve özgürlükleri korunmaktadır. Burada kişilik ve kişilik hakkı bir bütün olarak korunmaktadır. Bu maddeye göre, kişinin rızasının olması, onun hak ve fiil ehliyetinin, özgürlüğünün ihlalini hukuka uygun kılmaz. **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 146; **AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN**, s. 359; **SIRABAŞI**, s. 60.

sosyal medyada paylaşılması yoluyla yapılmaktadır. Bu durumda sosyal medya birinci grup ihlallerden farklı olarak kaynak rolünü değil sadece vasıta veya araç rolünü oynamaktadır. İnsanların telefon görüşmelerinin, yazışmalarının veya gizli çekilmiş video ve fotoğraflarının sosyal medyada paylaşılması son zamanlarda özel hayata karşı yapılan saldırıların başında gelmektedir. Bu tür materyallerin elde edilmesi ve paylaşılması ayrı ayrılıkta suç teşkil etmektedir.

B. GÜVENLİK SORUNLARI NEDENİYLE OLUŞAN İHLALLER

Güvenlik nedeniyle yapılan ihlaller, kullanıcıların bilgilerinin üçüncü kişiler tarafından ele geçirilmesiyle gerçekleşmektedir. Sosyal medya sunucuları bilgilerin korunduğunu belirtse de bu bilgiler üçüncü kişiler tarafından elde edilebilmektedir. Bu durum, kullanıcıların kullanım kurallarına uymamasından veya sosyal medya araçlarındaki güvenlik zaaflarından kaynaklanmaktadır.²⁵⁵

Sosyal medyada güvenlik sorunları nedeniyle kişilik hakkının ihlali başka kullanıcılar ve üçüncü kişiler tarafından gerçekleşmektedir. Bu ihlallerin en basit örneği kullanıcıların sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesidir. Kullanıcıların sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi, bilgilerinin veya kişisel verilerinin saldırıya uğraması anlamına gelmektedir. Kullanıcı hakkındaki bilgiler veya kişisel veriler sosyal medya platformunda en fazla ihlal edilen kişilik hakkıdır.²⁵⁶ Kişisel veriler, kullanıcılar hakkındaki bilgilerden oluşmaktadır. Bu kavramın tanımı, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu²⁵⁷ md. 3/d' de "*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye*

²⁵⁵ KAYA (Sosyal Medya), s. 296; ARSLAN, s. 136; ÇAKIR, s. 176.

²⁵⁶ KAYA (Sosyal Medya), s. 296; ARSLAN, s. 136; ÇAKIR, s. 176.

²⁵⁷ Tarih: 07/04/ 2016, S. 29677, C. 57.

ilişkin her türlü bilgi” şeklinde yapılmıştır²⁵⁸. Kişisel veriler, hem bu kanunla hem de diğer kamu ve özel hukuk kanunlarıyla korunmaktadır.²⁵⁹

Kullanıcıların bilgilerinin ele geçirilmesi farklı yollarla yapılabilmektedir. Bu yollara kullanıcıların aldatılması veya bilişim teknolojileriyle gerçekleşen ihlaller örnek olarak gösterilebilir. Kullanıcıların aldatılması iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Bunlardan ilki sahte web siteleriyle yapılmaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar bu tür web sitelere giriş yapmak için profiller oluşturmaktadır. Bu durumda kullanıcılar farkında olmadan kişisel verilerini başkalarıyla paylaşmaktadır.²⁶⁰ Kullanıcıların profil oluşturması, güncel sosyal medya araçlarında da sorun teşkil edebilmektedir. Çünkü bu profiller kullanıcıların bilgilerinden oluşmaktadır. Sosyal medya araçlarında güvenlik eksikliğinin olması, bu bilgilerin başkalarının eline geçebilmesi demektir.²⁶¹

Kullanıcıların aldatılmasının ikinci şekli ise, başkalarının adına sahte hesapların açılmasıyla gerçekleşmektedir. Genellikle bu tür profiller ünlülerin, siyasilerin ve diğer kamuya mal olmuş kişilerin adına oluşturulmaktadır. Bu profiller aracılığıyla kullanıcılarla iletişime geçerek onların kişisel bilgileri elde edilebilmektedir. Sosyal

²⁵⁸ Kişisel Verilerin bu tanımı, “*Kişisel Verilerin İşlenmesi ve bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Hakkındaki 95/46/EC Sayı ve 24/10/1995 Tarihli Avrupa Birliği Yönergesi*”nden alınmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. **ÜNVER**, Yener, “Kişisel Verilerin Korunması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, S. 1, s. 163-196, Ocak 2008, s. 170-173) **ARSLAN**, s. 136-136; **YILMAZ**, Berkay, “Hukukta Yeni Bir Alan: Sosyal Medya Hukuku”, Hukuk Gündemi Dergisi, S. 1, 2015, s. 46.

²⁵⁹ Türk Ceza Kanunu md. 135: “*Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.*”

Türk Ceza Kanunu md. 136: “*Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”

²⁶⁰ **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 297-298; **ARSLAN**, s. 137; **ÇAKIR**, s. 176.

²⁶¹ **ARSLAN**, s.135.

medyada başkalarının adına açılmış hesaplar o adın sahibinin de kişilik hakkını ihlal etmektedir. Şöyle ki, inandırıcı olmak için kamuya mal olan kişilerin bilgileri, fotoğrafları ve diğer unsurları bu hesaplarda paylaşılmaktadır. Bu şekilde yapılan paylaşımlar kişinin ad, resim, özel hayat ve diğer kişisel değerlerine saldırı niteliği taşımaktadır.²⁶²

Kullanıcıların kişisel bilgilerine ve güvenliğine yönelik saldırılar sosyal medya platformlarında kullanılan “3. parti yazılımlar” ile de yapılabilmektedir. Bu yazılımlar kullanıcıların sosyal ağlara bağlılıklarının artması için kullanılmaktadır. “3. parti yazılımlar” sosyal ağlar tarafından resmen desteklenmeyen ve gizlilik politikası dışında tutulan yazılımlardır. Genellikle Flash veya Java gibi ara yüzlerde çalışmaktadır. Bu yazılımların kullanımını iyi bilen veya onu geliştiren kişiler kullanıcıların bilgileri için tehdit oluşturmaktadır.²⁶³

C. BİLİŞİM SUÇLARI NEDENİYLE OLUŞAN İHLALLER

Kullanıcılar oluşturdukları hesaplar ile sosyal medya araçlarının sunduğu hizmetlerden faydalanmaktadır. Bu hesaplar, kullanıcılar tarafından oluşturulmakta ve onların kişisel bilgilerini kapsamaktadır. Kullanıcıların hesaplarında yer alan bu bilgiler çoğunlukla gerçekleri yansıtmaktadır. Kişilerin sosyal medya hesaplarının üçüncü kişiler tarafından ele geçirilmesi, bilişim suçu ve kişilik hakkının ihlali olarak kabul

²⁶² Günümüzde birçok sosyal medya araçları kamuya mal olmuş kişilerin hesaplarının sahte hesaplardan ayırt edilmesi için “mavi onay rozeti” özelliğini kullanmaktadır. Bu özellik profillerin kişinin kendisine ait olduğunu göstermektedir. Mavi tık rozeti genellikle kamuya mal olmuş kişiler tarafından kullanılmaktadır. Bu sayede fake profiller kolayca ayırt edilebilmektedir. **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 297-298; **ÇAKIR**, s. 176.

²⁶³ **YAVANOĞLU**, Uraz/**SAĞIROĞLU**, Şeref/**ÇOLAK**, İlhami, “Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri ve Alınması Gereken Önlemler”, Gazi Üniversitesi Politeknik Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, s. 15-27, 2012, s. 21; **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 298; **ÇAKIR**, s. 177; **KAYA**, s. 192.

edilmektedir. Bu eylem, TCK md. 243’de hukuka aykırı olarak bilişim sistemine girme ve kalma suçu şeklinde düzenlenmektedir. Kullanıcıların hesaplarının ele geçirilmesi, onların bilgilerinin, resimlerinin, adlarının ve diğer kişisel değerlerinin de ihlal edilmesi demektir.²⁶⁴

Türk Ceza Kanunu md. 244’te *“bilişim sisteminin engellenmesi, bozulması, buradaki verilerin yok edilmesi, değiştirilmesi, erişilmez kılınması, sisteme verilerin yerleştirilmesi ve sistemdeki verilerin başka bir yere gönderilmesi”* gibi faaliyetler bilişim suçları olarak kabul edilmektedir. Kullanıcıların sosyal medya hesapları şifrelerinin, kişisel bilgilerinin değiştirilmesi, fotoğrafları veya mesajlaşmalarının başka yerlere gönderilmesi ve bu gibi diğer eylemlerin yapılması, onun kişilik hakkına saldırı niteliği taşımaktadır. Çünkü burada kişinin ad, kişisel veri, resim, özel hayat, özgürlük ve diğer kişisel değerleri ihlal edilmektedir.²⁶⁵

Bilişim suçları kullanıcıların sanal oyun dünyalarında oluşturdukları avatarların veya figürlerin ele geçirilmesiyle de gerçekleşebilmektedir. Avatarlar, kullanıcıların sanal ortamdaki figürüdür. Bu figürler kullanıcılar tarafından oluşturulmakla birlikte onların bilgilerini, özelliklerini taşımaktadır. Avatarların başkaları tarafından ele geçirilmesi kullanıcının kişilik hakkının ihlal edilmesi demektir. Bu eylem, doktrinde hem Türk Ceza Kanunu hem de Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında suç olarak kabul edilmektedir. Avatarların çalınması kişisel verilerin çalınması anlamına gelmektedir. Bu durumda bilişim suçu işleyen kişi TCK md. 244/f. 2 kapsamında cezai sorumluluk taşımaktadır²⁶⁶. Bundan başka kullanıcıların avatarlar aracılığıyla maddi

²⁶⁴ KAYA, s. 192; KAYA (Sosyal Medya), s. 298; ARSLAN, s. 137; ÇAKIR, s. 177.

²⁶⁵ KAYA (Sosyal Medya), s. 298-299; ÇAKIR, s. 177; KAYA, s. 192.

²⁶⁶ Türk Ceza Kanunu md. 244/f. 2: *“Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”*

gelir elde etmesi de mümkündür. Türk Ceza Kanunu md. 244/f. 4'te ise bu durumun sadece başkalarına haksız çıkar sağlaması halinde, uygulanabilecek cezalar düzenlenmektedir.²⁶⁷

Avatarın, kullanıcının fikri faaliyetinin ürünüdür. Şöyle ki, avatarların oluşumu kullanıcıların fikir ve istekleri doğrultusunda gerçekleşmektedir. Kullanıcı ile sosyal medya sunucusu arasında sözleşmede de belirtildiği üzere avatar üzerindeki telif hakkı onu yaratan kullanıcıya aittir. Avatar, kullanıcının yarattığı eser olarak da kabul edilebilmektedir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda eser sahibiyle ilgili yapılan düzenlemeler bu görüşü desteklemektedir²⁶⁸. Bu durumda avatarın çalınması kullanıcının fikri haklarına karşı suç şeklinde de değerlendirilmektedir.²⁶⁹

Aynı zamanda, kullanıcılar sosyal medya hesapları veya avatarlar aracılığıyla para da kazanabilmektedir. Bu tür içeriklerin başkaları tarafından ele geçirilmesi, kullanıcının maddi zarara uğramasına sebep olmaktadır. Bu durumda kullanıcı zararının giderilmesi için maddi tazminat davası açma hakkına sahiptir.²⁷⁰

Kullanıcının hesabının ele geçirilmesi, onun sanal ortamdaki çevresinin de zarara uğramasına sebep olabilmektedir. Bu durum, kullanıcının sanal ortamdaki çevresinin dolandırılması veya onlarla ilgili bilgilerin elde edilmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir. Örneğin, kullanıcının arkadaşlık listesindeki kişilere mesaj atarak, zor durumda olduğunu, maddi desteğe ihtiyacının olduğunu belirterek onlardan

²⁶⁷ KAYA (Sosyal Medya), s. 299; KAYA, s. 192-193.

²⁶⁸ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 1/B : “ Eser sahibi: Eseri meydana getiren kişiyi ifade eder.”

²⁶⁹ KAYA (Sosyal Medya), s. 299-300; KAYA, s. 193; BEŞİROĞLU, Akın, Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar, APB Yayınları, Ankara 2002, s. 121; ATEŞ, Mustafa, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Doktora Tezi, Ankara 2002, s. 61.

²⁷⁰ KAYA (Sosyal Medya), s. 300; KAYA, s. 193.

paralar alınabilmektedir. Bunun yanı sıra, arkadaşlarıyla kullanıcının kendisi gibi mesajlaşarak veya onlara virüs gibi zararlı, casus yazılımlar göndererek bilgiler elde edilebilmektedir.²⁷¹

İnsanlar sosyal medyada sohbet etmek, mesajlaşmak ve haberleşmek gibi faaliyetler yapmaktadır. Bilişim suçları nedeniyle bu faaliyetlerin engellenmesi haberleşme özgürlüğünün ihlal edilmesi demektir. Bundan başka, haberleşmelerin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi veya başkalarıyla paylaşılması kullanıcıların haberleşme gizliliğine saldırı niteliği taşımaktadır. Türk Ceza Kanunu md. 124 ve 132’de düzenlenen haberleşme özgürlüğü ve haberleşme gizliliğinin ihlali kişilik hakkı kapsamında da suç teşkil etmektedir.²⁷²

Günümüzde kişilerin konuşmalarının taraflardan izinsiz kaydedilmesi ve sosyal medya platformlarında paylaşılması, en yaygın olan kişilik hakkı ihlallerindendir. Kişiye karşı bu tür eylemlerin yapılması, onun haberleşme gizliliğini ihlal etmektedir. Kişinin haberleşme gizliliğinin ihlal edilmesi, “*kişiler arası konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması*” başlığı altında TCK md. 133/f. 3’de düzenlenmektedir. Bundan başka, kişilerin sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi, onların özel hayatın gizliliğini de ihlal etmektedir. Bu durumda, kişinin özel hayatına ait resimler veya mesajlar başkalarının eline geçmektedir. Bu içeriklerin bilişim teknolojileriyle elde edilmesi ve başkalarıyla paylaşılması TCK md. 134’te özel hayatın gizliliğinin ihlali olarak suç teşkil etmektedir.²⁷³

Bilişim suçları, kullanıcıların rızası dışı, klavye dinleme sistemleri, virüsler, truva atları, şifre kırma gibi bilişim teknolojileriyle gerçekleştirilmektedir. Bilişim

²⁷¹ KAYA (Sosyal Medya), s. 300-301; ÇAKIR, s. 177; KAYA, s. 194.

²⁷² KAYA (Sosyal Medya), s. 301; ÇAKIR, s. 177-178; KAYA, s. 194.

²⁷³ KAYA (Sosyal Medya), s. 301-302; ÇAKIR, s. 178; KAYA, s. 194-195.

teknolojileri kullanılarak, kişisel bilgi veya verilerin elde edilmesi, kaydedilmesi ve paylaşılması mümkündür. Kullanıcıların kişisel verilerine karşı bu tür eylemlerin yapılması, TCK md. 135 kapsamında suç olarak kabul edilmektedir. Bu maddenin ikinci fıkrasında kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırkı kökenlerine, hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin kişisel verilerin kaydedilmesi suçun artmasını sağlayan sebepler olarak düzenlenmektedir. Bundan başka kişisel verilerin bilişim teknolojileriyle ele geçirilmesi ve paylaşılması ise TCK md. 136 kapsamında da suç teşkil etmektedir. Aynı zamanda, bu eylemler kişilik hakkına karşı işlenmiş suç niteliğindedir.²⁷⁴

Kullanıcıların paylaştığı içeriklerin başkaları tarafından kullanılmasıyla ilgili doktrinde bazı tartışmalar yer almaktadır. Bir taraf, içeriklerin kullanıcının rızasıyla paylaşımının ve başkaları tarafından kullanımının hukuka uygun olduğu görüşünü savunmaktadır²⁷⁵. Burada kamuya mal olan kişilerin herkese açık yaptığı paylaşımlar esas alınmaktadır. Diğer görüş ise, bu konumdaki kişilerin giz alanları istisna olmakla, paylaşımlarının kimler tarafından ve hangi amaçla kullanılacağına dair açık rızanın olması gerektiğini söylemektedir²⁷⁶. Bunlara ilave olarak, paylaşılan içeriklerin kullanımı için her zaman iznin gerektiği ve bu iznin de her durumda hukuka uygunluk olarak kabul edilmeyeceği görüşü de doktrinde yer almaktadır²⁷⁷. Paylaşımların herkese açık yapılması, onların başkaları tarafından kullanımına izin vermek demektir. Bu yüzden, bu tür paylaşımların kullanılması için iznin gerekli olmadığı kanaatindeyim.

²⁷⁴ **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 302; **KAYA**, s. 195; **ÇAKIR**, s. 177-178.

²⁷⁵ **KARAGÜLMEZ**, Ali, Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri, 3. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011, s. 354.

²⁷⁶ **DÜLGER**, Murat Volkan, Bilişim Suçları ve İnternet Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 608.

²⁷⁷ **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 303.

Sosyal medyada paylaşımlar herkese açık veya belirli kişilerin görebileceği şekilde yapılabilmektedir. Belirli kişilerin görebileceği paylaşımların bu listede olmayan kişiler tarafında kullanılması hukuka aykırı eylem olarak kabul edilmektedir. Listede olmayan kişiler, hem diğer sosyal medya kullanıcılarından hem de sosyal medyayla bağlantısı olmayan kişilerden oluşmaktadır. Her iki konumda olan kişilerin içerikleri görmesi kullanıcı tarafından engellenmektedir. Onların içeriği elde etmesi suç teşkil etmektedir. Çünkü bu tür içeriklerin elde edilmesi kullanıcının kişilik hakkının ihlali anlamına gelmektedir.²⁷⁸

Yukarıda da söylediğimiz gibi, paylaşımların herkese açık yapılması, paylaşımın kullanımı için rızanın olduğu anlamına gelmektedir. Ancak bu tür paylaşımların reklam amaçlı kullanılması için kullanıcının rızası gerekmektedir. Bundan başka, paylaşımların herkese açık yapılması, her zaman hukuka uygunluk sebebi olmamaktadır. Kullanıcıların rızası olsa bile, onların paylaşımlarının kullanıcıya karşı hukuka aykırı eylemlerde kullanılması TMK md. 23 kapsamında hukuk aykırı eylem olarak kabul edilmektedir.²⁷⁹

Sosyal medya kullanıcıları farklı yaş kategorisindeki insanlardan oluşmaktadır. Kullanım sözleşmelerinde kullanıcıların minimum yaş sınırı on üç olarak düzenlenmektedir. Çocuk kullanıcılar suçlular tarafından kolayca kandırılabilir. Bu tür insanlar çocuk kullanıcıların arkadaşları gibi davranarak onlardan bilgiler elde edebilmekte ve onlara kendi amaçları doğrultusunda eylemler yaptırabilmektedirler. Bundan başka, çocuk kullanıcılarla cinsel içerikli konuşmalar yaparak onların müstehcen görüntüleri kaydedebilmektedir. Bu durum, TCK md. 226 kapsamında suç teşkil etmektedir. Müstehcenlik başlığıyla düzenlenen bu maddede, bu tür görüntülerin

²⁷⁸ KAYA, s. 196; KAYA (Sosyal Medya), s. 303.

²⁷⁹ KAYA (Sosyal Medya), s. 304; KAYA, s. 197.

üretimi, çoğaltılması, satışı, depolanması, başkalarıyla paylaşılması, yayınlanması veya bu yayınlanmaya aracı olması suç olarak kabul edilmektedir. Bu tür çirkin eylemler, aynı zamanda çocukların kişisel değerlerine de saldırı niteliği taşımaktadır. Burada çocukların rızasının veya ayırt etme gücünün olması eylemin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz.²⁸⁰

II. SOSYAL MEDYA SUNUCUSU TARAFINDAN YAPILAN İHLALLER

Sosyal medya, kullanıcıların bilgilerinden oluşan bir depoya benzemektedir. Bu depoda kullanıcılar, onların faaliyetleri, ilişkileri hakkında ve diğer bilgiler yer almaktadır. Deponun güvenliğiyle ilgili önlemler sosyal medya sunucusu tarafından alınmaktadır. Ancak sosyal medya sunucusunun kendisi de bu güvenlik önlemlerini ihlal edebilmektedir. Bu tür ihlaller, sunucunun sorumluluklarını yerine yetirmemesi, güvenlik sorunları ve diğer eylemlerden oluşmaktadır.

A. SOSYAL MEDYA SUNUCUSU İLE KULLANICI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sosyal medya sunucusu ile kullanıcı arasındaki uyumsuzlukların çözümü için her iki tarafın hak ve sorumluluklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu hak ve sorumlulukların belirlenmesinde sosyal medya sunucusu ile kullanıcı arasındaki ilişki önemli rol oynamaktadır.²⁸¹

Günümüzde sosyal medya sunucuları kendi kuralları doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Bu kurallar sosyal medya sunucuları tarafından kullanıcılara kullanım veya hizmet sözleşmeleri şeklinde belirtilmektedir. Kullanıcılar sözleşmeyi kabul ettikten sonra sosyal medya araçlarını kullanabilmektedir. Genellikle sözleşmelerde

²⁸⁰ **KAYA (Sosyal Medya)**, s. 304-305; **ÇAKIR**, s. 179; **KAYA**, s. 197.

²⁸¹ **KAYA**, s. 172; **KAYA**, Mine, “Sosyal Medya Hizmet Sağlayıcının Kişilik Hakkı İhlalleri ve Sorumluluğu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 10, S. 108, Ağustos 2015, s. 66-75, s. 67; **ÇAKIR**, s. 166.

sosyal medya sunucusunun sunduğu hizmet ve kullanıcıların bu hizmetlerden faydalanmasıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Sosyal medya sunucusu ile kullanıcı arasındaki yapılan sözleşme, taraflar arasındaki hak ve sorumlulukları belirlemektedir. Bundan başka sözleşmenin içeriği sosyal medya sunucusu tarafından değiştirilebilmektedir. Bu eylem kullanıcılara bildirilerek veya onlardan habersiz yapılabilmektedir. Kullanıcıların çoğunun sözleşmeyi okumaması veya hiç kimsenin okuduğu sözleşmeyi daha sonra kontrol etmemesi bu olayın sunucuların yararına sonuçlanmasına sebep olmaktadır.²⁸²

Kullanım sözleşmelerindeki sorumluluk sınırlandırılması veya sorumsuzluk şartları ile hukuka aykırı eylemlerde sosyal medya sunucusunun sorumlu olmadığı veya kısmen sorumlu olduğu belirtilmektedir. Ancak bu durum her zaman geçerli olmamaktadır. Şöyle ki, hukuka aykırı eylemin sunucunun açıkça ihmali sonucu gerçekleşmesi sorumsuzluk şartını ortadan kaldırmaktadır. Şöyle ki, Türk Borçlar Kanunu md. 115'te kişinin ağır kusurunun olması onun önceden yaptığı sorumsuzluk sözleşmesini hükümsüz kılmaktadır.²⁸³

Sosyal medya sunucusu kullanım sözleşmelerinin sebep olduğu uyuşmazlıklarda tahkim şartına yer vermektedir. Bu tür uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak hukuk kuralları ve mahkemeler sosyal medya sunucusu tarafından belirlenebilmektedir. Kullanım sözleşmeleri tek bir hukuka veya coğrafi bölgeye göre düzenlenmemektedir. Burada kullanıcıların yaşadığı ülkenin veya bölgenin hukuk kuralları da yer almaktadır. Sosyal medya sunucuları farklı ülkelerde farklı isimlerle hizmet sunabilmektedir. Bu

²⁸² KAYA, s. 172; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 67.

²⁸³ Türk Borçlar Kanunu md. 115 : “Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.” KAYA, s. 173; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68; ÇAKIR, s. 166.

durumda uygulanacak hukuk kuralları da farklı olabilmektedir. Genellikle Amerika Birleşik Devletleri dışındaki ülkelerde İngiliz Hukuku geçerli hukuk olarak kabul edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise kendi hukuk kuralları uygulamaktadır.²⁸⁴

Kullanım sözleşmeleri genellikle İngilizce düzenlenmektedir. Her ne kadar kullanıcıların kendi dillerine çevirisi mahkemeler tarafından kabul edilse de, kullanım sözleşmelerinde İngilizce versiyonun esas olduğu belirtilmektedir. Bu durumda kullanıcının hak ve sorumluluklarını okuyup anlaması için İngilizce bilmesi gerekmektedir. Zaten kullanım sözleşmeleri kullanıcılar tarafından pek fazla okunmamaktadır. İngilizce bilmeyen kullanıcıların da buraya dahil olması, sözleşme kurma iradesi olumsuz yönde etkilenen kullanıcı sayısının artması demektir.²⁸⁵

Sosyal medya sunucusuyla kullanıcılar arasındaki kullanım sözleşmesi içerik olarak geniş bir sözleşmedir. Burada kullanım şartları, gizlilik ve veri kullanımı şartları, güvenlik şartları, reklam ve ticari içerik şartları, fikri mülkiyet şartları gibi hükümler yer almaktadır.²⁸⁶

B. SOSYAL MEDYA KULLANIM ŞARTLARI

Kullanım şartları, sosyal medya araçlarının hukuka aykırı kullanımını önleyen ve güvenli ortam oluşmasını sağlayan kurallardan oluşmaktadır. Burada kullanıcıların başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyması sağlanmaktadır.²⁸⁷

²⁸⁴ KAYA, s. 173; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68; ÇAKIR, s. 166.

²⁸⁵ KAYA, s. 173-174; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68; ÇAKIR, s. 166.

²⁸⁶ KAYA, s. 172; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 67; ÇAKIR, s. 166.

²⁸⁷ KAYA, s. 174; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68; ÇAKIR, s. 167.

Sosyal medya araçlarında kullanım şartları farklı isimlerde düzenlenmektedir. Bu isimler, “topluluk kuralları (community rules)”, “topluluk standartları (community standards)”, “kullanım şartları (terms of use)” şeklinde olmaktadır. Kullanım şartları, içerikle ve sosyal medya araçlarının kullanımıyla ilgili olabilmektedir. İçerikle ilgili şartlar hukuka aykırı paylaşımların yapılmasını önleyen kurallardan oluşmaktadır. Burada kullanıcı için belli yasaklar düzenlenmektedir. Bu yasaklar genellikle kullanıcıların hak ve özgürlüklerini koruyan, sosyal medya araçlarının doğru veya güvenli kullanımını sağlayan kuralları kapsamaktadır. Sosyal medya araçlarının kullanıcı çıkarları doğrultusunda kullanımını önleyen kurallar ise kullanıma ilişkin şartlar bölümünde yer almaktadır. Bu kurallar sosyal medya sunucusunun sunduğu hizmetle ilgili olmaktadır. Burada hizmetin hukuka aykırı kullanımı sunucu tarafından yasaklamaktadır. Hem içerikle hem de kullanımla ilgili şartlar kullanıcının hak ve özgürlüklerini kısıtlayan kurallar olarak kabul edilmemektedir. Çünkü kullanıcı sosyal medyada başkalarının hak ve özgürlüklerini ihlal etmeyerek, kendi fikir ve görüşlerini özgürce ifade edebilmektedir.²⁸⁸

Sosyal medyada içerik ve kullanımla ilgili şartlar kullanıcılar tarafından ihlal edilebilmektedir. İçerikle ilgili şartların ihlal edilmesi durumunda sunucu bazı yaptırımlar uygulamaktadır. Bu yaptırımlar içeriğin silinmesi veya içeriğe erişim engellenmesi şeklinde olabilmektedir. Kullanım şartlarını ihlal eden hesap sunucu tarafından engellene, askıya alınabilir veya silinebilmektedir. Tüm bu işlemlerin yapılması için sosyal medya sunucusunun bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kullanıcı bilgilendirmeyi form doldurmak, sunucuya bildirim yollamak ve diğer bu gibi

²⁸⁸ KAYA, s. 174; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68; ÇAKIR, s. 167.

yöntemlerle yapabilmektedir. Bu bilgilendirmeler her zaman olumlu sonuçlanmamaktadır. Bu gibi durumlarda ise kullanıcı mahkemeye başvurmaktadır.²⁸⁹

C. GİZLİLİK VE VERİ KULLANIM ŞARTLARI

Sosyal medya araçları kayıt olduktan veya hesap oluşturulduktan sonra kullanılabilir. Bu durumda kullanıcıların kişisel veri ve bilgileri sosyal medya sunucuları tarafından toplanmaktadır. Bu işlemler sunucuların belirlediği gizlilik şartları kapsamında gerçekleşmektedir. Kullanıcıların kişisel veri ve bilgileri kendilerinden, başka kullanıcılardan ve “çerezler (cookies)”²⁹⁰ gibi uygulamalardan elde edilebilmektedir. Kullanıcıların kişisel veri ve bilgilerini paylaşması kayıt olmak, paylaşımlar veya yorum yapmak, arkadaş eklemek, ilişki durumunu belirtmek ve bu gibi diğer yöntemlerle gerçekleşmektedir. Burada kullanıcı kendisiyle ilgili kişisel verileri ve bilgileri sunucuyla paylaşmaktadır. Kişisel verilerin ve bilgilerin elde edilmesinin diğer bir yöntemi ise başka kullanıcıların paylaştığı bilgilerin toplanmasıdır. Bu yöntem toplu fotoğraf paylaşımı, gruba ekleme veya etiketleme gibi işlevlerden oluşmaktadır. Bundan başka, kişisel verilerinin ve bilgilerinin elde edilmesi çerezler ve diğer uygulamalar aracılığıyla da yapılabilir. Sosyal medyada çerezler kullanıcının işinin kolaylaşmasını sağlamaktadır. Kullanıcılar sosyal medyada web site, sayfa ismi veya şifre yazmak gibi işlemleri tek seferde yapabilmektedir. Çünkü bu işlemler çerezler aracılığıyla kaydedilmekte ve sonrasında kullanıcıya hatırlatılmaktadır. Çerezler kullanıcılar için faydalı bir uygulama olsa da, bu uygulama sayesinde kaydedilen kişisel veri ve bilgilerin başkalarının eline geçmesi büyük risk teşkil etmektedir. Bu risk kullanıcılar tarafından önlenebilmektedir. Şöyle ki, kullanıcılar

²⁸⁹ KAYA, s. 175; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 68-69; ÇAKIR, s. 167-168.

²⁹⁰ Çerezler, kullanıcının bilgisayarında depolanan ve ona ait olan bilgilerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://www.whatarecookies.com/> , Erişim Tarihi: 08.07.2019.

ayarlar seçeneğinden çerez kullanımını durdurabilmektedir. Ancak bu durumda sosyal medya araçlarının kullanımında birçok eksikler oluşmaktadır. Başka bir deyimle, çerezlerin kullanımı sosyal medya sunucuları tarafından kullanıcılara nerdeyse dayatılmaktadır.²⁹¹

Kullanıcıların kişisel verileri ve bilgileri sosyal medya sunucularının bulunduğu ülkelerde toplanmaktadır. Toplanan kişisel veriler ve bilgiler sosyal medya sunucuları tarafından farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bunlara örnek olarak kullanıcıların kişisel verilerinin ve bilgilerinin başkalarıyla paylaşılması ve bu bilgilerin reklam amaçlı kullanılması gösterilebilir. Sosyal medya sunucuları bu işlemlerle ilgili kullanıcıları anlaşılmaz bir şekilde bilgilendirmektedir. Burada sunucular kendilerini kullanım sözleşmesinde yer alan kurallar ile korumaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar kullanım sözleşmeleriyle kişisel verilerinin ve bilgilerinin sunucular tarafından paylaşımına izin vermektedir. Sosyal medya sunucularına göre kullanıcıların kişisel verileri ve bilgileri sadece onlara yönelik hizmetlerin gelişiminde ve güvenli ortamın oluşturulmasında kullanılmaktadır. Kişisel veri ve bilgilerin paylaşımı şirketler, devletler ve diğer sosyal medya sunucuları kapsamında yapılabilmektedir. Bu durum her ne kadar kullanıcının rızasıyla gerçekleşse de, kişisel verilerin ve bilgilerin hukuka aykırı eylemler için kullanılması riski bulunmaktadır²⁹². Sosyal medya sunucuları kullanıcıların kişisel

²⁹¹ **KAYA**, s. 175-176; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 69; **ÇAKIR**, s. 168-169.

²⁹² 2014 yılında profesör Aleksandr Kogan Facebook üzerinden Amerikalı kullanıcıların belli ücret karşılığında kişilik testi yapmalarını sağlamıştır. Bu testler sayesinde Kogan hem kullanıcılarla hem de onların arkadaşlarıyla ilgili kişisel veri ve bilgileri elde etmiştir. Bu veri ve bilgiler sahibi olduğu Global Science Research tarafından belli özelliklere göre gruplaştırılmıştır. Facebook ise bu işlemlerin kendilerinin ve kullanıcıların izni doğrultusunda gerçekleştiğini belirtmiştir. Daha sonra toplanan kişisel veri ve bilgiler siyasi danışmanlık şirketi Cambridge Analytica'ya satılmıştır. 2016 yılındaki ABD başkanlık seçimlerinde ve İngiltere'nin Brexit kararının alınmasında bu kişisel veri ve bilgilerin kullanımıyla ilgili söylentiler yer almaktadır. Tüm bu iddiaları reddeden şirket 2018 yılında

verilerini ve bilgilerini genellikle reklam politikaları doğrultusunda kullanmaktadır. Burada kullanıcıların ilgi alanları esas alınmaktadır.²⁹³

Bundan başka, kullanıcıların kişisel verilerinin ve bilgilerinin toplanması onların haberleşme özgürlüğünü de ihlal edebilmektedir. Kullanıcılar e-posta adreslerini ve şifrelerini girerek kayıt işlemini yapmaktadır. Bu durumda kullanıcıların e-posta adres defterleri veya yaptığı yazışmalar sosyal medya sunucusu tarafından taranabilmektedir.²⁹⁴

Kişiler sosyal medyada kendileriyle ilgili her şeyi paylaşabilmektedir. Kullanıcıların kendileri ve diğer kullanıcılar tarafından yapılan bu paylaşımlar onlar hakkında bilgilerin öğrenilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bilgilerin elde edilmesiyle birlikte bu bilgilerin nasıl kullanılacağı da önemli risk teşkil etmektedir. Çünkü sosyal medyada kullanıcılardan farklı olarak sosyal medya sunucuları için sınırlandırma bulunmamaktadır. Sosyal medya sunucuları bilgileri kullanıcılara haber vermeden devlet ve özel kurumlar ile paylaşabilmektedir. *Pohle*'ye göre bu eylemlerin gerçekleşmesi kullanıcıların kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaktadır. Bunun

kapanmıştır. Konuyla ilgili Facebook kullanıcılardan özür dilese de, Federal Ticaret Komisyonu tarafından soruşturmaya tabii tutulmuştur. (en.wikipedia.org/wiki/Cambridge_Analytica Erişim Tarihi: 14.07.2019, www.bbc.co.uk/search?q=Cambridge+Analytica&sa_f=search-product&scope=Erişim Tarihi: 14.07.2019).

²⁹³ **KAYA**, s. 177; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 69-70; **GÜRSES**, Binnur, Sosyal Paylaşım Ağlarında Kişisel Verilerin Güvenliği; Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Uzmanlık Tezi, Ağustos 2013, Ankara, s. 53.

²⁹⁴ **KAYA**, s. 177-178; **YAVANOĞLU/SAĞIROĞLU/ÇOLAK**, s. 24; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 70; **ÇAKIR**, s. 169.

önlenmesi için yapılacak ilk iş, sosyal medya sunucularının bu tür ilişkilerin dışında yer almasıdır.²⁹⁵

Kullanıcılar paylaşımlarıyla kişisel veri ve bilgilerini sosyal medya sunucularının yetkisine sunmaktadır. Şöyle ki, hesap kapatılsa veya silinse bile paylaşımlar sosyal medya sunucusu tarafından saklanılabilmektedir. Sosyal medya sunucuları bu paylaşımları ortak paylaşımlar olarak değerlendirmektedir. Buna sebep olarak da, paylaşımlara yapılan yorumlar veya beğeniler gösterilmektedir.²⁹⁶

D. GÜVENLİK ŞARTLARI

Sosyal medyada kullanıcıların kişilik haklarının ihlal edilmesini sağlayan etkenlerden biri de güvenlik şartlarına uyulmamasıdır. Kullanıcılardan kayıtlarını tamamlamaları için sunucunun düzenlediği güvenlik şartlarına uyulması da istenmektedir. Bu şartlara örnek olarak başkalarıyla ilgili bilgilerin toplanmaması, platforma virüs ve kötü yazılımların yüklenmemesi, sisteme yönelik kötü saldırıların yapılmaması ve başkalarının hesaplarının ele geçirilmemesi gösterilebilir.²⁹⁷

Kullanıcılar kişisel bilgilerine başkalarının erişimini şifreler aracılığıyla önleyebilmektedir. Bu şifreler kullanıcılar tarafından belirlenmektedir. Kullanıcılar şifrelerinin başkalarıyla paylaşılmaması yönünde sosyal medya sunucuları tarafından

²⁹⁵ **KAYA**, s. 178; **POHLE**, Jörg, “Social Networks, Functional Differentiation of Society and Data Protection”, arXiv: 1206.3027v1 [cs.CY] 14 June 2012, s. 5; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 70.

²⁹⁶ **KAYA**, s. 177; **GÜRSES**, s. 55-56; **YAVANOĞLU/SAĞIROĞLU/ÇOLAK**, s. 22; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 70; **ÇAKIR**, s. 169.

²⁹⁷ **KAYA**, s. 179; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 70-71; **ÇAKIR**, s. 169.

uyarılmaktadır. Bundan başka kullanıcılara şifreleri uzun veya tahmin edilmesi zor olması gibi yükümlülükler de kullanıcılara yüklenmektedir.²⁹⁸

Sosyal medyada güvenlik nedeniyle kişilik haklarının ihlalinde kullanıcı kadar sunucu da sorumluluk taşımaktadır. Sosyal medya sunucuları kullanıcıların kişisel veri ve bilgilerini korumakla görevlidir. Kullanıcılar bu durumda sunucunun yeterli güvenlik önlemleri almaması ve diğer konularla ilgili mahkemeye başvuru yapabilmektedir. Ancak bu başvurular çoğu zaman olumsuz sonuçlanmaktadır. *Kaya*’ya göre, konuyla ilgili çok sayıda başvuruların olma ihtimali, sosyal medya araçlarını her iki tarafın da kullanıyor olması ve sosyal medya araçlarının ekonomik, istihbarat ve vergisel faydası bu durumun sebeplerindendir. Bundan başka, ABD gibi bazı ülkelerde konuyla ilgili mahkemeye başvurunun zor ve ücretli olması bu sebeplere ilave edilebilir.²⁹⁹

E. REKLAM VE DİĞER TİCARİ İÇERİK ŞARTLARI

Reklam ve diğer ticari içerik şartları sosyal medya sunucularının konuyla ilgili politikalarını belirlemektedir. Sosyal medyada yer alan reklam ve ticari içerikler bu şartlar ile düzenlenmektedir. Bu şartlar reklamların yalan, aldatıcı ve hileli olmaması, müstehcen görüntüler içermemesi, başkalarının fikri haklarını ihlal etmemesi, hukuk kurallarına uygun yapılması ve bu gibi diğer yükümlülükleri kapsamaktadır.³⁰⁰

Kullanıcıların kişisel verileri ve bilgileri sayesinde reklamlar kişiselleştirilmektedir. Sosyal medya sunucuları kullanıcılara onların ilgi alanlarına, ihtiyaçlarına ve bulunduğu yere uygun reklamlar göstermektedir. Bunun için kullanıcıların kişisel bilgileri, paylaşımları, yaptıkları aramaları, GPS aracılığıyla

²⁹⁸ KAYA, s. 180; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 71.

²⁹⁹ KAYA, s. 180; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 71; ÇAKIR, s. 170; GÜRSES, s. 57.

³⁰⁰ KAYA, s. 181; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 71; ÇAKIR, s. 170.

konum paylaşımları ve diğer faaliyetleri çerezlerle kaydedilmektedir. Kaydedilen bu faaliyetler doğrultusunda profiller oluşturulmaktadır. Daha sonra kullanıcıların sosyal medyada yaptığı faaliyetler, bu profillere eklenmektedir. Böylelikle, kişilere gösterilecek reklamlar sosyal medya sunucuları tarafından belirlenebilmektedir. Günümüzde bu eylemler “çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarıyla” yapılmaktadır. Çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamaları, reklam sektöründe çok yaygın kullanılmaktadır. Bu yöntem daha çok sosyal medya sunucularıyla ticari şirketlerin menfaatlerine hizmet etmektedir. Çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarıyla kullanıcıların kişilik hakları da ihlal edilebilmektedir. Şöyle ki, kullanıcıların kişisel bilgileri izinsiz olarak çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarında depolanmaktadır. Sosyal medya sunucuları ise kullanım sözleşmelerinde bulunan kurallar ile bu durumun kendileriyle ilgili olmadığını söylemektedir.³⁰¹

Çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarının konusu kullanıcıların internet ortamında yaptığı faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu faaliyetler kullanıcıların kişisel veri ve bilgileri olarak kabul edilmektedir. Çevrimiçi davranışsal uygulamalarla elde edilen bu değerler aynı zamanda maddi değere sahip soyut bir varlık olarak da

³⁰¹ Çevrimiçi davranışsal reklamcılık uygulamalarının kullanıcıların kişilik hakkını ihlal etmesine örnek olarak 2000’li yıllarda Target Company’nin uyguladığı yöntem gösterilebilir. Burada Target Company, müşterilerinin internette yaptığı faaliyetler doğrultusunda onlara kendi ürünlerinin tanıtımını yapmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://pazarlamasyon.com/hamileden-once-hamileligi-bilen-marka-target/>, Erişim Tarihi: 15.07.2019.

KAYA, s. 181-182; **SLOOT**, Bart Van Der/**BORGESİUS**, Fredrik Zuiderveen, Chapter 4: “Google and Personal Data Protection”, Google and Law, Editor: Aurelio Lopez-Tarruella, Universiteit Van Amsterdam, 2012, s. 76; **KESER BERBER**, Leyla, Çevrimiçi Davranışsal Reklamcılık (Online Behavioral Advertising) Uygulamaları Özelinde Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, İstanbul 2014, s. 23-26; **KAYA (Terazi Hukuk Dergisi)**, s. 71; **ÇAKIR**, s. 171.

nitelendirilmektedir. Bu uygulamalar aracılığıyla hem kullanıcılara ait bir varlık izinsiz kullanılmakta hem de kişisel mahremiyetleri ihlal edilmektedir.³⁰²

Çerezler aracılığıyla kullanıcıların kişisel verileri kaydedilerek onlara uygun reklamlar gösterilmektedir. Kullanıcılar bu reklamları ayarlar seçeneğinden çerezler uygulamasını durdurarak kısmen önleyebilmektedir. Bu durum hem sonuç olarak hem de sosyal medyayı kullanım açısından iyi bir seçenek değildir. Çünkü çerezler uygulamasının durdurulması, sosyal medya kullanımında bazı aksaklıkların oluşmasına sebep olabilmektedir. Bu aksaklıklar genellikle video izlerken ortaya çıkmaktadır. Günümüzde kullanıcılar bu işlem için “youronlinechoices.com” web sitesini kullanabilmektedir. Kullanıcılar bu web sitesi aracılığıyla gösterilecek reklamları istedikleri şekilde düzenleyebilmektedir. Burada yapılan işlemler “çevrimiçi davranışsal reklamcılık” için kullanılan çerezleri kapsamaktadır.³⁰³

Güncel sosyal medya araçları genellikle çevrimiçi sosyal ağ izleme yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntem kullanıcıların başka web siteleri ziyaret etmeleri, “*beğenmek (like)*” ve “*paylaşmak (share)*” gibi özellikleri kullanmalarıyla gerçekleşmektedir. Hatta bu izleme için kullanıcıların ilgili sosyal medya araçlarına üye olması bile gerekmemektedir. Kullanıcıların sadece o sosyal medya aracını kullanması veya ziyaret etmesi yeterli olabilmektedir. Bu sayede, sosyal medya araçları kayıt olurken kullanılan bilgileri önceden izlemeyle elde edilen bilgilerle eşleştirebilmektedir.³⁰⁴

³⁰² KAYA, s. 183-184; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 72; ÇAKIR, s. 172; SLOOT/BORGESIOUS, s. 85.

³⁰³ KAYA, s. 181-182; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 71; ÇAKIR, s. 171; Ayrıntılı bilgi için bkz.:www.youronlinechoices.com/ Erişim Tarihi: 16.07.2019.

³⁰⁴ KAYA, s. 184; KESER BERBER, s. 25-26; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 72; ÇAKIR, s. 172.

F. FİKRİ MÜLKİYET ŞARTLARI

Sosyal medyada fikri haklar hem kullanım sözleşmelerindeki kurallarla hem de özel hükümlerle korunmaktadır. Kullanım sözleşmelerinde paylaşımlarla ilgili telif, marka ve diğer fikri mülkiyet konuları genel olarak düzenlenmektedir. Burada kullanıcılardan fikri mülkiyete uygun paylaşımlar yapması istenmektedir. Fikri mülkiyet konularıyla ilgili özel hükümlerde ise ihlalin gerçekleşmesi sonucu yapılacak işlemler ve uygulanacak hukuk kurallarıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bu sebeple kullanıcılarının haklarını doğru şekilde savunabilmeleri ve süreci iyi yönetebilmeleri için bu kuralları önceden okumaları gerekmektedir.³⁰⁵

Sosyal medyada fikri mülkiyet ihlalleri genellikle kullanıcılar tarafından yapılmaktadır. Bu durumda sosyal medya sunucuları kullanıcılara karşı bazı yaptırımlar uygulamaktadır. Bu yaptırımlar ihlale neden olan içeriğe erişimin engellenmesi, hesabın bir süreliğine veya tamamıyla kapatılması, içerikten kazanılmakta olan gelirin durdurulması ve diğer şekillerde olabilmektedir. Kullanıcılar kadar olmasa da, sosyal medya sunucuları da fikri hakları ihlal edebilmektedir. Bu durumda hak sahibi kişinin talebiyle ilgili içeriklerin sosyal medya sunucularında yayımı engellenmektedir.³⁰⁶

Sosyal medya sunucuları kullanıcılar tarafından üretilen içerikler ve kullanıcıların diğer bilgileri üzerinde otomatik olarak telif hakkına sahip olabilmektedirler. Kullanım sözleşmelerindeki hükümler sayesinde bu içeriklerin paylaşımı, kopyalanması, çoğaltılması, ticarileştirilmesi ve bu gibi diğer konularda lisans hakkı sunuculara ait olmaktadır.³⁰⁷

³⁰⁵ KAYA, s. 185; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 73; ÇAKIR, s. 172.

³⁰⁶ KAYA, s. 185; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 73; ÇAKIR, s. 172.

³⁰⁷ KAYA, s. 185-186; KAYA (Terazi Hukuk Dergisi), s. 73.

§ 4. SOSYAL MEDYA YOLUYLA KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

Gerçek hayatta olduğu gibi sosyal medyada da kullanıcılar olumlu veya olumsuz eylemlerle karşılaşmaktadır. Bu olumsuz eylemlerin en başında kullanıcıların kişilik haklarının ihlali gelmektedir. Hatta sosyal medyada kişilik hakkı ihlallerinin gerçek hayattan daha fazla olduğunu söylenebilir. Sosyal medyada kişilik hakkı ihlalleri hem özel hukuk hem de konuyla ilgili diğer hukuk kuralları kapsamında düzenlenmektedir. Bu düzenlemelere ilave olarak, kişilik hakkını ihlal edenin ve kişilik hakkı ihlal edilenin kimliğiyle ilgili ayrımlar da yapılabilmektedir.

I. ÖZEL HUKUK KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

Kişilik hakkı özel hukuk kapsamında hem genel hem de özel düzenlemeler ile korunmaktadır. Genel düzenlemeler TMK md. 23, 24, 25 ve TBK md. 58'den oluşmaktadır. Kişinin kişilik hakkına yapılan saldırılarla ilgili açabileceği davalar TMK md. 25'te düzenlenmektedir. Buradaki davalar kusuru şart koşmayan (tespit, önleme, durdurma) ve kusuru şart koşan (maddi ve manevi tazminat³⁰⁸) davaları kapsamaktadır.³⁰⁹ Özel düzenlemelere ise TMK md. 26-27, 158, 174, TBK, md. 53-56, TTK md. 56 ve FSEK md. 14-19'da yer alan düzenlemeler örnek olarak gösterilebilir³¹⁰.

³⁰⁸ Manevi tazminatla ilgili düzenlemeler TBK md. 58'de de yer almaktadır.

³⁰⁹ KILIÇOĞLU (Şeref ve Haysiyet), s. 183; KAYA, 305; EREN, s. 803.

³¹⁰ Türk Medeni Kanunu md. 26-27'de adın üzerindeki haklar ve korunmasıyla, TMK md. 158/f. 2'de evliliğin butlanla sona ermesiyle, TMK md. 174'te boşanmadaki tazminat davalarıyla, TBK md. 53-56'da bedensel zarar ve ölümle, TTK md. 56'da haksız rekabete karşı ekonomik menfaatlerin korunmasıyla, FSEK md. 14-19'da ise fikir sanat eserleri üzerindeki manevi hakların korunmasıyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

A. TESPİT DAVASI

Tespit davası, TMK md. 25'te düzenlenen kişilik hakkını koruyucu davalar kapsamında yer almaktadır. Burada *“kişilik hakkına saldırının sona ermiş olsa bile etkilerinin devam ettiği”* durumlarda tespit davasının açılabilceği düzenlenmektedir. Bundan başka, adın korunmasıyla ilgili olan TMK md. 26'da da tespit davasına yer verilmektedir.³¹¹

Tespit davası, herhangi bir tazminat veya saldırının giderilmesi için değil, sadece hukuka aykırı bir eylemin saptanması için açılabilir. Başka bir ifade ile tespit davasında zarar ve kusur şartları aranmamaktadır.³¹²

Doktrinde tespit davasının açılabilmesi için saldırının sona ermesi şartı bazıları tarafından doğru bulunmamaktadır³¹³. Aynı zamanda, doktrinde saldırıyla ilgili önleme veya durdurma davalarının açılması durumunda, tespit davasının gerekli olmadığı görüşü de yer almaktadır³¹⁴. Herhangi bir saldırıyla ilgili önleme veya durdurma davasının açılması, saldırının gerçekleşebileceği veya gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Bu itibarla kanaatimizce bu gibi durumlarda tespit davasının açılmasının gerekli olmadığı kanaatindeyim.

³¹¹ KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 369; AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 398; KAYA, s. 329; TÜFEK, s. 141.

³¹² ÖNGÖREN, Gürsel, Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırlara Karşı Hukuki Başvuru Yolları, İstanbul 1996, s. 143; KILIÇOĞLU, s. 194; BELLİ, s. 84; KAYA, s. 330; AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 398; DURAL/ÖĞÜZ, s. 155.

³¹³ AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 399; TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, İstanbul 1992, s. 274.

³¹⁴ KILIÇOĞLU, s. 195; ÖZEL, s. 67; AKA, Beyza, “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 82, Mayıs 2017, S. 2, s. 254.

Kişilik hakkına saldırılar tespit davalarıyla hukuki açıdan tescil ettirilmektedir. Tespit davası, genel tespit davasının kişiliğin ihlali için özel olarak düzenlenen bir türü olarak kabul edilmektedir. Tespit davası açabilmek için kişinin hukuki yararının da olması gerekmektedir. Şöyle ki, kişiler kişisel değerleriyle ilgili hukuki korumayı diğer davalar ile temin edemediği durumlarda tespit davasına başvurabilmektedir.³¹⁵

Kişilik hakkını ihlal eden içerikler sosyal medyada çok sayıda kullanıcı tarafından kısa bir sürede ve kolayca fark edilebilmektedir. Bu tür içeriklerin silinmesi onların kişilik hakkına saldırı niteliğini ortadan kaldırmamaktadır. Hatta kişilik hakkı ihlal edilenler için etkileri devam edebilmektedir. Bu gibi durumlarda tespit davasının açılması kişilik hakkının korunması açısından önemli rol oynamaktadır. Şöyle ki, kullanıcılar tespit davası açarak içeriğin hukuka aykırılığının saptanmasını isteyebilmektedir. Bundan başka, kullanıcılar tespit davası sonucunun yayınlanmasını da mahkemeden talep edebilmektedir.³¹⁶

Kaplan'a göre, geleneksel medya araçlarıyla yapılan kişilik hakkı ihlallerinde tespit davasının pek büyük önemi bulunmamaktadır. Bunun sebebi, geleneksel medyada kişilik hakkını ihlal eden yayınların durdurulması talebinin, tespit davasının yerine kabul edilmesi şeklinde belirtilmektedir.³¹⁷ Kanaatimizce, sosyal medyada yapılan kişilik hakkı ihlalleri için farklı bir durum geçerli olabilmektedir. Şöyle ki, sosyal medyada bazen sunucu tarafından saldırı niteliği taşıyan içerik platformdan

³¹⁵ DURAL/ÖĞÜZ, s. 154; KAYA, s. 329; AKA, s. 254.

³¹⁶ AKA, s. 255; DURAL/ÖĞÜZ, s. 155; KILIÇOĞLU, s. 195; KILIÇOĞLU (Medeni Hukuk), s. 370; ÖNGÖREN, s. 145; AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 399; KARTAL, Bilal, “Basın-Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk”, Yargıtay Dergisi, C. 23, Ocak-Nisan 1997, S. 1-2, s. 127.

³¹⁷ KAPLAN, İbrahim, Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması, Ankara 1979, s. 26.

kaldırılmamaktadır. Bu durumda kullanıcı tespit davası açarak içeriğin paylaşılmasının hukuka aykırı olduğunu ve kişilik hakkını ihlal ettiğini mahkeme kararıyla tescil ettirebilmektedir.

B. ÖNLEME DAVASI

Türk Medeni Kanunu md. 25'te yer alan kişilik hakkını koruyucu davalardan bir diğeri ise önleme davasıdır. Buna ilave olarak, mutlak haklardan bazılarının korunmasıyla ilgili hükümlerde de önleme davası açmak hakkı tanınmaktadır. Şöyle ki, adın (TMK md. 26), mülkiyetin (TMK md. 683), zilyetliğin (TMK md. 983), fikir ve sanat eserlerinin korunmasıyla (FSEK md. 69) ilgili hükümlerde önleme davasına yer verilmektedir.³¹⁸

Önleme davası hukuki niteliği itibariyle eda davasıdır. Tespit davasında olduğu gibi, burada da kusur aranmamaktadır. Önleme davasının açılabilmesi için herhangi bir saldırı tehlikesinin varlığı gerekmektedir.³¹⁹

Önleme davası ileride gerçekleşebilecek veya yeniden yapılabilecek saldırıların karşısını almak için açılabilir. Başka bir ifade ile önleme davası saldırının sonuçlarına değil, saldırının önlenmesine yönelik bir davadır. Burada saldırının gerçekleşmemiş veya bitmiş olmasının bir önemi yoktur. Önleme davası için başvurularda kişilik hakkına karşı saldırı tehdidinin olması esas alınmaktadır.

³¹⁸ KILIÇOĞLU, s. 197; AKA, s. 254; SOLMAZ, s. 221; DURAL/ÖĞÜZ, s. 153.

³¹⁹ KILIÇOĞLU, s. 198; BELLİ, s. 80-81; KAYA, s. 324; ÖNGÖREN, s. 137; DURAL/ÖĞÜZ, s. 154; ÖZEL, Sibel, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004, İkinci Bası, s. 65.

Engelleyici niteliğe sahip olan önleme davasında davalıya “*hukuka aykırı eylem yapmama*” yükümlülüğü yüklenmektedir.³²⁰

Kullanıcılar sosyal medyada kişilik haklarına karşı yapılabilecek saldırıları engellemek için önleme davasına başvurabilmektedir. Kanaatimce, bu durum teorik olarak iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Birinci şekilde kullanıcılar kendilerine yönelik tehditler doğrultusunda önleme davası açabilmektedir. Bu durumda hem tehdit hem de belirtilen hukuka aykırı eylemlerin önlenmesi ile ilgili hukuki işlemlerin yapılması istenebilmektedir. İkinci şekilde ise kullanıcılar kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyabilecek içeriklerin paylaşılmaması için önleme davası açabilmektedir. Buradaki içerikler kavramı hem önceden paylaşılmış hem de ilk defa paylaşılacak olan içerikleri kapsamaktadır.

Önleme davası sonucunda verilen karar, saldırının yapılmasını veya tekrar edilmesini yasaklayan bir karar niteliği taşımaktadır. Burada dava konusu olan saldırı, somut olay olarak kabul edilmektedir. Önleme davası sonucunda verilen kararın icrası ise İcra İflas Kanunu (İİK) md. 30³²¹ kapsamında gerçekleşmektedir. Burada mahkeme kararı sonucunda davalının ilamda yer alan tarih kapsamında bir işi yapması veya

³²⁰ KILIÇOĞLU, s. 198; KAYA, s. 324; AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 397; BELLİ, s. 80; ÖNGÖREN, s. 137; AKA, s. 253.

³²¹ İcra İflas Kanunu md. 30 : “Bir işin yapılmasına mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen müddet içinde ve eğer müddet tayin edilmemişse işin mahiyetine göre başlama ve bitirme zamanlarını tayin ederek işi yapmağı emreder.”

“İlam, bir işin yapılmamasına mütedair olduğu takdirde icra dairesi tarafından ilamın hükmü borçluya aynı müddetli bir emirle tebliğ olunur. Bu emirde ilam hükmüne muhalefetin 343 üncü maddedeki cezası müstelzim olduğu yazılır.”

yapmamasıyla ilgili hükümler yer almaktadır. Bu kararın yerine yetirilmemesi durumunda davalı İİK md. 343³²² kapsamında hapisle tazyik edilmektedir.³²³

C. DURDURMA DAVASI

Durdurma davası TMK md. 25 ile birlikte TMK md. 26 ve TMK md. 983'te de düzenlenmektedir. Kişilik hakkına karşı yapılan saldırının ortadan kaldırılması için durdurma davasına başvurulmaktadır. Durdurma davası hukuki nitelik itibariyle eda davası kapsamında kabul edilmektedir.³²⁴

Durdurma davasında kusur ve zarar şartı aranmamaktadır. Burada amaç, kişilik hakkına karşı yapılan ihlallerin sona ermesini sağlamaktır. Bu dava sayesinde hukuka aykırı eylemin yapılması veya tekrarlanması engellenmektedir. Durdurma davasına saldırının veya etkilerinin devam ediyor olması durumlarında başvurulmaktadır.³²⁵

³²² İcra İflas Kanunu md. 343 : “Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilam hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikayeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilamın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.”

³²³ KILIÇOĞLU, s. 203; ÖNGÖREN, s. 138; BELLİ, s. 82; KAYA, s. 325; KARTAL, s. 127; TÜFEK, s. 139.

³²⁴ KILIÇOĞLU, s. 205; AKA, s. 253; KAYA, s. 327; ÇAKIR, s. 183; BELLİ, s. 83.

³²⁵ KILIÇOĞLU, s. 205-206; AKA, s. 252; KAYA, s. 326-327; ÇAKIR, s. 183; BELLİ, s. 82; AKİPEK/AKINTÜRK/KARAMAN, s. 396; DURAL/ÖĞÜZ, s. 152; TÜFEK, s. 139; ÖNGÖREN, s. 140-141; SOLMAZ, s. 222.

Başka bir ifade ile durdurma davasının açılabilmesi için hukuka aykırı içeriğin sunucu veya kullanıcı tarafından silinmemiş olması gerekmektedir³²⁶.

Durdurma davası sonucunda hukuka aykırı içeriklerin silinmesine karar verilmektedir. Ancak hukuka aykırı içeriklerin silinmesi, onun davacı üzerindeki etkilerini tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Davacı hakkında yapılan hukuka aykırı paylaşım sosyal medya aracılığıyla diğer insanlara hızlı bir şekilde ulaşmaktadır. Bu durumda, içerik silinse bile davacı hakkında olumsuz fikir oluşabilmektedir. Bu yüzden davacı TMK md. 25/f. 2 gereğince mahkeme kararının yayımlanmasını veya üçüncü kişilere bildirilmesini isteyebilmektedir. Genellikle bu tür kararlar haber kuruluşları veya onların sosyal medya hesapları tarafından yapılan ihlallerle ilgili verilebilmektedir.³²⁷

Bundan başka, davacı durdurma davasıyla birlikte tazminat davasına da başvurabilmektedir. Çünkü durdurma davası saldırının sonuçlarını gidermek için değil, saldırıyı ortadan kaldırmak için açılmaktadır. Bu durumda saldırının sonuçlarının giderilmesi tazminat davası ile mümkün olabilmektedir.³²⁸

Önleme davasında olduğu gibi, burada da verilen kararın icrası İİK md. 30 kapsamında gerçekleşmektedir. Durdurma davasında da, karara karşı gelenler veya kararı icra etmeyenler İİK md. 343 kapsamında hapisle tazyik edilmektedir.³²⁹

³²⁶ **SOLMAZ**, s. 222; Sosyal medyada hukuk aykırı içeriklerin silinmesi hem kullanıcı tarafından hem de durdurma davasıyla gerçekleşebilmektedir. Kullanıcı tarafından içeriklerin silinmesi, sosyal medya sunucusuna yönlendirilen bildirimler veya şikayetler doğrultusunda yapılabilmektedir.

³²⁷ **KAYA**, s. 327; **KILIÇOĞLU**, s. 213-214; **ÇAKIR**, s. 183; **AKA**, s. 253.

³²⁸ **KILIÇOĞLU**, s. 213-214; **AKA**, s. 253; **KAYA**, s. 327; **ÇAKIR**, s. 183; **ÖNGÖREN**, s. 142.

³²⁹ **KILIÇOĞLU**, s. 212; **AKA**, s. 253; **KAYA**, s. 327-328; **BELLİ**, s. 83; **TÜFEK**, s. 140;

ÖNGÖREN, s. 144.

D. MADDİ TAZMİNAT DAVASI

1. GENEL OLARAK

Kişilik hakkına saldırı sonucu malvarlığında oluşan zararın tazmini maddi tazminat davası aracılığıyla gerçekleşmektedir. Buradaki zarar kavramı kişinin malvarlığındaki azalmayı veya engellenen artımı ifade etmektedir. Maddi tazminat davasıyla davacının malvarlığındaki azalmanın saldırıdan önceki duruma getirilmesi amaçlanmaktadır. Kişinin malvarlığına karşı yapılan saldırılar maddi tazminat davasının konusunu oluşturmaktadır. Başka bir deyimle maddi tazminat davası saldırının özetine yönelik bir davadır.³³⁰

Türk Medeni Kanunu'nda maddi tazminat davası hem genel hem de özel hükümlerle düzenlenmektedir. Maddi tazminat davasıyla ilgili genel hükümler TMK md. 25'te yer almaktadır. Davanın özel hükümlerle düzenlenmesine ise adın korunması (TMK md. 26), nişanın bozulmasının sonuçları (TMK md. 120) ve boşanmayla (TMK md. 174) ilgili maddeler örnek gösterilebilir. Bunlara ilave olarak, maddi tazminat davasıyla ilgili hükümler haksız fiile ilişkin TBK md. 49 vd.'da düzenlenmektedir.³³¹

³³⁰ BAŞMANAV, Yasemin, “Medya Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Maddi Tazminat Davası”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 1, S. 1, Temmuz 2013, s. 77; KILIÇOĞLU, s. 223-224; OĞUZ, Habip, İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2010, s. 163; KAYA, s. 337; ÇAKIR, s. 185; ÖNGÖREN, s. 146; TÜFEK, s. 142.

³³¹ KILIÇOĞLU, s. 223; OĞUZ, s. 163; BAŞMANAV, s. 77; KAYA, s. 337; ÖNGÖREN, s. 149; DURAL/ÖĞÜZ, s. 157.

Türk Medeni Kanunu md. 25/f. 3'te davacının maddi ve manevi tazminat davası kapsamında sahip olduğu hak yer almaktadır³³². Burada kişilik hakkına mahsus bir maddi tazminat davası düzenlenmemektedir. Kişilik hakkı ihlalleri ile ilgili açılan maddi tazminat davalarında TBK md. 49 vd. hükümlerine atıf yapılmaktadır.³³³

Maddi tazminat davası TBK md. 49 vd. hükümlerinde daha kapsamlı ve geniş bir şekilde düzenlenmektedir. Bu yüzden hem uygulamada hem de doktrinde maddi tazminat davasıyla ilgili durumlarda TBK md. 49 vd. hükümleri esas alınmaktadır.³³⁴ Türk Borçlar Kanunu md. 49 vd. hükümlerinde hem davalının hem de davacının yükümlülükleri yer almaktadır.

2. ŞARTLARI

Maddi tazminat davasının açılabilmesi için hukuka aykırı bir fiil, maddi zarar, kusur ve illiyet bağı şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar TBK md. 49 vd. hükümleri kapsamında belirlenmektedir.³³⁵

Hukuka aykırı fiil, örf, adet, ahlak ve hukuk kurallarına karşı gerçekleşen faaliyetleri ifade etmektedir. Aynı zamanda hakim belirlediği hukuk kurallarına karşı yapılan faaliyetler de hukuka aykırı nitelikte kabul edilebilmektedir. Herhangi bir fiilin

³³² Türk Medeni Kanunu md. 25/f. 3 : “Davacının, maddi ve manevi tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.”

³³³ Burada maddi tazminat davasının özel hükümlerle düzenlendiği TMK md. 26, TMK md. 120 ve TMK md. 174 istisna teşkil etmektedir. **ÖZSUNAY**, s. 155; **SERDAR**, s. 273; **KILIÇOĞLU**, s. 234; **BAŞMANAV**, s. 77.

³³⁴ **KILIÇOĞLU**, s. 223; **BAŞMANAV**, s. 77.

³³⁵ **BAŞMANAV**, s. 77; **ÖZEL**, s. 71; **KILIÇOĞLU**, s. 224; **ÇAKIR**, s. 185; **TÜFEK**, s. 142; **ÖNGÖREN**, s. 147; **AKA**, s. 256, **KAYA**, s. 337; **OĞUZ**, s. 163; **SOLMAZ**, s. 222.

hukuka aykırılığı belirlenirken bütün hukuk sistemi dikkate alınmaktadır. Bundan başka TBK md. 63 ve TMK md. 24'te hukuka aykırılığı ortadan kaldıran durumlar yer almaktadır. Maddi tazminat davasının açılabilmesi için hukuka aykırı fiilin bitmiş olması gerekmektedir.³³⁶

Maddi tazminat davasının açılabilmesi için esas şart maddi zararın olmasıdır. Başka bir deyimle, maddi tazminat davası hukuka aykırı fiil sonucunda oluşan maddi zarar sebebiyle açılabilmektedir. Maddi zarar kişinin malvarlığındaki olumsuz değişikliyi ifade etmektedir.³³⁷

Doktrinde maddi zarar kavramı; fiili zarar ve mahrum kalınan kar şeklinde ele alınmaktadır³³⁸. Kişinin malvarlığının aktifindeki azalma veya pasifindeki çoğalma fiili zarar anlamına gelmektedir. Fiili zararın, şahsa yönelik³³⁹, şeye yönelik³⁴⁰ ve maddi

³³⁶ **KILIÇOĞLU**, s. 41; **BAŞMANAV**, s. 78; **HELVACI**, Serap, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkının Koruyucu Davalar, İstanbul 2001, s. 178.

³³⁷ **KAYA**, s. 337-338; **ÖNGÖREN**, s. 147; **KILIÇOĞLU**, s. 224; **ÖZEL (2004)**, s. 71; **TÜFEK**, s. 143; **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 157; **AKA**, s. 256; **BAŞMANAV**, s. 80.

³³⁸ **KILIÇOĞLU**, s. 224; **BAŞMANAV**, s. 80; **ÖNGÖREN**, s. 147.

³³⁹ Şahsa yönelik zarar, kişinin beden ve vücut bütünlüğünde oluşan ölüm, sağlığın bozulması veya yaralanma sonucu oluşan zarardır. **EREN**, s. 550; **KILIÇOĞLU**, s. 225; **AYAN**, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Konya 2007, s. 203; **İNAN**, Ali Naim/**YÜCEL**, Özge, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 401.

³⁴⁰ Kişinin herhangi bir eşyasını kaybolması, bozulması veya parçalanması sonucu oluşan zarar şeye ilişkin zarar olarak kabul edilmektedir. **EREN**, s. 550; **KILIÇOĞLU**, s. 225; **AYAN**, s. 203; **HATEMİ/GÖKYAYLA**, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011, s. 151; **İNAN/YÜCEL**, s. 401.

nitelikte olmayan varlıkların ihlaline yönelik³⁴¹ zararlar gibi çeşitleri bulunmaktadır. Bunlardan sadece maddi nitelikte olmayan varlıklara yönelik saldırılar sonucunda oluşan zararlar sosyal medyada yapılan ihlaller sonucu oluşabilmektedir.³⁴²

Kişilik hakkı ihlallerindeki kusur şartı, kasıt veya ihmal şeklinde gerçekleşen faaliyetleri kapsamaktadır. Saldırganın kişilik hakkını ihlal eden eylemi bilerek yapması kasıt olarak değerlendirilmektedir. İhmal durumunda ise saldırgan hukuka aykırı sonucun oluşmasını istememektedir. Ancak bu durumda saldırgan gerekli özen ve dikkati de göstermemektedir. Bu yüzden ihmal objektif özen yükümlülüğünün ihlali olarak da kabul edilmektedir.³⁴³

Sosyal medyada yapılan ihlallerde kusurun kasıt şekline rastlanmaktadır. İhmale veya özen yükümlülüğünün ihlaline dayalı ihlaller ise haber kuruluşlarının sosyal medya hesapları aracılığıyla yapılmaktadır. Haber kuruluşlarının sosyal medya hesapları tarafından yapılan ihlallerin sonuçları daha ağır olabilmektedir. Bu yüzden haber kuruluşları haberi yayınlamadan önce, haberin doğruluğunu farklı kaynaklardan teyit etmelidir. Haberin kaynak gösterilerek paylaşılması davalının hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Şöyle ki, davalı mesleki borcu gereği haberin doğruluğunu araştırmakla yükümlüdür. Güvenlik kuvvetleri ve bu gibi diğer kaynaklardan alınan haberlerde bu yükümlülüğün yerine yetirilmesi davalıdan beklenmemektedir. Ancak, bu gibi durumlar her zaman davalının sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Şöyle ki, güvenlik kuvvetleri tarafından herhangi bir olayın şüphelisi olarak soruşturmaya alınan şahıs kısa bir süre sonra serbest bırakılabilmektedir. Bu yüzden güvenlik kuvvetlerinden

³⁴¹ Maddi nitelikte olmayan varlıkların ihlaline yönelik zarar, şeref ve haysiyet, özel hayat gibi kişisel değerlerinin ihlali sonucu oluşmaktadır. **EREN**, s. 550; **KILIÇOĞLU**, s. 225; **İNAN/YÜCEL**, s. 402.

³⁴² **EREN**, s. 548; **KILIÇOĞLU**, s. 224-225; **BAŞMANAV**, s. 80; **KAYA**, s. 338.

³⁴³ **KILIÇOĞLU**, s. 229; **BAŞMANAV**, s. 82; **KAYA**, s. 338.

alınan haberin doğruluğu başka kaynaklardan da teyit edilmelidir. Başka bir ifade ile haber kuruluşları şüpheli şahsı olayın suçlusu olarak nitelendirmemelidir. Haber kuruluşlarının güvenlik kuvvetlerinden aldığı haberi olduğu gibi veya kesin olmayan kelimelerle (gerçek dışı olabilecek haberlerde) paylaşması gerekmektedir.³⁴⁴

Bundan başka, haberin doğruluğu, onun her zaman hukuka uygunluğu anlamına gelmemektedir. Şöyle ki, bazı haberler doğru olsa bile, içerik veya paylaşım şekli açısından³⁴⁵ başkalarının kişilik hakkını ihlal edebilmektedir. Bu yüzden haber kuruluşları haberin doğrulunu teyit ederken, onun içerik veya paylaşım şekline de dikkat etmelidir.³⁴⁶ Bu duruma istisna olarak, kamuya mal olmuş kişilerin görev alanları kapsamında eleştirilmesi veya mizahi ifadelerle hedef olması gösterilebilir. Şöyle ki, kamuya mal olmuş kişiler bulundukları konum itibariyle eleştiriye veya mizahi ifadelere açık olmalıdırlar.³⁴⁷

Maddi zararın tazmin edilebilmesi için hukuka aykırı eylem ile oluşan maddi zarar arasında uygun illiyet bağının olması gerekmektedir. Uygun illiyet bağı davalının sübjektif görüşüne göre değil, olayın objektif olarak değerlendirilmesi sonucunda saptanmaktadır. Bundan başka, birden fazla hukuka aykırı eylem maddi zararın oluşmasına sebep olabilmektedir. Bu durumda ortak illiyet bağı geçerli olmaktadır. Ortak illiyet'in mevcudiyeti halinde davalılar tam teselsül ve eksik teselsül şeklinde sorumlu tutulmaktadır. Tam teselsül sorumlulukta davalılar eylemi yaparken bir birlerinden haberdar olmaktadır. Eksik teselsül de ise davalılar eylemi bir birlerinden habersiz yapmaktadır.³⁴⁸ Sosyal medyada yapılan ihlallerde ortak illiyet'in varlığına çok

³⁴⁴ KILIÇOĞLU, s. 230-234; ÖZEL (2004), s. 53; BAŞMANAV, s. 86.

³⁴⁵ Haberde küçültücü, bayağı kelimelerin kullanılması bunlara örnek olarak gösterilebilir.

³⁴⁶ ÖZEL (2004), s. 52; BAŞMANAV, s. 84; KILIÇOĞLU, s. 164.

³⁴⁷ ÖZEL (2004), s. 51-52; KILIÇOĞLU, s. 156; BAŞMANAV, s. 85-86.

³⁴⁸ KILIÇOĞLU, s. 228; BAŞMANAV, s. 86-87; KAYA, s. 339.

az rastlanmaktadır. Kullanıcı sayısının çok olması bu durumun oluşmasını sağlayan etkenlerdendir. Sadece haber kuruluşlarının sosyal medya hesaplarından yaptığı paylaşımlarla ilgili ortak illiyetten söz edilebilmektedir.

3. BELİRLENMESİ VE TAZMİNİ

Maddi tazminatın belirlenmesi hakim tarafından yapılmaktadır. Hakim delilleri inceledikten sonra tazminat miktarının gerçek zarardan fazla olmaması kaydıyla karar vermektedir. Ayrıca, hakimin bilgi sahibi olmadığı alanlarla ilgili davalarda bilirkişi incelemesinden faydalanılabilmektedir. Tazminat miktarının delillerle ispatlanamadığı durumlarda ise TBK md. 50/f. 2’de yer alan hükümler uygulanmaktadır.³⁴⁹

Maddi tazminat davalarında ilk önce maddi zarar daha sonra tazminat belirlenmektedir. Tazminat maddi zararın üst sınırını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, tazminat maddi zarardan fazla olmamakla birlikte ona eşit veya ondan az olabilmektedir.³⁵⁰ Maddi tazminat belirlenirken TBK md. 51 ve 52’deki hükümler doğrultusunda indirimler de yapılmaktadır.³⁵¹ Maddi tazminat davasının amacı kişinin malvarlığındaki azalmanın giderilmesini sağlamaktır. Bu durum aynen ve nakden tazmin şeklinde gerçekleşebilmektedir. Aynen tazminde, kişinin malvarlığının

³⁴⁹ Türk Borçlar Kanunu md. 50/f. 2 : “Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hakim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.”

KAYA, s. 340; **OĞUZ**, s. 164.

³⁵⁰ “Maddi tazminatın kapsamı, gerçek zarar ile sınırlıdır (BK md. 42).” Ayrıntılı bilgi için bkz. Yargıtay

4. Hukuk Dairesi, 13.11.2006, K. 2005/12818 E. 2006/12120,

kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2006-

12120.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 22.11.2019; **KAYA**, s. 340;

OĞUZ, s. 164.

³⁵¹ **OĞUZ**, s. 166; **KAYA**, s. 341.

saldırıdan önceki duruma getirilmesi hedeflenmektedir. Mahkeme kararının yayımlanması, tekzip ve yalanmanın paylaşılması³⁵² aynen tazmine örnek olarak gösterilebilir. Nakden tazminde ise maddi zararın giderilmesi parayla yapılmaktadır.³⁵³

Sosyal medyada yapılan ihlaller sonucu maddi zarar genellikle yoksun kalınan kar şeklinde oluşmaktadır. Şöyle ki, sosyal medyada herhangi biri hakkında olumsuz paylaşımlar onun işini, ticari nüfusunu veya müşterilerini kaybetmesine sebep olabilmektedir. Bu durumda kişi hem mevcut işini hem de ileride elde edebileceği karı kaybetmektedir.³⁵⁴ Örneğin, bir gazeteciyle ilgili yapılan olumsuz paylaşımlar yalan olsa bile, işini kaybetmesine veya mesleki kariyerinin bitmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca, sosyal medyada yapılan ihlaller sonucunda oluşan maddi zarar genellikle nakden tazmin şeklinde giderilmektedir.

E. MANEVİ TAZMİNAT

1. GENEL OLARAK

Kişilik hakkına saldırı sonucu oluşan diğer bir zarar şekli manevi zarardır. Manevi zarar manevi tazminat davasının konusunu oluşturmaktadır. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nda manevi tazminat davasıyla ilgili hükümler yer almaktadır. Türk Medeni Kanunu md. 25'te davacının manevi tazminat isteme hakkının olduğu belirtilmektedir. Ancak burada manevi tazminat davasının şartlarıyla ilgili hükümlere rastlanmamaktadır. Türk Borçlar Kanunu md. 58'de ise manevi tazminatla ilgili genel düzenleme yer almaktadır. Birçok kişisel değerler özel hükümlerle korunmaktadır. Bunların dışındaki kişisel değerlerin ihlali sonucu manevi tazminat isteminde TBK md.

³⁵² Bu tür eylemlerin aynen tazmin olarak değerlendirilmesi *Kılıçoğlu* tarafından doğru bulunmamaktadır.

Bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 235.

³⁵³ **KILIÇOĞLU**, s. 234-235; **BAŞMANAV**, s. 87-88; **OĞUZ**, s. 166-167.

³⁵⁴ **AKA**, s. 257; **KAYA**, s. 341; **OĞUZ**, s. 167; **SOLMAZ**, s. 114; **TÜFEK**, s. 143.

58 esas alınmaktadır. Türk Borçlar Kanunu md. 58 manevi tazminatla ilgili genel norm niteliği taşımaktadır. Manevi tazminatın belirlenmesi bu genel norm kapsamında yapılmaktadır. Bu maddeler dışında hem Medeni Kanunu'nda hem de Türk Borçlar Kanunu'nda manevi tazminatla ilgili özel hükümler yer almaktadır. Örneğin, ada yönelik manevi tazminat TMK md. 26'da, nişanın bozulması sonucu oluşan manevi tazminat TMK md. 121'de, ölüm ve bedensel bütünlüğün ihlaliyle ilgili manevi tazminat ise TBK md. 56'da düzenlenmektedir.³⁵⁵

Manevi tazminat davasının amacı, kişinin saldırı sonucu uğradığı manevi zarar, duyduğu elem, acı ve ıstırapın giderilmesini sağlamaktır. Doktrinde manevi tazminatın hukuk niteliği ve işleviyle ilgili farklı görüşler yer almaktadır. Hukuki nitelikle ilgili görüşler sübjektif ve objektif olarak ikiye ayrılmaktadır. Sübjektif görüş sahiplerine göre, manevi zarar kişinin yaşadığı acı, üzüntü ve bu gibi diğer duygusal zararlardan oluşmaktadır. Burada kişilik hakkı ihlal edilen kişinin durumu esas alınmaktadır. Objektif görüş sahiplerine göre ise, manevi tazminat için kişinin ille de duygusal zarara uğraması gerekmemektedir. Bu görüş sahipleri, saldırıya uğrayanın durumunu değil genel kişilik hakkı ihlalini esas almaktadır. Burada amaç, ayırt etme gücü olmayan bireylerin ve tüzel kişilerin manevi tazminat haklarını korumaktır.³⁵⁶

Manevi tazminatın hukuki niteliği ve işleviyle ilgili ceza, tatmin ve telafi görüşleri de bulunmaktadır. Ceza görüşüne göre manevi tazminat, davalının cezalandırılmasını ifade etmektedir. Manevi tazminatın cezai nitelik taşıması davalının mutlaka kusurunun olması anlamına gelmektedir. Ancak kusursuz sorumluluk hallerinde de manevi

³⁵⁵ **KILIÇOĞLU**, s. 240-241; **ATLAN**, Hülya, “Kişilik Hakkının Medya Yoluyla İhlalinde Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 4, Aralık 2016, s. 34-35; **KAYA**, s. 342; **AKA**, s. 257; **TÜFEK**, s. 143; **OĞUZ**, s. 167.

³⁵⁶ **KIRCA**, Çiğdem, “Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği”, Yargıtay Dergisi, C. 25, S. 3, Temmuz 1999, s. 244; **KAYA**, s. 342; **AKA**, s. 257; **ÇAKIR**, s. 186; **OĞUZ**, s. 169-170.

tazminat talep edilebilmektedir. Bu sebeple ceza görüşü doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilmemektedir.³⁵⁷

Tatmin görüşüne göre manevi tazminat, davacının uğradığı duygusal zararların giderilmesini sağlayarak onların tatmin olmasını sağlamaktadır. Burada ödenen tazminat davacıda rahatlama ve tatmin işlevini yerine getirmektedir. Ayırt etme gücü olmayan bireylerin ve tüzel kişilerin tatmin duygularının olmaması bu teorinin eleştirilmesine sebep olmaktadır.³⁵⁸

Telafi görüşüne göre ise manevi tazminat kişinin duygusal zararının giderilmesi için ödenmemektedir. Buradaki manevi tazminat kişinin uğradığı manevi zararı karşılamaktadır. Ayrıca, telafi görüşü objektif görüşle benzerlik teşkil etmektedir. Bu görüş sahiplerine göre ayırt etme gücü olmayan bireyler ve tüzel kişiler manevi tazminat isteminde bulunabilmektedir.³⁵⁹

Bundan başka, doktrinde manevi tazminat davasının caydırıcı ceza niteliği taşıyan, acil bir sosyal yardım, maddi tazminat sınırlarına dayanan, tazminatı tamamlayıcı dava olduğu görüşü de yer almaktadır.³⁶⁰

Manevi tazminatın hukuki niteliği ve işlevinden Yargıtay kararlarında da bahsedilmektedir. Yargıtay manevi tazminatla ilgili kararlarda, sübjektif görüşü kısmen kabul etmektedir. Genellikle manevi tazminat davalarında tatmin ve telafi görüşlerini

³⁵⁷ KILIÇOĞLU, s. 241-242; EREN, s. 807; KAYA, s. 342-343; KIRCA, s. 247; OĞUZ, s. 170.

³⁵⁸ EREN, s. 806-807; KAYA, s. 343; KILIÇOĞLU, s. 243; KIRCA, s. 248; OĞUZ, s. 171.

³⁵⁹ KAYA, s. 343; EREN, s. 808-809; OĞUZ, s. 171.

³⁶⁰ SEROZAN, s. 477; KILIÇOĞLU, s. 243; KAYA, s. 343; ÇAKIR, s. 186.

esas olarak objektif yaklaşımla karar verilmektedir. Aynı zamanda, manevi tazminatın bir ceza olmadığı da belirtilmektedir.³⁶¹

Kanaatimizce, manevi tazminatın hukuk niteliği ve işleviyle ilgili objektif ve telafi görüşü daha uygundur. Şöyle ki, ayırt etme gücü olmayan bireyler ve tüzel kişiler de kişilik hakkına sahiptir. Onlar da TMK md. 25 gereğince kişilik haklarına saldırı sonucu hem maddi hem de manevi tazminat davası açabilmektedir.

2. ŞARTLARI

Manevi tazminat ile maddi tazminat davasının şartları neredeyse aynıdır. Sadece her iki davanın konusu olan zarar farklı olmaktadır. Şöyle ki, manevi tazminat davasının

³⁶¹KAYA, s. 343-344; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 27.6.2019, K. 2019/3647, E. 2019/254, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2019-254.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25.9.2019, K. 2019/4139, E. 2019/2150, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2019-2150.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.9.2017, K. 2017/4700, E. 2017/2839, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2017-2839.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 29.9.2011, K. 2011/9764, E. 2011/10902, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2011-10902.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.12.2006, K. 2005/15408 E. 2006/14263, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2006-14263.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 06.02.2003, K. 2002/10731 E. 2003/1451, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2003-1451.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 25.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 29.12.2004, K. 2004/14969, E. 2004/6311 sayılı karar, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2004-6311.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 24.11.2019.

konusunu manevi zarar oluşturmaktadır. Buna ilave olarak, davanın açılabilmesi için hukuka aykırı fiil, kusur ve illiyet bağı gibi şartlar da gerekmektedir. Manevi tazminatın şartları içerisinde manevi zarar bu davanın amacını belirlemektedir. Diğer şartlar ise davayla ilgili genel şartlar olarak kabul edilmektedir. Maddi tazminat bölümünde genel şartlarla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu sebeple çalışmamızın bu bölümünde manevi zarar şartı esas alınmaktadır.³⁶²

Manevi zarar, hukuka aykırı saldırı sonucu kişinin kişisel değerlerinde oluşan eksilme sebebiyle duyduğu acı, üzüntü gibi duygusal eksilmeleri ifade etmektedir. Ayrıca, doktrinde manevi zararın neyi ifade ettiğiyle ilgili üç farklı görüş de yer almaktadır. Burada manevi tazminatın hukuku niteliği ve işleviyle ilgili görüşler esas alınmaktadır.³⁶³

Birinci görüş, *Stoll* tarafından ileri sürülmektedir. O, objektif görüşü savunmaktadır. *Stoll*'e göre, geniş anlamıyla manevi zarar kişilikte oluşan bir eksilmeyi ifade etmektedir. Aynı zamanda bu görüş kişide saldırı sonucu oluşan psikolojik sorunları zararı ağırlaştıran unsurlar olarak kabul etmektedir.³⁶⁴

İkinci görüşe göre manevi zarar kişinin psikolojik varlığındaki eksilmeyi ifade etmektedir. Şöyle ki, kişinin acı, üzüntü duyması, ruhsal dengesinin bozulması ve

³⁶² KILIÇOĞLU, s. 243-244; KAYA, s. 344.

³⁶³ KILIÇOĞLU, s. 244.

³⁶⁴ STOLL, Heinrich, Empfiehlt sich eine Neuregelung der Verpflichtung zum Geldersatz für Immaterieller Schaden? Gutachten für den 45. Deutschen Juristentag, München-Berlin 1954 (KILIÇOĞLU, s. 244'ten naklen).

duygusal eksilme yaşaması onun manevi zarar uğraması anlamına gelmektedir. Türk - İsviçre hukukunda hakim olan bu görüşte sübjektif görüş esas alınmaktadır.³⁶⁵

Üçüncü görüş ise ilk iki görüşün karışımından oluşmaktadır. Şöyle ki, burada kişilikte oluşan objektif azalma ile zarara uğrayanın bu azalma sonucu çektiği acının toplamı manevi zarar olarak kabul edilmektedir. Bu görüş *Tercier* tarafından ileri sürülmektedir.³⁶⁶

3. BELİRLENMESİ VE TAZMİNİ

Manevi tazminatla ilgili kanunda net bir miktar belirlenmesi yapılmamaktadır. Ancak TBK md.58'de konuyla ilgili hükümler yer almaktadır. Bu hükümlere göre, tazminat miktarı ve ödeme şekli hakim tarafından belirlenmektedir. Manevi tazminat miktarını saldırıyla ilgili mevcut delillerin değerlendirilmesi, saldırının amacının, davalının kusurunun, davacının sosyal durumunun ve diğer unsurların göz önünde bulundurulması ile belirlenmektedir. Ayrıca, hakim manevi tazminat miktarını belirlerken TBK md. 51-52 ve TMK md. 4 hükümlerinden de faydalanmalıdır.³⁶⁷ Konuyla ilgili Yargıtay kararlarında da benzer unsurlar esas alınmaktadır.³⁶⁸

³⁶⁵ **KILIÇOĞLU**, s. 244; **TANDOĞAN**, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010, s. 330; **TEKİNAY**, Selahattin Sulhi, Borçlar Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1979, s. 483.

³⁶⁶ **TERCIER**, Pierre, Contributions a l'etude du tort moral et de sa reparation en droit çivil suisse, These, Fribourg 1971 (**KILIÇOĞLU**, s. 244'ten naklen).

³⁶⁷ **OĞUZ**, s. 174-175; **KAYA**, s. 345; **KILIÇOĞLU**, s. 254.

³⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 01.05.2008, K. 2007/10998, E. 2008/5999 kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2008-5999.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 26.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25.2.199, K. 1999/1513, E. 1998/9677 kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-1998-9677.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 26.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk

Manevi tazminatın tazmini para ve diğer tazmin şeklinde gerçekleşmektedir. Türk Borçlar Kanunu md.58'e göre hakim manevi tazminat olarak hem para hem de diğer tazmin çeşitlerine hükmedebilmektedir. Buradaki diğer tazmin çeşitleri “*saldırını kınayan bir karar ve bu kararın yayımlanması*” şeklinde düzenlenmektedir.³⁶⁹ Diğer tazmin şekilleri Yargıtay tarafından da kabul edilmektedir. Yargıtay davacının bu tür tazmin şekli istememesi durumunda, hakimin kararını gerekçelendirilmesini istemektedir. Diğer tazmin şekilleri daha çok toplumun belli bir kesimine veya bir gruba yönelik saldırılarla ilgili manevi tazminat davalarında uygulanmaktadır.³⁷⁰

Kişilik hakkının sosyal medya aracılığıyla ihlali zaman ilerledikçe artmaktadır. Sosyal medyada yapılan ihlaller sonucu tazminat davalarında manevi tazminat çoğunluk

Dairesi, 29.9.2011, K. 2011/9764, E. 2011/10902 kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2011-10902.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 26.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.10.2017, K. 2017/6043, E. 2015/13568 kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2015-13568.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 26.11.2019.

³⁶⁹ AKA, s. 259; ÇAKIR, s. 187; KAYA, s. 356; KILIÇOĞLU, s. 254.

³⁷⁰ KAYA, s. 356; Ayrıntılı bilgi için bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 23.5.2019, K. 2019/3076, E. 2018/3940, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2018-3940.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 27.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 2.2.2015, K. 2015/1240, E. 2014/16557, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2014-16557.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 27.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25.12.2014, K. 2014/17879, E. 2014/3046, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2014-3046.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 27.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 06.11.2001, K. 2001/10839, E. 2001/5845, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2001-10839.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 27.11.2019; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 24.09.2002, K.2002/9940, E.2002/3829, kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4hd-2002-3829.htm&kw=sosyal+medya+manevi+tazminat+#fm, Erişim Tarihi: 27.11.2019.

teşkil etmektedir. Genellikle bu gibi durumlarda manevi tazminatla ilgili para cezasına hükmedilmektedir. Ayrıca, davacı paylaşım ile ilgili düzeltmenin yapılması, kararın yayımlanması ve bu diğer taleplerde de bulunabilmektedir.³⁷¹

Hem koruyucu hem de tazminat davalarıyla ilgili hükümlerde sosyal medyada yapılan ihlallerle ilgili ayrı bir hükme rastlanmamaktadır. Başka bir ifadeyle, sosyal medyada yapılan ihlaller diğer ihlallerin kapsamında kabul edilmektedir. Sadece burada tazminat miktarı ve tanzim şekli farklı olabilmektedir.

F. AZERBAIJAN ÖZEL HUKUKU KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

Azerbaycan özel hukukunda, kişilik hakkı Mülki Mecelle kapsamında korunmaktadır. Azerbaycan Hukukunda kişisel değerler tek tek düzenlenmektedir. Bu sebeptendir ki, Mülkü Mecelle’de kişisel değerlerin korunması özel düzenlemeler şeklinde gerçekleşmektedir. Bu düzenlemeler Mülkü Mecellenin 21. , 23. , 26. maddelerini ve “*özel hukuk ihlalleri*” başlıklı faslını (md. 1096-1127) kapsamaktadır. Mülkü Mecelle’nin 1096-1127. maddelerinde ihlali yapan ve ihlale uğrayan kişinin sorumlulukları düzenlenmektedir.

Mülkü Mecelle’de kusuru şart koşmayan davalarla ilgili düzenlemeler de yer almaktadır. Şöyle ki, davacı Mülkü Mecelle md. 1098 uyarınca saldırının engellenmesini mahkemeden isteyebilmektedir. Saldırının engellenmesinin devlet menfaatlerine zıt olması durumunda, mahkeme davacının bu yöndeki isteğini kabul etmemektedir. Ancak bu durumda bile davalı zararı ödemekle sorumlu tutulmaktadır.

³⁷¹ **ERMANER**, Enes H., “Sosyal Medya Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 92, S. 6, Kasım 2018, s. 120; **AKA**, s. 259; **OĞUZ**, s. 176-177; **KAYA**, s. 346; **SOLMAZ**, s. 223; **ÇAKIR**, s. 187.

Azerbaycan özel hukukunda maddi tazminatla ilgili hükümler Mülki Mecelle’de yer almaktadır. Azerbaycan Anayasa Mahkemesi’nin 31 Mayıs 2002 tarihli kararında Mülki Mecelle’nin 21. maddesinin maddi tazminatla ilgili olduğu belirtilmektedir. Bu maddeye göre davacı uğradığı zararın tamamını talep edebilmektedir. Ancak kanun ve anlaşmada zararın daha az ödenilmesi öngörülmüşse, zararın tamamının tazmini mümkün değildir. Maddi zarar, Mülki Mecelle md. 21/f. 2’de fiili zarar ve yoksun kalınan kar şeklinde düzenlenmektedir. Maddenin son veya üçüncü fıkrasında ise kişinin uğradığı zararın belirlenmesiyle ilgili hükümler yer almaktadır.³⁷²

Azerbaycan özel hukukunda manevi tazminatla ilgili düzenlemeler neredeyse yok denilecek durumdadır. Mülkü Mecelle’de yapılan zarar tanımı bunu söylememize esas vermektedir³⁷³. Buradaki zarar tanımının kişinin uğradığı maddi zararlar ile ilgili olduğu görülmektedir. Bundan başka, manevi tazminatla ilgili konularda Mülkü Mecelle md. 23 esas alınmaktadır. Şöyle ki, Azerbaycan Anayasa Mahkeme’sinin 31 Mayıs 2002 tarihli kararında bu maddenin manevi tazminatla ilgili olduğu belirtilmektedir. *İsmayilli*’ya göre, Mülkü Mecelle md. 23’de manevi zarar ve tazminatla ilgili hükümler yer almamaktadır. Bu görüşe göre 23. maddenin sadece dördüncü fıkrasında zarardan bahsedilmektedir³⁷⁴. Maddenin diğer fıkralarında ise yalan haberin tekzihiyle ilgili unsurlar yer almaktadır. Ayrıca, Mülkü Mecelle md. 23 sadece gerçek kişileri

³⁷² **İSMAYILLI**, s. 267-268; **SULEYMANLI**, Server, Medeni Hukuk Notları (yayınlanmamış baskı), Bakü 2011, s. 156.

³⁷³ Mülkü Mecelle md. 21/f. 2 : “Zarar dedikte, hukuk aykırı saldırıya uğramış şahsın haklarını geri kazanmak için yaptığı masraf, malvarlığından yoksun kalması veya malvarlığının zarara uğraması, hatta yoksun kalınan kar anlaşılmaktadır.”

³⁷⁴ Buradaki zarar kişinin yalan haberler sonucu uğradığı zararı ifade etmektedir. Mülkü Mecelle md. 23/f. 4 : “Şerefini, haysiyetini veya iş itibarını zedeleyen bilgiler yayılmış gerçek kişinin bu bilgilerin tekzihi ile birlikte, onların yayılması sonucunda oluşan zararın ödenilmesini de talep etmek hakkı vardır.”

kapsamaktadır.³⁷⁵ Kanaatimce, Mülkü Mecelle md. 23 manevi zarar ve manevi tazminatla ilgili konularda yetersiz kalmaktadır.

II. KAMU HUKUKU KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

Sosyal medyada yapılan kişilik hakkı ihlalleri ile ilgili kamu hukukunda da özel düzenleme yer almamaktadır. Özel hukukta olduğu gibi, burada da sosyal medyada yapılan ihlaller genel ihlal şekilleri kapsamında değerlendirilmektedir. Çalışmamızda sosyal medya yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlalleri Türk Ceza Kanunu³⁷⁶ ve 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”³⁷⁷ kapsamında incelenecektir.

A. TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

Sosyal medya yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlalleri Türk Ceza Kanunu’nda iki şekilde düzenlenmektedir. Birinci şekilde kişilik hakkı bilişim suçları kapsamında korunmaktadır. Bilişim suçları Türk Ceza Kanunu’nun “*topluma karşı suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının “*bilişim alanında suçlar*” başlıklı onuncu bölümünde yer almaktadır. İkinci şekilde ise sosyal medya yoluyla yapılan ihlaller kişisel değerlerle ilgili hükümler kapsamında değerlendirilmektedir. Burada kişilik hakkının ihlal şekli değil, ihlalin gerçekleşip gerçekleşmemesi önem teşkil etmektedir. Türk Ceza Kanunu md. 124, 125, 132 ve diğerleri bu tür maddelere örnek olarak gösterilebilir.

Kişilik hakkı çalışmamızın ana konusunu teşkil etmektedir. Bu sebeple, sosyal medya yoluyla yapılan ihlallerin Türk Ceza Kanunu’na göre sonuçları kişilik hakkıyla ilgili hükümler kapsamında incelenecektir.

³⁷⁵ İSMAYILLI, s. 268.

³⁷⁶ Resmi Gazete.25611, 12 Ekim 2004.

³⁷⁷ Resmi Gazete.26530, 23 Mayıs 2007.

1. HAKARET SUÇU

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde hakaret suçu düzenlenmektedir. Burada hakaret suçu “*şerefeye karşı suçlar*” kapsamında değerlendirilmektedir. Eski Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, yeni Türk Ceza Kanunu'nda hakaret ve sövme gibi suç ayrımı yapılmamaktadır.³⁷⁸ Doktrinde internet veya sosyal medya aracılığıyla işlenen hakaret suçu iki şekilde değerlendirilmektedir³⁷⁹. Birinci şekil değerlendirmede internet veya sosyal medya aracılığıyla işlenen hakaretin suç olarak kabul edilmeme olanağının olması belirtilmektedir. İnternet veya sosyal medya yoluyla işlenen hakaret suçlarıyla ilgili Türk Ceza Kanunu'nda hükmün olmaması bu olanağın sebebi olarak gösterilmektedir. Şöyle ki, hem Anayasa md. 38/f. 1'de hem de TCK md. 2/f. 1'de “*kanunsuz suç ve ceza konulamayacağı*” yer almaktadır. Bu görüşte internet veya sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen hakaret suçunun Türk Ceza Kanunu'nda ayrıca düzenlenmesinden sonra cezalandırılabilceği belirtilmektedir.³⁸⁰

İkinci şekil değerlendirmeye göre TCK md. 125'te hakaret suçunun işleniş şeklinin neler olduğu değil, hakaretin ne olduğu tanımlanmaktadır. Burada, sosyal medyayla ilgili ayrıca bir düzenlemeye gerek olmadığı belirtilmektedir. Türk Ceza Kanunu md. 125 ve md.6'da yer alan hükümler buna sebep olarak gösterilmektedir. Şöyle ki, TCK md. 125/f. 4'te “*hakaret suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, üçte bir oranında arttırılacağı*”, TCK md. 6/f. 1'de ise “*basın ve yayın*

³⁷⁸ DÜLGER, s. 668; KAYANÇİÇEK, Murat, Şerefeye Karşı Suçlar, Ankara 2008, s. 7-8; TÜFEK, s. 161; AYDIN, Devrim, “Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu”, *Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2013, C. 19, S. 2, s. 879-918, s. 882; ONAR, s. 18; PARLAR, Ali/BANKO, Meltem, Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Ankara 2014, s. 2.

³⁷⁹ DÜLGER, s. 668-669.

³⁸⁰ KARAGÜLMEZ, s. 130; DÜLGER, s. 668.

aracılığıyla yapılan yayının her türlü kitle iletişim aracılığıyla yapılan yayınları kapsadığı” düzenlenmektedir.³⁸¹ Kanaatimizce, sosyal medya aracılığıyla yapılan hakaret suçunun TCK md. 125 kapsamında değerlendirilmesi doğru bir karardır. Sosyal medyanın kapsama genişliği, çeşitlilik ve içerik zenginliği bu görüşün doğruluğunu bir daha onaylamaktadır.

Hakaret suçunun sosyal medya aracılığıyla gerçekleşmesi, onun alenen işlenmesi anlamına gelmektedir. Bu durumda TCK md. 125/f. 4'teki cezanın artırılması hükmü uygulanabilmektedir.³⁸² Türk Ceza Kanunu md. 127, 128 ve 129'daise hakaret suçu davalarında cezanın azaltılması veya cezadan vazgeçilmesi ile ilgili hükümler yer almaktadır³⁸³.

Sosyal medya yoluyla yapılan hakaret suçları kapsamındaki şikayetlerin süreleri bazı tartışmalara neden olmaktadır. Hakaret suçu ile ilgili soruşturma ve kovuşturma başlatılması için şikayetin olması gerekmektedir. Burada mağdur eylemin veya

³⁸¹ DÜLGER, s. 669; PARLAR / BANKO, s. 26-27.

³⁸² DÜLGER, s. 669; ONAR, s. 107.

³⁸³ Türk Ceza Kanunu md. 127 : “İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez.”

Türk Ceza Kanunu md. 128 : “Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.”

Türk Ceza Kanunu md. 129 : “ 1. Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

2. Bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinde, kişiye ceza verilmez.

3. Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.”

suçlunun bilinmesinden altı ay sonra şikayet etmek hakkını kullanamamaktadır. Uygulamada bu sürenin başlama tarihi eylemin yapıldığı an olarak kabul edilmektedir. Bu durum doktrinde hatalı uygulama olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, sosyal medya yoluyla yapılan hakaret suçu doktrinde çoğunluk tarafından ani bir suç olarak değerlendirilmektedir.³⁸⁴ Doktrindeki görüşe göre, hakaret içerikli paylaşım veya yorum sosyal medyada kaldığı sürece suçun devam ettiği kabul edilmeli ve altı aylık süreden bağımsız soruşturmaya karar verilebilmelidir³⁸⁵. Sonuç olarak Yargıtay da bu tür yöntemlerle işlenen hakaret suçlarını devam eden suç niteliğinde kabul etmektedir³⁸⁶.

Sosyal medya yoluyla işlenen suçlarla ilgili davanın açılmasının, kovuşturmanın ve verilecek cezanın ertelenmesi 6532 sayılı “Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun³⁸⁷”da düzenlenmektedir. 6532 sayılı kanunun geçici 1. maddesinde erteleme için gerekli şartların neler olduğu yer almaktadır. Burada şartlar, “suçun 31.12.2011 tarihinden önce gerçekleşmiş olması”, “basın yayın ya da sair düşünce ve kanat açıklama yöntemleriyle yapılması” ve “suçla ilgili cezanın maksimum beş yıl ya da para cezası olması” şeklinde belirtilmektedir.³⁸⁸

³⁸⁴ DÜLGER, s. 669-670; ÖZBEK, Veli Özer / KANBUR, M. Nihat / DOĞAN, Koray / BACAŞIZ, Pınar / TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2010, s. 509; TARHAN, Emine Ülker, Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Ankara 2007, s. 357; AYDIN, s. 895.

³⁸⁵ KAYANÇİÇEK, s. 341-343; DÜLGER, s. 670.

³⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. 4. CD. 13.7.2009, K. 2009/13882, E. 2009/175,

kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=4cd-2009-175.htm&kw='2009/13882'#fm, Erişim Tarihi: 10.11.2019.

³⁸⁷ Resmi Gazete. 28344; 2 Temmuz 2012.

³⁸⁸ DÜLGER, s. 670.

2. HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ VE GİZLİLİĞİNİN İHLALI SUÇU

Haberleşmenin engellenmesi suçu TCK md. 124'te "*hürriyete karşı suçlar*" kapsamında düzenlenmektedir. Burada haberleşmenin engellenmesi suçu her türlü iletişim araçlarıyla yapılan haberleşmeyi kapsamaktadır.³⁸⁹

Haberleşmenin engellenmesi amacıyla bilişim sistemine veya sistemdeki verilere zarar verilebilmektedir. Başka bir ifadeyle, hem haberleşmenin engellenmesi hem de bilişim sistemine veya sistemdeki verilere zarar verme suçu gerçekleşmektedir. Bu durumda suçlu birden fazla suç normunu ihlal etmektedir. Bu tür suçlarla ilgili cezalarda düşünsel birleşme kararı uygulanarak cezanın fazla olduğu norm esas alınmaktadır. Örneğin, haberleşmenin engellenmesi suçu gerçekleşirken bilişim sisteminin zarar görmesi, suçun TCK md. 244 kapsamında değerlendirilmesine sebep olmaktadır³⁹⁰. Ancak, bu durum kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi engellerken oluşan bilişim sistemi ihlallerinde farklı olmaktadır. Bu tür suçlar TCK md. 124 kapsamında değerlendirilmektedir.³⁹¹

Haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçu ise TCK md. 132'de "*özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar*" kapsamında düzenlenmektedir. Haberleşmenin gizliliğinin ihlali hem haberleşmenin tarafı olmayan hem de haberleşmeyi yapan kişi

³⁸⁹ DÜLGER, s. 667; MERAN, Necati, Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar (Madde 81-124), Ankara 2008, s. 574.

³⁹⁰ Türk Ceza Kanunu md. 244 : "1. Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

"2. Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

³⁹¹ DÜLGER, s. 668.

tarafından gerçekleştirilmektedir. Haberleşmenin tarafı olmayan kişi tarafından yapılan ihlal TCK md. 132/f. 2’de düzenlenmektedir. Haberleşmeyi yapan kişi tarafından yapılan ihlalle ilgili hükümler ise TCK md. 132/f. 3’te yer almaktadır. Bu tür ihlaller taraflardan birinin rızası olmadan haberleşmenin açıklanması şeklinde yapılmaktadır. Bunlara ilave olarak, TCK md. 132’nin dördüncü fıkrası 6352 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yerine haberleşmenin basın ve yayın yoluyla yayınlanması durumunda, ikinci ve üçüncü fıkradaki cezanın belli oranda artırılacağı öngörülmektedir.³⁹²

Günümüzde haberleşme çoğunlukla sosyal medya araçlarıyla yapılmaktadır. Sosyal medya araçlarıyla yapılan haberleşmenin hızlı ve kolay olması bunun sebeplerindendir. Sosyal medya aracılığıyla yapılan haberleşmenin engellenmesi ve gizliliğinin ihlali suçları da TCK md. 124 ve 132 kapsamında değerlendirilmektedir. Şöyle ki, her iki maddede haberleşmenin nasıl gerçekleştiği belirtilmemektedir. Onun yerine suçun niteliği ve cezalandırılmasıyla ilgili hükümler yer almaktadır.³⁹³

3. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİN İHLALİ SUÇU

Özel hayatın gizliliğinin ihlali suçu TCK md. 132’de “*özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar*” başlığı altında düzenlenmektedir. Eski Ceza Kanundan farklı olarak burada özel hayatın ihlaline ilişkin hükümler yer almaktadır. Türk Ceza Kanunu md. 132 ile kişinin özel hayatına ilişkin şeylerin saptanması ve kaydedilmesi cezalandırılmaktadır. Bu madde ile Anayasa md. 20’deki kişinin özel hayatının ve aile hayatının gizliliği korunmaktadır.³⁹⁴

³⁹² KARAGÜLMEZ, s. 338- 340; DÜLGER, s. 671; PARLAR/BANKO, s. 373-379.

³⁹³ DÜLGER, s. 672; KARAGÜLMEZ, s. 342.

³⁹⁴ KARAGÜLMEZ, s. 345; DÜLGER, s. 675; PARLAR/BANKO, s. 384.

Türk Ceza Kanunu md. 132’de “*özel hayat*” kavramının tanımı yapılmamaktadır. Burada özel hayatın gizliliğinin ihlali suç olarak kabul edilmektedir. Bu madde “*özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar*” ile ilgili maddeler içerisinde, daha genel nitelikli özelliğe sahiptir. Şöyle ki, diğer maddelerde özel hayata ilişkin suçlar özel olarak düzenlenmektedir³⁹⁵. Bu maddeler dışındaki özel hayata karşı suçlar TCK md. 132 kapsamında değerlendirilmektedir.

Özel hayatın gizliliği ihlalinin suç olarak değerlendirilmesi için özel hayat kavramının neleri kapsadığı belirlenmelidir. Şöyle ki, özel hayatın gizliliğinin ihlali kişinin toplumdaki konumuna göre farklılık gösterebilmektedir. Başka bir ifadeyle, toplumdaki konumuna göre kişinin sahip olduğu özel hayat alanı değişebilmektedir. Örneğin, kamuya mal olmuş kişinin özel hayatıyla ilgili paylaşımın yapılması suç teşkil etmeyebilmektedir. Ancak, bu konumda olmayan kişiyle ilgili bu tür paylaşımın yapılması, onun özel hayatının gizliliğini ihlal etmektedir. Bundan başka, özel hayatın alanının belirlenmesi ilgili somut ve soyut yaklaşım yöntemleri de kullanılabilir. Soyut yaklaşımda herkes için aynı özel hayat alanı kabul edilmektedir. Burada kişinin konumundan bağımsız hareket edilmektedir. Somut yaklaşımda ise kişinin toplumdaki konumu dikkate alınarak özel hayat alanı belirlenmektedir.³⁹⁶

Kişinin özel hayatının gizliliği ona ait görüntü veya sesin kayda alınması, hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi³⁹⁷ veya basın veya yayın yoluyla ifşa edilmesi şeklinde

³⁹⁵ Türk Ceza Kanunu md. 132’de “haberleşmenin gizliliğinin ihlali”, TCK md.133’de “kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi”, TCK md. 135’de “kişisel verilerin kaydedilmesi” ile ilgili hükümler yer almaktadır.

³⁹⁶ KARAGÜLMEZ, s. 347.

³⁹⁷ Türk Ceza Kanunu md. 134’ün gerekçesinde “*özel hayata ilişkin kayıtların, savcılık veya mahkemeye verilmesi, duruşmada gösterilmesi ve dinlenmesi halinde, söz konusu suç oluşmayacaktır*” hükmü yer almaktadır.

gerçekleşebilmektedir. Görüntü veya seslerin kayda alınması TCK md. 134/f. 1’de özel hayatın gizliğinin ihlali suçunun nitelikli hali olarak düzenlenmektedir. Bu maddenin ikinci fıkrasında kişinin özel hayatına dair görüntü veya sesin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesiyle ilgili hükümler yer almaktadır. Burada, özel hayatla ilgili görüntü veya sesleri kaydeden ile bunları hukuka aykırı olarak ifşa edenin aynı kişi olması şart değildir. Başkaları tarafından kaydedilen görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa edilmesi de suç teşkil etmektedir. Başka bir ifadeyle, olayın suç olarak kabul edilmesi için hukuka aykırı ifşanın olması yeterlidir. Bundan başka ifşanın basın veya yayın aracılığıyla gerçekleşmesi, TCK md. 134/f. 2’de suçun nitelikli hali olarak düzenlenmektedir. Görüntü veya seslerin basın veya yayın yoluyla ifşa edilmesi durumunda, normal ifşa ile aynı cezanın uygulanmaktadır.³⁹⁸

4. KİŞİSEL VERİLERİN İHLALİ SUÇU

Kişisel verilerin korunması hem Türk Ceza Kanunu hem de Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında gerçekleşmektedir. Özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçları gibi, kişisel verilerin ihlali suçları da Türk Ceza Kanunu’nda “*özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar*” başlığı altında düzenlenmektedir. Türk Ceza Kanunu’nda kişisel verilerin ihlali ile ilgili hükümler 135-139. maddelerde yer almaktadır.³⁹⁹

Türk Ceza Kanunu’nda kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesiyle ilgili hükümler md. 135’te yer almaktadır. Eski Türk Ceza Kanunu’nda bu konuyla ilgili düzenleme yapılmamaktadır. Maddenin amacı kişisel verilerin hukuka aykırı olarak

³⁹⁸ KARAGÜLMEZ, s. 347-348; DÜLGER, s. 675-676; PARLAR / BANKO, s. 85-88.

³⁹⁹ DÜLGER, s. 618; KETİZMEN, Muammer, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Ankara 2008, s. 191; ÖZEN, Muharrem/BAŞTÜRK, İhsan, Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 122.

kaydedilmesini önlemektir. Burada kişisel veriler kavramı gerçek kişiyle ilgili her türlü bilgiyi kapsamaktadır. Türk Ceza Kanunu md. 135'te kişisel verileri hukuka aykırı kaydetmenin yöntemi ve alanıyla ilgili sınırlandırma yapılmamaktadır. Bu madde ile kişisel verilerin hukuka aykırı olarak her türlü kaydedilmesi suç olarak kabul edilmektedir. Bu tür suçların en kolay ve çok işlenebileceği yer, maddenin gerekçesinde⁴⁰⁰ bilişim alanı olarak belirtilmektedir. Bundan başka, maddenin ikinci fıkrasında *“kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına”* ilişkin kişisel verilerin kaydedilmesi suçun ağırlaştırılmış hali olarak düzenlenmektedir. Ayrıca maddenin gerekçesinde *“suçlulukla mücadele kapsamında, suç ve suçluların ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla, kişilerin ahlaki eğilimleri, cinsel yaşamları, sağlık durumları veya sendikal bağlantıyla ilgili bilgilerin”* kaydedilmesinin suç teşkil etmeyeceği belirtilmektedir.⁴⁰¹

Türk Ceza Kanunu md. 136'da kişisel verilerin hukuka aykırı olarak başkasına verilmesi, ele geçirilmesi veya yayılması suçuyla ilgili hükümler yer almaktadır. Bu maddenin kenar başlığında verileri kelimesi kullanılsa da, madde metninde kişisel verileri kelimesi kullanılmaktadır. Türk Ceza Kanunu md. 135'te olduğu gibi, burada da suçun konusunu gerçek kişiler ait veriler teşkil etmektedir. Burada kişisel verilerin nasıl

⁴⁰⁰ Türk Ceza Kanunu md. 135'in gerekçesi: *“Çağımızda kişilerle ilgili kayıtların bilgisayar ortamlarına geçirilip muhafaza edilmesi uygulamasına bazı kurum ve kuruluşlar tarafından başvurulmaktadır; hastanelerde hastalar, sigorta şirketlerinde sigortalılara, bankaların ve kredili alışveriş yapılan mağazaların müşterilerine ilişkin kayıtlar, böylece tutulmaktadır. Bu bilgilerin amaçları dışında kullanılmasından veya herhangi bir şekilde üçüncü şahısların eline geçerek hukuka aykırı olarak yararlanılmasından dolayı hakkında bilgi toplanan kişiler büyük zararlara uğrayabilmektedir. Bu bakımdan, kişilerle ilgili bilgilerin hukuka aykırı olarak kayda alınması suç olarak tanımlanmıştır.”*

⁴⁰¹ **KARAGÜLMEZ**, s. 349-354; **KETİZMEN**, s. 230-238; **DÜLGER**, s. 619-625; **AKGÜL**, Aydın, Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul 2014, s. 226; **ÖZEN/BAŞTÜRK**, s. 123.

kaydedilmesi önem teşkil etmemektedir. Şöyle ki, maddenin gerekçesinde, kişisel verileri hukuka aykırı olarak başkalarına vermek, yaymak veya ele geçirmek kişisel verilerin kaydedilmesinden bağımsız bir suç şeklinde tanımlanmaktadır. Türk Ceza Kanunu md. 136’da suçun işlenme şekli ile ilgili sınırlama yapılmamaktadır. Başka bir ifadeyle, suçun oluşması için kişisel verilerin hukuka aykırı olarak başkalarına verilmesi, yayılması veya ele geçirilmesi yeterlidir.⁴⁰²

Kişisel verilerin yok edilmesiyle ilgili hükümler TCK md. 138’de yer almaktadır. Burada *“hukuka uygun olarak kaydedilmiş olan kişisel verilerin kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına rağmen yok edilmemesi, bağımsız bir suç olarak”* düzenlenmektedir. Kişisel verilerin belirlenen sürede ve sistem içinde yok edilmemesi suçun oluşmasını sağlamaktadır. Bu suç failin yükümlülüğünü yerine yetirmemesi ile gerçekleşmektedir. Başka bir ifadeyle, bu tür suçlar failin maddede belirtilen yükümlülükleri ihmal etmesi veya kasten yerine yetirmemesi sonucunda oluşmaktadır.⁴⁰³

Türk Ceza Kanunu’nun 137. maddesinde kişisel verilerin ihlali suçunun *“nitelikli halleri”* düzenlenmektedir. Burada Türk Ceza Kanunu’nun *“özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar”* bölümünde yer alan suçların kamu görevlileri tarafından işlenmesi, suçun ağırlaştırılmış hali olarak düzenlenmektedir.⁴⁰⁴ Türk Ceza Kanunu md. 139’da ise bu bölümde yer alan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmanın şikayet sonucunda gerçekleşebileceği belirtilmektedir. Ancak burada kişisel verilerle ilgili suçlar istisna teşkil etmektedir.⁴⁰⁵

⁴⁰² KETİZMEN, s. 239-240; DÜLGER, s. 648-652; KARAGÜLMEZ, s. 354-357; AKGÜL, s. 226.

⁴⁰³ KARAGÜLMEZ, s. 359-362; KETİZMEN, s. 240-241; DÜLGER, s. 656-660; AKGÜL, s. 227.

⁴⁰⁴ KARAGÜLMEZ, s. 358-359; DÜLGER, s. 626; AKGÜL, s. 227; ÖZEN/BAŞTÜRK, s. 122.

⁴⁰⁵ KARAGÜLMEZ, s. 362-363; ÖZEN/BAŞTÜRK, s. 123.

Kişisel veriler Türk Ceza Kanunu ile birlikte Kişisel Verilerin Korunması Kanunu⁴⁰⁶ ile de korunmaktadır. Bu kanun kişisel verilerin korunmasıyla ilgili özel bir kanun niteliği taşımaktadır. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun birinci maddesinde⁴⁰⁷, “*bu kanunun amacının kişisel verilerin işlenmesi zamanı başta özel hayat olmakla kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak*” olduğu belirtilmektedir. Türk Ceza Kanunu’nda olduğu gibi, burada da kişisel verilerin hem gerçek hem de tüzel kişiler tarafından işlenebileceği düzenlenmektedir. Bu kanunda kişisel verilerin ihlali ile ilgili suçlarda Türk Ceza Kanunu’nun konuyla ilgili hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Burada, yükümlülüklerini yerine yetirmemesi durumunda sorumlu kişilere verilebilecek para cezaları “*kabahatler*” başlığı altında düzenlenmektedir. Genel olarak Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nda kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi, kişisel verilerden sorumlu kişilerin hak ve yükümlülükleri ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun yapısı ile ilgili hükümler yer almaktadır.

B. 5651 SAYILI KANUN KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

İnternet ortamında veya sosyal medyada yapılan ihlallerle ilgili düzenlemeler 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” (5651 sayılı kanun)’da yer almaktadır. Bu kanun 23 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5651 sayılı

⁴⁰⁶ Resmi Gazete, 29677, 7 Nisan 2016.

⁴⁰⁷ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu md. 1 : “*Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.*”

kanun internet ağı alanıyla ilgili özel düzenleme niteliği taşımaktadır. Daha öncesinde böyle bir düzenlemeye Türk hukukunda rastlanmamaktadır.⁴⁰⁸

Kanunun yürürlüğe girmesi bir nevi aşamalı şekilde gerçekleşmiştir. Şöyle ki, kanunun 3. ve 8. maddeleri 23 Kasım 2007, diğer maddeleri 23 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, kanunla ilgili olarak 3 Yönetmelik yayınlanmıştır. Bunlar *“Erişim ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”*⁴⁰⁹, *“İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik”*⁴¹⁰ ve *“İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”*⁴¹¹ olarak adlanmaktadır. Bu Yönetmelikler hazırlanırken 5651 sayılı kanun md. 11 esas alınmıştır.⁴¹²

5651 sayılı kanunun on iki maddeden oluşmaktadır. Birinci maddede kanunun amaç ve kapsamıyla ilgili düzenleme yer almaktadır⁴¹³. Burada internet ortamında işlenen suçlarla mücadelenin içerik, yer ve erişim sağlayıcılar üzerinden yapılması

⁴⁰⁸ **ÖZEN/BAŞTÜRK**, s. 166-167; **DÜLGER**, s. 810; **GÜNAYDIN**, Barış, İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 125; **KAYA**, s. 368; **AKA**, s. 260; **SOLMAZ**, 225.

⁴⁰⁹ Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete. 26680; 24 Ekim 2007. Daha sonra bu Yönetmelik değişiklik yapılarak Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Resmi Gazete. 26803; 1 Mart 2008.

⁴¹⁰ İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete. 26687; 1 Kasım 2007.

⁴¹¹ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete. 26716; 30 Kasım 2007.

⁴¹² **AKDENİZ**, Yaman/**ALTIPARMAK**, Kerem, İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır, Kasım 2008, s. 27-28; **DÜLGER**, s. 810; **GÜNAYDIN**, s. 131-132.

⁴¹³ 5651 sayılı kanun md. 1 : *“Bu Kanunun amaç ve kapsamı; içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektedir.”*

belirtilmektedir. Ancak *Dölger* bunun doğru olmadığını ifade etmektedir. *Dölger*'e göre bu tür mücadele yöntemleriyle kanunun olması gereken amacına karşı gelinmektedir. O, içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden suçlarla mücadelenin mümkün olmayacağı görüşündedir. Başka bir deyişle, böyle bir düzenlemede sağlayıcıların sorumlulukları ve bireyler ile toplumun haksız saldırılardan korunmasıyla ilgili hükümlerin olması daha doğrudur.⁴¹⁴

5651 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerle ilgili doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. Bir görüşe göre, değişiklikler daha çok özgürlüklerin sınırlandırılmasına sebep olmuştur⁴¹⁵. Diğer bir görüş ise değişiklikler ile kanuna getirilen tedbirlerin önemli olduğunu belirtmektedir. Bu görüş, değişikliklerle birlikte kişilik hakkının daha kapsamlı korunduğunu savunmaktadır. Buna örnek olarak 6 Şubat 2014 ve 26 Şubat 2014 tarihlerindeki 6518 ve 6527 sayılı kanunlarla yapılan değişiklikler gösterilebilir. Bu değişiklikler içeriğin yayından kaldırılması ve erişimin engellenmesi ilgili düzenlemelerde yapılmıştır.⁴¹⁶ İçeriğin yayından kaldırılması ve erişimin engellenmesi 5651 sayılı kanunun işlem biçimini ifade etmektedir.

1. İÇERİĞİN KALDIRILMASI

İçeriğin yayından kaldırılmasıyla ilgili düzenlemeler 5651 sayılı kanunun 9. maddesinde yer almaktadır. 6518 sayılı kanun ile yapılan değişiklikler sonucunda içeriğin yayından çıkarılması yöntemleri düzenlenmektedir. Burada ilk olarak içeriğin yayından kaldırılması içerik sağlayıcıdan uyarı yöntemiyle istenebilmektedir. Bu istek

⁴¹⁴ **DÖLGER**, s. 811; **ÖZEN/BAŞTÜRK**, s. 167; **GÜNAYDIN**, s. 125.

⁴¹⁵ **DÖLGER**, s. 810; **AKDENİZ/ALTIPARMAK**, s. 90; **ÖZEN/BAŞTÜRK**, s. 171-172; **AKA**, s. 262; **SOLMAZ**, s. 228.

⁴¹⁶ **KAYA**, s. 368-369.

yirmi dört saat içinde cevaplandırılmaktadır. İçerik sağlayıcıya ulaşılmaması durumunda ise bu istek yer sağlayıcıya yöneltilmektedir. Buradaki uyarı yöntemi, içerik ve yer sağlayıcıların iletişim adresleri üzerinden yapılan bildirimi ifade etmektedir. Ancak kanunda bu bildirimin nasıl yapılmasıyla ilgili düzenlemeye rastlanmamaktadır. İçerik ve yer sağlayıcıların iletişim adreslerinin neleri kapsadığı 5651 sayılı kanun md. 3'te belirtilmektedir. Bundan başka, doktrinde içerik ve yerel sağlayıcılara bildirimin e-posta ile yapılmasının yeterli olduğu ifade edilmektedir. Bu görüş sahipleri, 6518 sayılı Kanun'un Gerekçesini⁴¹⁷ esas almaktadır.⁴¹⁸

İçeriğin yayından kaldırılmasıyla ilgili talep bazen olumsuz cevaplandırılabilir. Bu durumda 5651 sayılı kanunda içeriğin mahkeme kararıyla çıkarılması veya hangi mahkemeye başvurulmasıyla ilgili düzenleme yapılmamaktadır. Burada yapılan düzenlemede ikinci yöntem olarak erişimin engellenmesi düzenlenmektedir. Şöyle ki, kişi Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak erişimin engellenmesini isteyebilmektedir. Bu zaman kişinin içerik veya yer sağlayıcılara başvuru yapması gerekmemektedir. Böylelikle, içeriğin yayından kaldırılması için mutlaka veya öncelikle internet servis sağlayıcılarına başvuru şartı geçersiz olmaktadır. 5651 sayılı kanunda içeriğin yayından kaldırılmasını sağlayan yöntemlerle ilgili düzenleme yapılmamaktadır. Aynı zamanda sağlayıcıların olumsuz cevap vermesi durumunda başvurulacak yöntemlerle de ilgili düzenlemeye rastlanmamaktadır.⁴¹⁹

Sosyal medyada veya internet ortamında kişilik hakkını ihlal eden içeriklerin yayından kaldırılması genellikle içerik sağlayıcılar tarafından yapılmaktadır. Buna

⁴¹⁷ 6518 sayılı Kanun'un Gerekçesi: "*Vatandaşların ve yetkili mercilerin kullanabilecekleri irtibat noktalarının oluşturulması bağlamında yasal düzeyde ve özellikle elektronik posta adresi özelinde bir farkındalık oluşturulması, internet aktörleri ile irtibat usulünün belirlenmesi amaçlanmıştır.*"

⁴¹⁸ DÜLGER, s. 913; KAYA, s. 369; GÜNAYDIN, s. 125-126.

⁴¹⁹ GÜNAYDIN, s. 130; KAYA, s. 370; DÜLGER, s. 910.

sebepler yer sağlayıcılarına ulaşmanın zor olmasıdır. Yer sağlayıcılar kural olarak içeriği inceleme veya içeriğe müdahale etmek hakkına sahip değiller. Ancak kişilik hakkını ihlal eden içeriklerle ilgili durumlarda bunu yapmaları hukuka uygun hale gelmektedir. Bu durumda yer sağlayıcılar kanun gereği sahip oldukları yetki kapsamında işlem yapabilmektedir. Yer sağlayıcıların bu yetkinin dışına çıkması bazı hukuki sorumlulukların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu hukuki sorumluluklar hem TCK md. 244 kapsamında hem de kullanım sözleşmesinin ihlali kapsamında değerlendirilmektedir.⁴²⁰

Sosyal medyada kişilik hakkını ihlal eden içeriklerin yayından kaldırılması genellikle sosyal medya sunucularının isteğine göre yapılmaktadır. Sosyal medya sunucuları içeriğin yayından kaldırılması talebini ret edebilmektedir. Buna örnek olarak Wikipedia⁴²¹, Twitter⁴²² gibi sosyal medya araçlarıyla ilgili olaylar gösterilebilir. Bu olaylarda sosyal medya sunucuları içeriğin yayından kaldırılması talebini kabul etmemiştir. Sonuç olarak her iki sosyal medya sunucusuna erişim engellenmiştir. Erişimin engellenmesi hukuka aykırı içeriğin yayından kaldırılması ile sonuçlanabilmektedir.

2. ERİŞİMİN ENGELLENMESİ

5651 sayılı kanunda erişimin engellenmesiyle ilgili iki maddede düzenleme yapılmaktadır. Bu düzenlemeler 8. ve 9. maddelerde yer almaktadır. Kanunun 8. maddesinde erişimin engellenmesine sebep olabilecek durumlar sayılmaktadır. 9.

⁴²⁰ DÜLGER, s. 911; GÜNAYDIN, s. 130; KAYA, s. 370; ÇAKIR, s. 188.

⁴²¹ <https://www.webtekno.com/wikipedia-ulkemizde-neden-erisime-kapatildi-h28468.html>, Erişim Tarihi: 02.09.2019.

⁴²² https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150722_turkiye_twitter_yasaklar, Erişim Tarihi: 02.09.2019.

maddede ise kişilik hakkı ve özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle erişimin engellenmesi düzenlenmektedir. Kişilik hakkı ve özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle erişimin engellenmesi tedbiri yapılan değişikliklerle 5651 sayılı kanuna ilave edilmiştir. Bu değişiklikler 6518 ve 6527 sayılı kanunlarla yapılmıştır. Erişimin engellenmesi bir tedbir niteliği taşımaktadır. Şöyle ki, hem 6518 hem de 6527 sayılı kanunun genel gerekçesinde erişimin engellenmesinin tedbir amacı taşıdığı belirtilmektedir. Ayrıca, gerekçede kişilik hakkı ve özel hayatın gizliliğinin ihlaliyle ilgili erişimin engellenmesini sağlayan hükümlerle ilgili açıklama yer almamaktadır.⁴²³

Kişilik hakkı ihlali nedeniyle erişimin engellenmesi mağdurun Sulh Ceza Mahkemesine başvuru yapmasıyla gerçekleşebilmektedir⁴²⁴. Bu durumda 5651 sayılı kanunun 9. maddesi esas alınmaktadır. Bu maddenin ilavesi olan 9/A maddesinde ise özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle erişimin engellenmesi düzenlenmektedir. Burada erişimin engellenmesi iki şekilde; Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) ve TİB Başkanı tarafından yapılabilmektedir. 5651 sayılı kanunun 9/A maddesinin ikinci fıkrasında TİB tarafından erişimin engellenmesi için nelerin gerekli olduğu düzenlenmektedir. Konuyla ilgili etraflı bilgi www.ihbarweb.org.tr/ohg/ sitesinden elde edilebilmektedir. Telekomünikasyon İletişimi Başkanlığı başkanı tarafından erişimin engellenmesi görev gereği sahip olunan yetkiyi ifade etmektedir. Burada TİB Başkanın erişimin engellenmesi için verdiği karar Sulh Ceza Mahkemesi hakiminin onayına takdim edilmektedir. Bu durum, temel hak ve özgürlüklerin “*orantısız ve denetimsiz*” bir şekilde kısıtlanmasını önlemektedir.⁴²⁵

⁴²³ KAYA, s. 371; GÜNAYDIN, s. 129; SOLMAZ, s. 227; ÖZEN/BAŞTÜRK, s. 175; DÜLGER, s. 911-912.

⁴²⁴ Örnek için bkz. AKDENİZ/ALTIPARMAK, s. 77 vd. .

⁴²⁵ DÜLGER, s. 914-915; KAYA, s. 375-380; SOLMAZ, s. 227.

5651 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi Türk Medeni Kanunu uygulama alanının kısıtlanmasına sebep olmaktadır. Artık sosyal medyada kişilik hakkına saldırı durumlarında 5651 sayılı kanun esas alınmaktadır. Burada kişilik hakkını ihlal eden içeriğe erişimin engellenmesi kararı Türk Medeni kanun gereğince verilmeyecektir. Doktrinde bu durumun oluşması iki şekilde izah edilmektedir. Bunlardan ilkinde 5651 sayılı kanunun daha kapsamlı olması belirtilmektedir. Şöyle ki, sosyal medyada yapılan ihlaller sonucunda 5651 sayılı kanun kapsamında sadece erişimin engellenmesi değil, içeriğin yayından kaldırılması da istenebilmektedir. İkinci şekilde ise “*lex posterior derogat legi priori (sonraki normun öncelikle uygulanması)*” ve “*lex specialis derogat legi generali (özel normun genel normdan öncelikle uygulanması)*” ilkeleri esas alınmaktadır. Başka bir deyişle, yürürlüğe önce giren norm önceki normun, özel norm ise genel normun yerine uygulanmaktadır.⁴²⁶

Sosyal medyada yapılan ihlaller sonucu erişimin engellenmesi yöntemi en çok başvuru yöntemlerdendir. Doktrinde erişimin engellenmesiyle ilgili birçok görüş yer almaktadır. Buradaki bir görüşe göre erişimin engellenmesi ifade özgürlüğünün ihlal edilmesine sebep olabilmektedir⁴²⁷. Bu görüşe göre, kişilik hakkı ihlal edilenin hakları başkalarının haklarının ihlal etmeden korunmalıdır. Başka bir deyişle, erişimin engellenmesi tedbirinin konusunu sadece hukuka aykırı içerikler teşkil etmelidir. Erişimin engellenmesi hem içeriğe yönelik hem de sosyal medya sunucusuna yönelik olabilmektedir. Kanaatimce, erişimin engellenmesinin içeriğe yönelik yapılması daha doğru olmaktadır. Çünkü erişimin engellenmesindeki amaç kişilik hakkının korunmasını sağlamaktır, başkasının ifade ve özgürlüklerini ihlal etmek değildir.

⁴²⁶ ÖZEN/BAŞTÜRK, s. 189; AKDENİZ/ALTIPARMAK, s. 100; AKA, s. 265.

⁴²⁷ DÜLGER, s. 810; AKDENİZ/ALTIPARMAK, s. 90; ÖZEN/BAŞTÜRK, s. 171-172; AKA, s. 262; SOLMAZ, s. 228.

Bundan başka, doktrinde erişimin engellenmesinin hukuka aykırı içeriğin engellenmesinde yetersiz olduğu görüşü de yer almaktadır⁴²⁸.

C. AZERBAIJAN KAMU HUKUKU KAPSAMINDA HUKUKİ SONUÇLARI

Azerbaycan hukukunda internet ortamını veya sosyal medyayı düzenleyen kanun bulunmamaktadır. Azerbaycan Büyük Millet Meclisi'nin Şubat ayında gerçekleşen oturumunda “*Onlayn (Çevrimiçi) Medya Hakkında*” kanun tasarısının hazırlanması teklif edilmiştir. Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen hakaret suçlarının çoğalması bu teklifin ana sebebi olarak belirtilmektedir.⁴²⁹ Ancak bu kanun tasarısı henüz kabul edilmemiştir. Azerbaycan hukukunda sosyal medya aracılığıyla işlenen suçlar genellikle Azerbaycan Ceza Kanunu⁴³⁰ ve Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun⁴³¹ kapsamında cezalandırılmaktadır.

Kişilik hakkı Azerbaycan Ceza Kanunu'nda “*şahsiyete karşı suçlar*” başlıklı bölümündeki hükümlerle korunmaktadır. Burada “*hayat ve sağlığa*”(md. 120-143), “*şahsiyetin özgürlüğü ve haysiyetine*”(md. 144-148), “*şahsiyetin cinsel dokunulmazlığı ve cinsiyet özgürlüğüne*”(md. 149-153), “*insan ve vatandaşın anayasal hak ve özgürlüğüne*”(md. 154-169) ve “*yetişkinlik yaşında olmayanlar ve aile ilişkilerine*”(md. 170-176) karşı suçlar düzenlenmektedir. Sosyal medya aracılığıyla kişilik hakkı ihlalleri genellikle iftira, hakaret veya özel hayatın ihlali şeklinde gerçekleşmektedir. Azerbaycan Ceza Kanunu'nda iftira ve hakaret suçları “*şahsiyetin*

⁴²⁸ Bkz. AKDENİZ/ALTINPARMAK, s. 161-162.

⁴²⁹ az.trend.az/azerbaijan/gundem/3013634.html, Erişim Tarihi: 28.11.2019.

⁴³⁰ 30 Aralık 1999 tarihli 787-IQ numaralı kanun ile onaylanmıştır.

⁴³¹ 7 Aralık 1999 , №769-IQ.

özgürlüğü ve haysiyetine karşı suçlar”, özel hayatın ihlali suçu ise *“insan ve vatandaşın anayasal hak ve özgürlüğüne karşı suçlar”* kapsamında cezalandırılmaktadır.

İftira suçu Azerbaycan Ceza Kanunu (ACK) md. 147’de düzenlenmektedir. Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen iftira suçları da ACK md. 147 kapsamında cezalandırılmaktadır. Şöyle ki, ACK md. 147/f. 1’de kitle iletişim aracında veya internette gerçekleşen iftira suçlarıyla ilgili hükümler de yer almaktadır.

Azerbaycan Ceza Kanunu’nda hakaret suçu md. 148 ve md. 148-1 kapsamında cezalandırılmaktadır. 148. maddede hakaret suçunu genel nitelikte düzenlenmektedir. Burada umuma açık konuşmalarda, eserlerde, kitle iletişim araçlarında ve internette gerçekleşen hakaret suçlarıyla ilgili cezalar yer almaktadır. İnternet ortamında veya sosyal medyada fake profiller ile gerçekleşen hakaret suçları ise ACK md. 148-1 kapsamında cezalandırılmaktadır.⁴³²

Özel hayatın ihlali suçu ACK md. 156’da düzenlenmektedir. Burada özel hayatın ihlalinin kamu personelleri tarafından veya uzaktan kumandalı insansız hava araçlarıyla gerçekleşmesi ile ilgili hükümler de yer almaktadır.

Sosyal medya aracılığıyla yapılan kişilik hakkı ihlalleri Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun’da da düzenlenmektedir. Burada, haber kuruluşları ve onların sosyal medya hesapları tarafından gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri ile ilgili hükümler yer almaktadır. Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun’un ikinci maddesinde hangi kitle iletişim araçlarının bu kanun kapsamında kabul edildiği düzenlenmektedir⁴³³. Ayrıca kanunun *“temel kavramlar”* başlıklı üçüncü maddesinde kitle iletişim araçlarının

⁴³² lent.az/news/325434, Erişim Tarihi: 28.11.2019.

⁴³³ Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun md. 2 : *“Bu kanun Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarında kurulan tüm kitle iletişim araçları, aynı zamanda onun sınırları dışında kurulan kitle iletişim araçları ürünlerinin Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarında yayılan kısmı için geçerlidir.”*

internet ve diğer yayın şekillerini de kapsadığı belirtilmektedir. Bundan başka, kanunda tekzip, düzeliş ve cevap verilmesiyle ilgili hükümler de yer almaktadır. Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun'un (KİAHK) 44. maddesinde tekzip, düzeliş ve cevap vermek hakkı düzenlenmektedir⁴³⁴. Tekzip, cevap ve düzelişin verilmesi ise KİAHK md. 45 kapsamında gerçekleşmektedir⁴³⁵.

⁴³⁴ “Kitle İletişim Aracında gerçek ve tüzel kişilerin şeref ve haysiyetini lekeleyen, iftira ve hakaret içerikli bilgiler yayınlandıkta, fikirler çarpıtıldığında gerçek kişinin kendisinin veya temsilcisinin, tüzel kişilerde yöneticilerin, ya da yetkili temsilcinin aynı kitle iletişim aracında bir ay süresince cevap vermek, gerçek olmayan bilgilerin tekzip edilmesini, düzeliş edilmesini, hatta özür dilenilmesini talep etmek, ya da doğrudan mahkemeye başvurmak hakkı vardır.”Ayrıntılı bilgi için bkz. Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun md. 44.

⁴³⁵ “Tekzipte hangi bilgilerin doğru olmadığı, aynı kitle iletişim aracında ne zaman ve nasıl yayınlanacağı belirtilir. Süreli yayınlarda tekzip genellikle bilginin veya malzemenin yayınlandığı sayfada aynı yazı şeklinde toplanır ve “Tekzip” başlığı altında yayınlanır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun md. 45.

SONUÇ

Kişilik hakkı, Türk Hukukunda genel bir hak olarak kabul edilmektedir. Burada, kişisel değerler genel bir kişilik hakkı kapsamında korunmaktadır. Azerbaycan Hukukunda ise kişisel değerlerin korunması özel kişilik hakları kapsamında gerçekleştirilmektedir. Başka bir ifadeyle, hangi kişisel değerlerin korunduğu Azerbaycan Hukukundaki kanunlarda belirtilmektedir.

Sosyal medya kişilik hakkı ihlallerinde bir araç veya vasıta rolünü oynamaktadır. Şöyle ki, sosyal medyanın olmadığı zamanlarda da geleneksel medya ve çalışanları, kamuya mal olmuş kişiler ve diğerleri hakkında insanlarda hakaret, küfür gibi görüşler oluşuyordu. Sosyal medyanın ortaya çıkmasıyla bu tür görüşler artık doğrudan kişinin kendisine yönlendirilebilmektedir. Diğer taraftan, sosyal medya herkes tarafından kullanılabilir. Burada kişinin toplumdaki konumu önem taşımamaktadır. Tüm bunların sonucunda kişilik hakkı ihlallerinin artmasında sosyal medyanın önemli rol oynadığını söyleyebiliriz.

Sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili ne Türk ne de Azerbaycan Hukukunda özel bir düzenleme bulunmaktadır. Her iki hukukta sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlali sonucunda uygulanacak hükümler genellikle ihlal edilen kişisel değerlere göre belirlenmektedir. Buna ilave olarak sosyal medya yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri diğer medya türleriyle gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri kapsamında da kabul edilmektedir.

Sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalleri sosyal medya sunucusu ve sosyal medya kullanıcısı tarafından gerçekleştirilmektedir. Sosyal medya sunucusu tarafından kişilik hakkı ihlallerine kullanım sözleşmesinde yer alan gizlilik, güvenlik, fikri mülkiyet şartlarını ve diğer şartları ihlal etmesini gösterebiliriz. Kullanıcılar tarafından kişilik hakkı ihlalleri ise paylaşımlarla, güvenlik sorunlarından yararlanarak kişisel

bilgilerin ele geçirilmesi ve bilişim suçları şeklinde gerçekleşmektedir. Paylaşımlarla yapılan ihlaller genellikle tehdit, iftira, hakaret ve özel hayatın gizliliğinin ihlali gibi eylemleri kapsamaktadır.

Türk özel hukuku kapsamında sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalinin sonuçları koruyucu ve tazminat davaları ile giderilmeye çalışılmaktadır. Koruyucu davalar ile ihlalin tespiti, önlenmesi ve durdurulması amaçlanmaktadır. Tazminat davaları ise ihlalin sonuçlarının giderilmesine yöneliktir. Burada Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu’nun konuyla ilgili hükümleri esas alınmaktadır.

Azerbaycan özel hukukunda ise sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalinin sonuçları Mülkü Mecelle kapsamında değerlendirilmektedir. Burada koruyucu davalar ayrı bir dava şeklinde düzenlenmemektedir. Ancak davacı ihlalin önlenmesini veya durdurulmasını talep edebilmektedir. Mülkü Mecelle’nin 21. maddesi maddi tazminat davalarında, 23. maddesi ise manevi tazminat davalarında esas alınmaktadır.

Kişilik hakkının sosyal medya yoluyla ihlalinin Türk kamu hukuku kapsamında sonuçları genellikle Türk Ceza Kanunu ve 5651 sayılı kanun hükümleriyle giderilmeye çalışılmaktadır. Türk Ceza Kanunu’nda ihlalin sonuçları kişisel değerlerin ihlali ve bilişim suçları kapsamında ele alınmaktadır. İhlalin 5651 sayılı kanun kapsamında sonuçları ise sosyal medya sunucusuna erişimin engellenmesi ve hukuka aykırı içeriğin yayından kaldırılması şeklinde giderilmeye çalışılmaktadır.

Sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlalleri “zincirleme suç” (TCK md. 43)⁴³⁶ kapsamında kabul edilebilmektedir. Şöyle ki, sosyal medyada paylaşılan içerik veya

⁴³⁶ Türk Ceza Kanunu md. 43 : “Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezaı

yorum sonucu kişilik hakkının ihlal edilmesi, bu tür içerik ve yorumlar silinmedikçe devam etmektedir.

Azerbaycan kamu hukukunda sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinin sonuçları Azerbaycan Ceza Kanunu ve Kitle İletişim Araçları Hakkında Kanun kapsamında değerlendirilmektedir. Her iki kanunda genellikle sosyal medya kullanıcısı tarafından yapılan kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili hükümler yer almaktadır.

gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.”

ÖZET

Tezimizin başlığı, Türk ve Azerbaycan Hukukunda sosyal medya yoluyla kişilik hakkının ihlali ve sonuçlarıdır. Tezimiz giriş, iki esas bölümden ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Giriş kısmında, konunun sunumu, sınırlandırılması ve önemine değinilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, kişilik hakkı kavramının Türk ve Azerbaycan Hukukundaki yeri ve sosyal medya kavramı ele alınmıştır. Burada kişilik hakkının tanımı, özellikleri, konusu ile birlikte sosyal medyanın tanımı, öğeleri, tarihi, özellikleri, fonksiyonları ve güncel sosyal medya araçları incelenmiştir.

Son olarak ikinci bölümde, sosyal medya yoluyla kişilik hakkının ihlali ve sonuçları ele alınmıştır. Bu bölümde, kişilik hakkının sosyal medya yoluyla ihlal türlerine değinilmiştir. Ardından Türk ve Azerbaycan Hukukunda bu tür ihlallerin sonuçları incelenmiştir.

ABSTRACT

The title of our thesis is the violation of the right of personality through social media in Turkish and Azerbaijani law and its consequences. The our thesis consists of two main parts and the conclusion part. In the introduction section, the presentation, limitation of topic and importance of the subject are examined.

In the first part of our thesis, the role of the concept of the right of personality in Turkish and Azerbaijani law and the concept of social media are discussed. The definition of the right of personality, its features, its subject as well as the definition of social media, its elements, its history, its features, its functions and current social media tools are examined here.

Finally, in the second section, the violation of the right to personality through social media and its consequences are addressed. In this section, the types of violations of the right to personality through social media are referred. Then, the consequences of such violations in Turkish and Azerbaijani law are examined.

KAYNAKÇA

AKAR, Erkan, Sosyal Medya Pazarlaması, 1. Basım, Ankara 2010.

AKA, Beyza, “Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukuki Korunma Yolları”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: 82, Mayıs 2017, S. 2.

AKDENİZ, Yaman/**ALTIPARMAK**, Kerem, İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır, Kasım 2008.

AKİPEK, Jale/**AKINTÜRK**, Turgut, Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt (Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku), 9. Bası, İstanbul 2012.

AKGÜL, Aydın, Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul 2014.

AKİPEK, Jale, Türk Medeni Hukuku: Cilt-: Başlangıç Hükümleri - Şahsın Hukuku, Cüz-1: Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, Ankara 1973.

AKKURT, Sinan Sami, “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkan Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 329-373.

ARISOY, Mine, “Hakaret”, TBB Dergisi, Sayı 72, 2007.

ARKAN, Sabih, Türk İşletme Hukuku, Ankara 2017.

ARPACI, Abdülkadir, Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul 2000.

ARSLAN, Mehmet Emir, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017.

ARTUK, Mehmet Emin/**GÖKÇEN**, Ahmet/**YENİDÜNYA**, Caner, Ceza Hukuku, Ankara 2005.

ATAAY, Aytekin, Şahıslar Hukuku, Birinci Yarım, Giriş-Hakiki Şahıslar, 3. Bası, İstanbul 1978.

ATEŞ, Mustafa, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Doktora Tezi, Ankara 2002.

ATLAN, Hülya, “Kişilik Hakkının Medya Yoluyla İhlalinde Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 4, Aralık 2016.

AYAN, Mehmet, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, Konya 2007.

AYDIN, Devrim, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, *Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2013, C. 19, S. 2.

BAŞMANAV, Yasemin, “Medya Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Maddi Tazminat Davası”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl: 1, S. 1, Temmuz 2013.

BELLİ, Doğan Bülent, *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılarından Doğan Hukuki Sorumluluk*, Ankara 2008.

BEŞİROĞLU, Akın, *Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar*, APB Yayınları, Ankara 2002.

BİRSEN, Haluk, “Değişim Aracı Olarak Yeni Medya”, *Dijital İletişim ve Yeni Medya*, Eskişehir 2013, 1. Bası.

BOYD, Danah M./**ELLISON**, Nicole, “Social Network Sites: Definition, History and Scholarship” *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 13 (2008).

BRUNS, Axel and **BAHNİSCH**, Mark, “Social Media: Tools for User Generated Content Social Drivers behind Growing Consumer Participationin User-Led Content Generations”, Volume 1, State of the Art, March 2009.

ÇAKIR, Cihangir, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017.

ÇETİN, Erol, *Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları*, Ankara 2008.

ÇINAR, Ali Rza, *Tehdit Suçu*, Ankara 2002.

DURAL, Mustafa, *Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler*, İstanbul 1987.

DURAL, Mustafa/**ÖĞÜZ**, Tufan, *Kişiler Hukuku*, İstanbul 2014, 15. Baskı.

DÜLGER, Murat Volkan, Bilişim Suçları ve İnternet Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2014.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2017.

ERMANER, Enes H., “Sosyal Medya Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 92, S. 6, Kasım 2018.

FAIJUN, Nahar Mim/**MOHAMMAD**, Ashraful Islam/**GOWRANGE**, Kumar Paul, “Impact of the Use of Social Media on Students’ Academic Performance and Behavior Change”, International Journal of Statistics and Applied Mathematics, 2018, 3(1).

FIRAT, Muhammed Sabır, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(2) 2015.

GARCIA, Tania Lorena Islas, Youtube as a Business, Bachelor’s thesis, JAMK University of Applied Sciences, January 2016.

GÜNAYDIN, Barış, İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

GÜRSES, Binnur, Sosyal Paylaşım Ağlarında Kişisel Verilerin Güvenliği; Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu İdari Uzmanlık Tezi, Ağustos, Ankara 2013.

HATEMİ/KALKAN OĞUZTÜRK, Kişiler Hukuku, İstanbul 2013.

HATEMİ/GÖKYAYLA, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.

HELVACI, Serap, Gerçek Kişiler, İstanbul 2010.

HELVACI, Serap, Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkının Koruyucu Davalar, İstanbul 2001.

İNAN, Ali Naim/**YÜCEL**, Özge, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014.

İSMAYILLI, İsmayıl, “Azerbaycan Hukukunda Kişinin Şeref ve Haysiyetine Yapılan Saldırıya Karşı Korunması”, Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 2, Kayseri 2014.

İSPİR, Burçin, “Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi”, Dijital İletişim ve Yeni Medya, Eskişehir 2013, 1. Bası.

İŞGÜZAR, Hasan, “Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davasının Şartları” , ABD, Sayı: 1990/6.

KAPLAN, Andreas M./**HAENLEIN**, Michael, “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunites of Social Media” Business Horizons, Vol. 53, Issue 1, 2010.

KAPLAN, İbrahim, Kişilik Haklarının Kitle Haberleşme Araçları (Basın, Radyo ve Televizyon) Karşısında Korunması, Ankara 1979.

KARAGÜLMEZ, Ali, Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri, 3.Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011.

KARTAL, Bilal, “Basın-Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk”, Yargıtay Dergisi, C. 23, Ocak-Nisan 1997, S. 1-2.

KAYA, Mine, Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2015.

KAYA, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, TBB Dergisi, 2015 (119).

KAYA, Mine, “Sosyal Medya Hizmet Sağlayıcının Kişilik Hakkı İhlalleri ve Sorumluluğu”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 10, S. 108, Ağustos 2015.

KAYANÇİÇEK, Murat, Şerefe Karşı Suçlar, Ankara 2008.

KESER BERBER, Leyla, Çevrimiçi Davranışsal Reklamcılık (Online Behavioral Advertising) Uygulamaları Özelinde Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, İstanbul 2014.

KESGİN, Coşkun/**TOPUZOĞLU**, Ahmet, “Sağlığın Tanımı; Başa çıkma”, Journal of İstanbul Kültür University, S. 3, 2006.

KETİZMEN, Muammer, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Ankara 2008.

KIETZMANN, Jan H./HERMKENS, Kristopher/McCARTY, Ian P./SILVESTRE, Bruno, “Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media” *Busines Horizons*, Vol 54, Issue 3, 2011, s. 245-251.

KILIÇOĞLU, Ahmet, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1993.

KILIÇOĞLU, Ahmet, Medeni Hukuk, Ankara 2016.

KIRCA, Çiğdem, “Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği”, *Yargıtay Dergisi*, C. 25, S. 3, Temmuz 1999.

KÖPRÜLÜ, Bülent, Medeni Hukuk, Genel Prensipler-Kişiler Hukuku(Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), 2. Bası, İstanbul 1984.

LIETSALA, Katri / Sirkunen, Esa, “Social Media”, Tampere 2008.

MANING, Jimmie, “Definition and Classes of Social Media”, *Encyclopedia of Social Media and Politics*, Author: Kerric Harvey, Sage Publications, Thousand Oaks, California 2014.

MAVNACIOĞLU, Korhan, “İnternet Kullanıcılarının Oluşturduğu ve Dağıttığı İçeriklerin Etik Açısından İncelenmesi: Sosyal Medya Örnekleri”, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu, 07-09 Ekim 2009, Elazığ.

MAYFIELD, Anthony, What is Social Media (e-book).

MERAN, Necati, Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, Ankara 2008.

OĞUZ, Habip, İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2010.

OĞUZMAN, M. Kemal, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Ankara 2009.

ONAR, Ali Osman, Türk Ceza Hukukunda Hakaret Suçu, Ankara 2016.

ÖNGÖREN, Gürsel, Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılarına Karşı Hukuki Başvuru Yolları, İstanbul 1996.

ÖRS, Fahri Halil, Türk Hukukunda Haksız Rekabet (Hukuki mahiyeti ve Rekabet hakkının himayesi), Doktora Tezi, Ankara 1958.

ÖZATA, Fatma Zeynep, “Sosyal Medya Platformları”, Dijital İletişim ve Yeni Medya, Eskişehir 2013, 1. Bası.

ÖZBEK, Veli Özer/**KANBUR**, M. Nihat/**DOĞAN**, Koray/**BACAKSIZ**, Pınar/**TEPE**, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2010.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa, “Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, AÜHFD, C. LVII, S. 3, 2008.

ÖZEL, Sibel, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, İstanbul 2002.

ÖZEL, Sibel, Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004, İkinci Bası.

ÖZEN, Muharrem/**BAŞTÜRK**, İhsan, Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

ÖZKAYA, Betül, “Reklam Aracı Olarak Advergaming”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. XXIX, S. 2.

ÖZSUNAY, Ergun, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul 1979, 4. Bası.

ÖZTAN, Bilge, Medeni Hukuk’un Temel Kavramları, 38. Bası, Ankara 2013.

ÖZTAN, Bilge, Şahsın Hukuku, Ankara 2007.

ÖZTÜRK, Şerife, “Sosyal Medyada Etik Sorunlar”, Selçuk İletişim, 2015, 9 (1) 287-311.

PARLAR, Ali/**BANKO**, Meltem, Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar, Ankara 2014.

POHLE, Jörg, “Social Networks Functional Differentiation of Society and Data Protection”, arXiv: 1206.3027v1 [cs.CY] 14 June 2012.

POSTMAN, Joel, “Social Corp: Social Media Goes Corporate, New Readers 2008, Chapter 3: What Are Social Media and Web 2.0 ?”.

SERDAR, İlknur, Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999.

SEROZAN, Rona, Medeni Hukuk (Genel Bölüm, Kişiler Hukuku), İstanbul 2013, 4. Bası.

SHAO, Guosong, “Understanding the Appeal of User-generated Media: A Uses and Gratification Perspective”, Internet Research Journal, Volume 19, Number 1, Year 2009.

SIRABAŞI, Volkan, İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara 2007, 2. Baskı.

SIEBERT/ÖZTAN, “Şahsiyet Hakları ile İlgili Meseleler”, AÜHFD, 1969, C. 26, S. 1-2.

SOLMAZ, Meryem, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2017.

SLOOT, Bart Van Der/**BORGESİUS**, Fredrik Zuiderveen, Chapter 4: “Google and Personal Data Protection”, Google and Law, Editor: Aurelio Lopez-Tarruella, Universiteit Van Amsterdam, 2012.

SULEYMANLI, Server, Medeni Hukuk Notları (yayınlanmamış baskı), Bakü 2011.

TANDOĞAN, Haluk, “Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması”, AÜHFD, S. 1-4, 1963.

TANDOĞAN, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010.

TARHAN, Emine Ülker, Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları, Ankara 2007.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, İstanbul 1992.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Borçlar Hukuku, 4. Bası, İstanbul 1979.

TÜFEK, Ömer Faruk, Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve İ.H.A.S. Koruması, Ankara 2007, İkinci Tıpkı Basım.

UYAR, Talih, Türk Medeni Kanunu Kişiler Hukuku MK madde 8-117, Cilt I, Ankara 2002.

ÜNVER, Yener, “Kişisel Verilerin Korunması”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, S. 1, s. 163-196, Ocak 2008.

ÜZÜLMEZ, İlhan, Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, Ankara 2007.

VURAL, Z. Beril Akıncı/**BAT**, Mikail, “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, Journal of Yaşar University 2010.

YAVANOĞLU, Uraz/**SAĞIROĞLU**, Şeref/**ÇOLAK**, İlhami, “Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri ve Alınması Gereken Önemler”, Gazi Üniversitesi Politeknik Dergisi, C. 15, S. 1, 2012.

YILDIRIM, Akif, “İftira Suçu”, TBB Dergisi, Sayı 69, 2007.

YILMAZ, Berkay, “Hukukta Yeni Bir Alan: Sosyal Medya Hukuku”, Hukuk Gündemi Dergisi, S. 1, 2015.

YÜZER, Dilara, 1982 Anayasa’sında Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması, Ankara 2013.

ZEVKLİLER, Aydın, Medeni Hukuk (Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku) , 6. Baskı, Ankara 2000.

WEBB, Matt, “On Social Software Consultancy”.

WOODS, Dan and **THOENY**, Peter, “Wikis for Dummies”, Wiley Publishing, Indiana 2007.

WOLF, Maxim/**SIMS**, Julian/**YANG**, Huadong, “Social Media? What Social Media?”, UK Academy for Information Systems Conference Proceeding 2018.

“Working Party on the Information Economy/Participative Web: User-Created Content” başlıklı **OECD Raporu**.

Wikipedia Online Encyclopedi

Kazancı Bilişim İctihat Bankası

aisel.aisnet.org/ukias2018/3/

az.trend.az/azerbaijan/gundem/3013634.html

bbc.co.uk/search?q=Cambridge+Analytica&sa_f=search-product&scope=

bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150722_turkiye_twitter_yasaklar

constcourt.gov.az/delicious/57

dgtraffic.com/a-brief-history-of-social-media/

historycooperative.org/the-history-of-social-media/

icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf
interconnected.org/home/2004/04/28/on_social_softwarelearning.oreilly.com/library/view/socialcorp-social-media/9780321574343/ch03.html

lent.az/news/325434

livejournal.com/about/

newsroom.fb.com/company-info/

sosyalmedya.co/sosyal-medyanin- tarihi/amp/

sosyalmedyaklubu.com.tr/sosyalmedya/sosyal-medyanin-tarihi.html/

sozluk.gov.tr

theseus.fi/bitstream/handle/10024/105042/YouTube_as_a_Business_Tania_Islas.pdf?sequence=1

pazarlamasyon.com/hamileden-once-hamileligi-bilen-marka-target/

youronlinechoices.com/

webtekno.com/wikipedia-ulkemizde-neden-erisime-kapatildi-h28468.html

wikiwand.com/en/SixDegrees.com

whatarecookies.com/